

**UCHWAŁA Nr XL/432/2022
Rady Gminy Tryńcza
z dnia 20 września 2022 roku**

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku

Na podstawie art. 10g ust.1 i ust.8 oraz art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.) w związku z art. 3 pkt. 3, art. 4 ust.1 i art. 9 pkt. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.) **uchwała się**, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Strategię Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku , w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Tryńcza.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY TRYŃCZA**

Zofia Nowak

UZASADNIENIE

W dniu 15 grudnia 2020 roku Rada Gminy Tryńcza podjęła Uchwałę Nr XXI/218/2020 w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie do porozumienia, którego liderem jest Powiat Leżajski w sprawie opracowania i wdrażania Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru funkcjonalnego obejmującego Powiat Leżajski, Gminę Grodzisko Dolne, Gminę Kuryłówka, Miasto Leżajsk, Gminę Leżajsk, Gminę Nowa Sarzyna, Gminę Tryńcza na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku. Porozumienie to zostało zawarte przez wszystkie Strony – jako Partnerów porozumienia w dniu 3 lutego 2021 r.

Zgodnie z art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) Gmina Tryńcza oraz wymienieni wyżej Partnerzy, są podmiotami zobowiązanymi do realizowania polityki rozwoju zgodnie z określonymi w tej ustawie zasadami. Na podstawie art. 9 pkt. 6 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku, jest jednym z instrumentów realizowania polityki rozwoju.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego została opracowana z wykorzystaniem metodologii partycypacyjno-eksperckiej. W proces jego powstawania zaangażowano mieszkańców, władze i pracowników samorządowych oraz ekspertów zewnętrznych. Dokument jest odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby i problemy rozwojowe, a poprzez realizację zaplanowanych kierunków działań pozwoli na osiągnięcie wyznaczonych celów strategicznych i rozwojowych oraz realizację wskazanej wizji rozwoju obszaru funkcjonalnego. Zaplanowane w dokumencie strategicznym działania mają służyć długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych. Dokument ma na celu umożliwienie odpowiedniego planowania działań rozwojowych na obszarze kilku, powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin wchodzących w skład powiatu leżajskiego a także przeworskiego. Współpraca w niniejszym zakresie będzie miała kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do planowania inwestycji, których zasięg i oddziaływanie wykraczają poza terytorium jednej gminy i powiatu. Stanowi również dobrą podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych. Strategia rozwoju ponadlokalnego może więc przynieść wymierne korzyści rozwojowe, w szczególności przez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru funkcjonalnego objętego strategią, jak również przez realizowanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego podlegał konsultacjom społecznym. Otrzymał pozytywną opinię Zarządu Województwa Podkarpackiego wyrażoną Uchwałą Nr 364/7321/22 z dnia 8 marca 2022 roku w sprawie zaopiniowania projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku. Dla projektu Strategii została również opracowana Prognoza oddziaływania na środowisko, która została pozytywnie zaopiniowana przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska oraz Państwową Wojewódzką Inspekcję Sanitarną.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy o samorządzie gminnym przyjmowanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju należy do wyłącznej kompetencji Rady Gminy.

FUNDACJA INICJATYW MENEDŻERSKICH

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021–2027 z perspektywą do 2035 roku

Powiat Leżajski

Gmina Grodzisko Dolne

Gmina Leżajsk

Miasto Leżajsk

Gmina Nowa Sarzyna

Gmina Kuryłówka

Gmina Tryńcza

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email: biuro@fim.org.pl

www.fim.org.pl

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Spis treści

Wykaz stosowanych skrótów	2
Wstęp.....	3
1. Przesłanki opracowania strategii ponadlokalnej.....	4
2. Ewaluacja ex-post strategii rozwoju JST LOF	6
3. Zakres i metodyka opracowania strategii	9
4. Synteza diagnozy obszaru funkcjonalnego.....	12
5. Analiza SWOT	19
6. Terytorialny wymiar wsparcia	21
6.1 Obszary Strategicznej Interwencji – poziom krajowy	23
6.2 Obszary Strategicznej Interwencji – poziom regionalny	24
7. Wizja, cele operacyjne i kierunki działań	32
8. Kluczowe przedsięwzięcia, oczekiwane rezultaty i wskaźniki dla planowanych działań	40
9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej LOF	44
10. Spójność z celami polityki europejskiej, krajowej i regionalnej.....	57
11. System realizacji strategii i dokumenty wykonawcze	60
12. Ramy finansowe i źródła finansowania	66
13. Partycypacja społeczna w procesie przygotowania strategii.....	68
Spis rysunków	72
Spis map.....	72
Źródła:	73

Wykaz stosowanych skrótów

BDL – Bank Danych Lokalnych
CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
CEPIK – Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców
CO – Cel operacyjny
COVID – choroba zakaźna wywoływana przez wirusa SARS-CoV-2
CS – Cel strategiczny
CP – Cel Polityki
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
EOG – Europejski Obszar Gospodarczy
FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko
FENG – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
FEPW – Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej
FEP – Fundusze Europejskie dla Podkarpackiego
FERC – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy
FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IIT – Inne Instrumenty Terytorialne
JST – jednostki samorządu terytorialnego
JCWP – Jednolite części wód powierzchniowych
JCWPd – Jednolite części wód podziemnych
KGW – Koło Gospodyń Wiejskich
KPO – Krajowy Plan Odbudowy
KRS – Krajowy Rejestr Sądowy
LGD – Lokalna Grupa Działania
LOF – Leżajski Obszar Funkcjonalny
OF – Obszar Funkcjonalny
OSI – Obszar Strategicznej Interwencji
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
OZE – Odnawialne Źródła Energii
POWER – Program Wiedza Edukacja Rozwój
PSR – Powszechny Spis Rolny
PSZOK – Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
REGON – Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
SOR – Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SRP – Strategia Rozwoju Ponadlokalnego
SRWP 2030 – Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030
SWOT – Analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń
UE – Unia Europejska
ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZWP – Zarząd Województwa Podkarpackiego

Wstęp

Niniejszy dokument obejmuje jednostki samorządu terytorialnego, które zawarły Porozumienie w sprawie opracowania i wdrażania strategii rozwoju ponadlokalnego. Dokument został opracowany dla Powiatu Leżajskiego, Gminy Miasto Leżajsk, Gminy Leżajsk, Gminy Nowa Sarzyna, Gminy Kuryłówka, Gminy Grodzisko Dolne, Gminy Tryńcza. Strategia Ponadlokalna na lata 2021–2027 z perspektywą do 2035 roku to plan działania wyznaczający wspólne, strategiczne cele rozwoju dla siedmiu jednostek samorządu terytorialnego tworzących Obszar Funkcjonalny

w perspektywie co najmniej kolejnych 7 lat. Ustalenia zawarte w Strategii OF stanowią podstawę do prowadzenia przez władze samorządowe Obszaru Funkcjonalnego zintegrowanej, średniookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego.

W trakcie prac podjęto decyzję, aby na potrzeby określenia obszaru funkcjonalnego przyjęć wspólną nazwę określającą partnerstwo siedmiu jednostek samorządu terytorialnego zawarte na rzecz opracowania niniejszej strategii jako Leżajski Obszar Funkcjonalny. Wspólna marka ma oddawać ponadlokalny charakter współpracy i może zostać wykorzystana do identyfikacji obszaru w procesie wdrażania działań zaplanowanych w ramach dokumentu strategicznego.

Obszar powiązanych ze sobą funkcjonalnie jednostek samorządu terytorialnego został poddany analizie w ujęciu obiektywnym w kluczowych dla jego rozwoju sektorach. Diagnoza została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych. Opiera się na faktach i niezbędnych komentarzach ustrukturalizowanych w osiem zasadniczych działów: Obszar Funkcjonalny, Społeczeństwo, Szkolnictwo i wychowanie, Infrastruktura, Aktywność gospodarcza, Kultura, Wizerunek i czas wolny, Jakość życia, Finanse samorządu.

Dokument ma na celu umożliwienie odpowiedniego planowania działań rozwojowych na obszarze kilku, powiązanych ze sobą funkcjonalnie jednostek samorządu terytorialnego. Współpraca w niniejszym zakresie będzie miała kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do planowania inwestycji, których zasięg i oddziaływanie wykraczają poza terytorium jednej gminy. Stanowi również dobrą podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie

i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych, takich jak np. transport publiczny lub opieka przedszkolna. Strategia rozwoju ponadlokalnego przygotowywana przez kilka gmin może więc przynieść wymierne korzyści, w szczególności przez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych gmin i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru objętego strategią, jak również przez realizowanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Wspólne planowanie działań rozwojowych wychodzi naprzeciw trendom rozwojowym, jakie obserwowane są od kilku lat w politykach i działaniach Unii Europejskiej w odniesieniu do adresowania różnego rodzaju wsparcia finansowego. Już poprzednia perspektywa finansowa pokazała znaczenie obszarów powiązanych ze sobą funkcjonalnie i wykraczających poza granice administracyjne danej gminy. Dotychczasowa praktyka dotycząca instrumentów terytorialnych została ona znacząco poszerzona, zwłaszcza jeśli chodzi o zakres terytorialny. Zmianie uległa również ilość i możliwe formy realizacji instrumentów dostępnych dla tworzonych oddolnie obszarów funkcjonalnych. Wraz z uwarunkowaniami na poziomie unijnym, zmieniły się również uwarunkowania na poziomie krajowym. Na gruncie polskiego prawa wzmocniono regulacje dotyczące obszarów funkcjonalnych oraz planowania strategicznego na poziomie ponadlokalnym.

Z pewnością wpłynie to na utrzymanie trendu wspierania inicjatyw podejmowanych na rzecz współpracy samorządów.

1. Przesłanki opracowania strategii ponadlokalnej

Nowe rozwiązania zaproponowane przez UE w ramach rozporządzeń Rady UE i Parlamentu Europejskiego wzmocniły podejście do istotności terytorializacji wsparcia. W tym zakresie należy zwrócić szczególną uwagę na Cel 5 polityki spójności – „Europa bliższa obywatelom” dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów. W rozporządzeniach określono również instrumenty terytorialne, za pomocą których będzie realizowane wsparcie w ramach Celu 5 (zintegrowane inwestycje terytorialne – ZIT, rozwój lokalny kierowany przez społeczność – RLKS, inne instrumenty terytorialne – IIT). Uzupełniająco będą mogły zostać wykorzystane również działania z pozostałych celów polityki spójności. Dla każdego z instrumentów zostały wskazane główne warunki. Wymogiem wspólnym dla wszystkich wskazanych w rozporządzeniach instrumentów terytorialnych jest posiadanie strategii terytorialnej.

Na gruncie polskim możliwość opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego przez sąsiadujące, powiązane ze sobą funkcjonalnie gminy, wynika z art. 10g. ust. 1. „Ustawy o samorządzie gminnym”. Należy zaznaczyć, iż regulujące zasady dotyczące opracowania tego typu dokumentu pojawiły się w wyniku nowelizacji „Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju”. Należy również zaznaczyć, iż ustawodawca przewidział możliwość opracowywania strategii ponadlokalnych również z udziałem władz powiatowych. Taki stan rzeczy ma miejsce właśnie

w przypadku Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Przepisy ustawy określają również minimum warunków, jakie musi spełnić strategia ponadlokalna. Jednak podmiot przygotowujący dokument może zamieścić w nim dodatkowe elementy, jeśli jest to zasadne ze względu na zakres tematyczny podejmowany w danej strategii.

Z pojęciem strategii rozwoju ponadlokalnego związane jest pojęcie obszaru funkcjonalnego, które również zostało określone w „Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju”. Art. 5 ust. 6a wskazuje, że: „obszar funkcjonalny - obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego); szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny”.

Kolejnym dokumentem, który stanowi o możliwości opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego jest Umowa Partnerstwa. Bardzo istotną funkcją strategii ponadlokalnej będzie możliwość wykorzystania jej jako podstawy do ubiegania się o środki zewnętrzne. Zgodnie z założeniami perspektywy finansowej UE 2021-2027, zarówno programy operacyjne na poziomie krajowym jak i regionalnym mogą wymagać od samorządów posiadania dokumentów wskazujących na konieczność realizacji inwestycji w poszczególnych sektorach. Wśród zapisów UP możemy odnaleźć m. in. uszczegółowienie zapisów rozporządzeń na szczeblu Unii Europejskiej dotyczących realizacji instrumentów terytorialnych w ramach CP 5. Zgodnie z niniejszym dokumentem, strategia rozwoju ponadlokalnego może również pełnić funkcję strategii niezbędnej do sięgnięcia po środki w ramach instrumentów terytorialnych ZIT oraz IIT.

Rezultatem działań w zakresie strategii ponadlokalnych będzie m. in.: aktywizacja zasobów i potencjałów obszarów funkcjonalnych oraz zapewnienie trwałych podstaw rozwojowych

w efekcie realizacji strategii. Istotne jest również, aby osiągnąć trwałe wzmocnienie potencjału instytucjonalnego w samorządach lokalnych w zakresie planowania strategicznego i realizacji działań rozwojowych obejmujących m.in. aspekty gospodarcze, społeczne, przestrzenne, środowiskowe

i kulturowe oraz wzmocnienie roli lokalnych interesariuszy w planowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego dzięki oddolnemu kreowaniu rozwoju, animowaniu, zawiązywaniu i rozwijaniu partnerstw samorządowych.

Jak wynika z aktualnych trendów rozwojowych: rozwój zaawansowanych technologii, zmiany klimatu, globalizacja determinują kierunki rozwoju. Potrzebne procesy restrukturyzacyjne i działania antykrzysowe, w tym ostatnie – wywołane pandemią COVID, wymagają zwrócenia uwagi na obszary, które gorzej radzą sobie z sytuacjami kryzysowymi, posiadają mniejszą odporność i wolniej odbudowują swoje gospodarki. Obszary te, bardzo często opierają się również na usługach z branży turystycznej i związanych z kulturą. Bardzo ważną przesłanką opracowania strategii ponadlokalnej jest także wzrastająca świadomość samorządów lokalnych i regionalnych dotycząca znaczenia korzyści płynących ze współpracy. Budowa powiązań miejsko-wiejskich na bazie lokalnych zasobów, w oparciu o zewnętrzne środki finansowe i know-how oraz racjonalne wykorzystanie przestrzeni, będzie główną szansą dla obszarów współpracy takich jak Leżajski Obszar Funkcjonalny. Strategia ponadlokalna będzie zatem spełniać bardzo istotną funkcję kierującą rozwój całego obszaru funkcjonalnego. Nie tylko dostarczy ramy dla podejmowanych na bieżąco decyzji, ale będzie również narzędziem ich weryfikacji poprzez procesy monitoringu i ewaluacji dokumentu. Strategia jest podstawą do kreowania i ciągłego wzmacniania rozwoju społecznego, ekonomicznego i przestrzennego wspólnoty samorządowej. W tym przypadku skupionej wokół siedmiu jednostek samorządu terytorialnego.

Nie należy również zapominać o istotnej przesłance opracowania strategii ponadlokalnej jako dokumentu integrującego społeczność wokół wspólnych problemów i interesów. Zaangażowanie lokalnych interesariuszy do procesu formułowania strategii i jej realizacji pozwala na: otwarcie pola publicznej dyskusji i budowy kompromisu wśród lokalnej społeczności wokół kierunku rozwoju obszaru, utworzenie podstawy do kontroli przestrzegania wspólnych ustaleń czy wreszcie stworzenie możliwości do wspólnego poznawania i doskonalenia procesu zarządzania rozwojem danego terytorium. Partycypacyjne podejście do procesu opracowania strategii pozwala władzom samorządowym uzyskać potwierdzenie obranych kierunków rozwoju przez mieszkańców. Lokalna społeczność uzyskuje w ten sposób również współodpowiedzialność za sprawy związane z jej otoczeniem. W przypadku strategii ponadlokalnej uzyskujemy dodatkowy aspekt integracji i budowania wspólnoty pomiędzy mieszkańcami różnych gmin.

Strategia ponadlokalna Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego będzie koncentrować się na wykorzystaniu endogenicznych potencjałów obszaru w taki sposób, aby posiadane zasoby wzmocniły lokalną gospodarkę w zakresie wzrostu produktywności, skutecznej transformacji społeczno-gospodarczej realizującej cele UE, przy zaangażowaniu środowisk lokalnych: samorządów, podmiotów prywatnych, organizacji pozarządowych. Jednocześnie będzie wskazywać także potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów charakterystycznych dla obszaru. Strategia ponadlokalna ma być odpowiedzią na potrzebę wspólnego planowania rozwoju w obrębie kilku JST powiązanych ze sobą funkcjonalnie. Wspólne programowanie strategiczne docelowo wpłynie na jakość realizowanych zadań oraz możliwości pozyskiwania funduszy unijnych przez partnerów współpracujących ze sobą w ramach obszaru funkcjonalnego.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego została opracowana z wykorzystaniem metodologii partycypacyjno-eksperckiej. W proces jego powstawania zaangażowano mieszkańców, władze

i pracowników samorządowych oraz ekspertów zewnętrznych. Dokument jest odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby i problemy, a poprzez realizację zaplanowanych działań pozwoli na osiągnięcie wyznaczonych celów rozwojowych oraz realizację wskazanej misji i wizji obszaru funkcjonalnego. Zaplanowane działania mają służyć długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych w całym obszarze.

2. Ewaluacja ex-post strategii rozwoju JST LOF

Ewaluacja ex-post jest społeczno-ekonomicznym badaniem oceniającym znaczenie przeprowadzonej interwencji w zakresie realizacji potrzeb, na które miała odpowiadać, jak również oceniającym jej niezamierzone efekty. W ramach tego typu badania, należy dokonać całościowej oceny interwencji, dlatego też ewaluację ex-post często określa się mianem ewaluacji podsumowującej.

Specyfika ewaluacji ex-post polega na tym, że w badaniu uwzględnione zostają realne efekty wprowadzonych interwencji. Poprzez porównanie tego, co powinno zostać osiągnięte dzięki określonym działaniom z tym, co faktycznie osiągnięto, możliwa jest odpowiedź na pytanie: czy cele interwencji zostały zrealizowane, a jeżeli tak, to w jakim stopniu. Weryfikowana jest tym samym przyjęta na etapie programowania teoria zmiany. Ocena dokonywana w ramach ewaluacji ex-post została przeprowadzona na w oparciu o cztery kryteria:

- skuteczność – w ramach tego kryterium ewaluacja ex-post odpowiada na pytanie: czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu zostały osiągnięte cele zrealizowanej interwencji; w tym aspekcie ewaluacja ex-post podsumowuje więc sukcesy oraz niepowodzenia podjętych działań; skoncentrowano się na ocenie mierzalnych efektów, a więc odnieść uzyskiwane skutki interwencji do zakładanych jako docelowych wielkości wskaźników (produktu i rezultatu);
- efektywność – badanie pozwala odpowiedzieć na pytanie, czy obserwowane po zakończeniu interwencji efekty mogły zostać osiągnięte za pomocą mniejszych kosztów;
- użyteczność – ewaluacja pozwala ocenić, na ile osiągnięte dzięki realizacji interwencji efekty odpowiadają rzeczywistym potrzebom/wyzwaniom społeczno-gospodarczym; ewaluacja ex-post ocenia także efekty interwencji, które nie zostały przewidziane (pozytywne oraz negatywne);
- trwałość – ewaluacja ex-post pozwala ocenić, czy efekty będą utrzymywać się po zakończeniu interwencji, jak długo będą widoczne skutki interwencji, kogo będą dotyczyć i jaka będzie ich użyteczność po upływie określonego czasu.

Ewaluacja ex-post gwarantuje poprawę jakości, skuteczności i spójności pomocy funduszy europejskich, a także pomaga w zwiększeniu efektywności zarówno planowania, jak i realizowania projektów i programów operacyjnych. Korzyści, jakie instytucje mogą osiągnąć z realizacji badań ex-post, dotyczą szczególnie stałego rozwoju możliwego dzięki obiektywnej ocenie.

Tabela 1 – Ewaluacja ex-post celów rozwojowych w strategiach JST LOF

Strategia Rozwoju Powiatu Leżajskiego na lata 2015–2020	Strategia Rozwoju Gminy Miasto Leżajsk na lata 2015–2020	Strategia rozwoju Gminy Leżajsk na lata 2015-2020	Strategia Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne na lata 2016-2020	Strategia Rozwoju Gminy Kuryłówka na lata 2015- 2022	Strategia Rozwoju Gminy Nowa Sarzyna na lata 2016–2025	Strategia Rozwoju Gminy Tryńcza na lata 2016–2020
<p>Cel główny 1.1: Integracja społeczno-zawodowa mieszkańców powiatu</p> <p>Cel główny 1.2: Aktywizacja społeczna mieszkańców powiatu</p> <p>Cel główny 1.3: Poprawa konkurencyjności i działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu</p> <p>Cel główny 2.1: Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie</p> <p>Cel główny 2.2: Poprawa jakości oferty edukacyjnej</p> <p>Cel główny 2.3: Poprawa jakości usług publicznych w zakresie wsparcia społecznego i opieki zdrowotnej</p> <p>Cel główny 3.1: Ochrona i promocja dóbr kultury</p> <p>Cel główny 3.2: Rozwój turystyki i rekreacji na terenie powiatu</p> <p>Cel główny 3.3: Dbalność o jakość środowiska</p>	<p>Cel 1.1. Poprawa konkurencyjności działalności gospodarczej prowadzonej na terenie miasta</p> <p>Cel 1.2. Promocja gospodarcza miasta</p> <p>Cel 1.3. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców</p> <p>Cel 2.1. Rozwijanie współpracy międzysektorowej samorządu ze środowiskiem organizacji pozarządowych</p> <p>Cel 2.2. Wprowadzenie metod partycypacyjnych w zarządzaniu miastem</p> <p>Cel 2.3. Wspieranie różnych form aktywności mieszkańców</p> <p>Cel 3.1. Podnoszenie jakości kształcenia w mieście</p> <p>Cel 3.2. Poprawa jakości usług w zakresie ochrony zdrowia i życia w mieście Leżajsk</p> <p>Cel 3.3. Rewitalizacja architektoniczna przestrzeni publicznej</p> <p>Cel 3.4. Rozwijanie infrastruktury technicznej</p> <p>Cel 3.5. Dbalność</p>	<p>Cel 1.1 Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego</p> <p>Cel 1.2 Wspieranie rozwoju w obszarze rolnictwa i produkcji rolnej</p> <p>Cel 1.3 Promowanie obszaru gospodarczego</p> <p>Cel 2.1 Pomoc rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczym i</p> <p>Cel 2.2 System wsparcia na rzecz osób bezrobotnych</p> <p>Cel 2.3 Poprawa jakości opieki nad osobami potrzebującymi</p> <p>Cel 2.4 Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień</p> <p>Cel 3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców gminy Leżajsk</p> <p>Cel 3.2. Zwiększenie kompetencji kulturowych mieszkańców gminy</p> <p>Cel 3.3 Podnoszenie jakości kształcenia w gminie</p> <p>Cel 4.1 Poprawa infrastruktury</p>	<p>Cel główny 1.1 Wszechstronny rozwój dostępności do rynku pracy dla mieszkańców gminy</p> <p>Cel główny 1.2 Poprawa jakości pomocy społecznej, rewitalizacja i integracja mieszkańców</p> <p>Cel główny 1.3 Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacnianie współpracy samorządu ze środowiskiem organizacji pozarządowych</p> <p>Cel główny 1.4 Podnoszenie jakości kształcenia w gminie</p> <p>Cel główny 2.1 Kompleksowa rewitalizacja miejscowości z terenu gminy Grodzisko Dolne</p> <p>Cel główny 2.2 Zwiększenie bezpieczeństwa w gminie poprzez poprawę infrastruktury technicznej</p> <p>Cel główny 2.3 Dozbrojenie gminy w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną</p> <p>Cel główny 2.4 Rozwój gospodarki niskoemisyjnej i poprawa efektywności energetycznej w</p>	<p>Cel operacyjny 1.1. Przygotowanie terenów pod potencjalne inwestycje gospodarcze i rozwój infrastruktury gminnej poprawiającą atrakcyjność inwestowania</p> <p>Cel operacyjny 1.2. Wspieranie rozwoju sektora usług turystycznych na terenie Gminy, w szczególności terenu związanego z zalewem w Ożannie</p> <p>Cel operacyjny 1.3. Modernizacja gospodarstw rolnych oraz różnicowanie działalności gospodarczej na wsi</p> <p>Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców oraz ich aktywności społeczno-kulturowej;</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Wprowadzenie kompleksowych programów dedykowanych wyrównywaniu różnic w poziomie życia mieszkańców</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób znajdujących się w trudnej sytuacji</p> <p>Cel operacyjny 3.1. Rozwój i poprawa infrastruktury drogowej na terenie Gminy z wykorzystaniem zewnętrznych funduszy pomocowych</p> <p>Cel operacyjny 3.2. Informatyzacja Gminy - w tym informatyzacja Urzędu i zapewnienie mieszkańcom dostępu do szerokopasmowego Internetu</p>	<p>Cel A.1. Aktywizacja gospodarcza obszarów lub osób mających potencjał do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości</p> <p>Cel A.2. Stworzenie warunków do poprawy konkurencyjności prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Gminy.</p> <p>Cel A.3. Promocja potencjału gospodarczego Gminy</p> <p>Cel B.1. Rozwój i modernizacja sieci drogowej</p> <p>Cel B.2. Budowa nowych chodników oraz wytyczenie dróg rowerowych</p> <p>Cel B.3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kluczowej dla ochrony środowiska gminnego</p> <p>Cel B.4. Budowa nowych miejsc parkingowych</p> <p>Cel B.5. Rozwój gminnej sieci oświetleniowej</p> <p>Cel B.6. Rozbudowa zaplecza sportowego przy szkołach</p> <p>Cel B.7. Wdrożenie rozwiązań energooszczędnych</p>	<p>Cel strategiczny 1.1.: Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego</p> <p>Cel strategiczny 1.2.: Wspieranie rozwoju w obszarze rolnictwa i produkcji rolnej</p> <p>Cel strategiczny 2.1.: Pomoc rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczym i</p> <p>Cel strategiczny 2.2.: Wspieranie osób bezrobotnych</p> <p>Cel strategiczny 2.3: Zapewnienie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym</p> <p>Cel strategiczny 2.4: Utworzenie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami</p> <p>Cel strategiczny 3.1: Aktywizacja społeczna mieszkańców Gminy Tryńcza</p> <p>Cel strategiczny 3.2: Zwiększenie kompetencji kulturowych</p>

	<p>o jakość środowiska</p> <p>Cel 4.1. Upowszechnianie lokalnych tradycji kulturowych</p> <p>Cel 4.2. Rozwój turystyki na terenie miasta Leżajsk</p>	<p>drogowej</p> <p>Cel 4.2 Poprawa infrastruktury wodna - kanalizacyjnej</p> <p>Cel 4.3 Modernizacja infrastruktury budowlanej w gminie</p> <p>Cel 4.4 Poprawa jakości usług publicznych w gminie</p> <p>Cel 5.1. Ochrona zasobów naturalnych gminy</p> <p>Cel 5.2 Poprawa efektywności energetycznej gminy</p>	<p>gminie</p> <p>Cel główny 2.5 Rozwój e-usługi infrastruktury teleinformatycznej w gminie</p> <p>Cel główny 3.1 Rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy Grodzisko Dolne</p> <p>Cel główny 3.2 Ochrona środowiska naturalnego gminy</p> <p>Cel główny 3.3 Rozwijanie oraz wspieranie działalności kulturalnej i artystycznej</p>	<p>Cel operacyjny 3.3. Podniesienie standardów obsługi interesantów w UG oraz podległych mu jednostkach organizacyjnych</p> <p>Cel operacyjny 3.4. Inwestycje infrastrukturalne ograniczające zużycie energii oraz wykorzystujące OZE.</p> <p>Cel operacyjny 3.5. Rozbudowa infrastruktury gminnej w zakresie kanalizacji z wykorzystaniem zewnętrznych funduszy pomocowych.</p> <p>Cel operacyjny 4.1. Wykorzystanie i utrzymanie lokalnej różnorodności przyrodniczej</p> <p>Cel operacyjny 4.2. Rewitalizacja i ochrona obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie do działań na rzecz rozwoju funkcji turystycznych Gminy Kuryłówka</p> <p>Cel operacyjny 4.3. Integracja lokalnej społeczności, zachowanie lokalnych tradycji i budowa więzi obywatelskich poprzez działania ze sfery kultury; dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego, kultywowanie tradycji</p>	<p>ych oraz poprawa efektywności energetycznej</p> <p>Cel C.1. Poprawa oferty edukacyjnej w tym artystycznej</p> <p>Cel C.2. Wzbogacenie oferty kulturalnej</p> <p>Cel C.3. Wzbogacenie oferty w zakresie rekreacji</p> <p>Cel C.4. Promocja turystyczna rezerwatu azalii pontyjskiej</p>	<p>mieszkańców gminny</p> <p>Cel strategiczny 3.3: Podnoszenie jakości kształcenia w Gminie</p> <p>Cel strategiczny 4.1: Poprawa infrastruktury technicznej</p> <p>Cel strategiczny 4.2: Poprawa jakości usług publicznych w Gminie</p> <p>Cel strategiczny 5.1: Ochrona środowiska w Gminie</p> <p>Cel strategiczny 5.2: Poprawa efektywności energetycznej Gminy</p> <p>Cel strategiczny 5.3: Wsparcie rozwoju turystyki i rekreacji w Gminie</p>
--	--	--	--	--	---	---

Źródło: opracowanie własne

Analizując poszczególne cele rozwojowe JST wchodzących w skład Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego należy zauważyć, że w wielu przypadkach skupiają się one na podobnej tematyce. Oznacza to, że mają odpowiadać na podobne problemy zidentyfikowane w różnych JST. Przygotowanie strategii ponadlokalnej to proces, w którym należy zebrać oczekiwania mieszkańców dokonać ich agregacji i systematyzacji, aby przygotować dokument pozwalający prowadzić władze samorządowe w drodze do zaspokojenia potrzeb występujących na obszarze funkcjonalnym. Dokonanie analizy ex-post obowiązujących dokumentów lokalnych pomaga opracować odpowiednie cele strategiczne i operacyjne na poziomie ponadlokalnym. Dlatego też, proces ten jest niezmiernie istotny. Jeżeli chodzi o strategię rozwoju JST Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego najistotniejszy wydaje się wniosek, iż wskazane powyżej dokumenty strategiczne zazwyczaj skupiają się na 3-5 obszarach tematycznych: potrzeby mieszkańców, infrastruktura, przestrzeń, środowisko oraz szeroko pojęte zadania samorządów. Widać więc, że współdziałanie gmin i powiatu na poziomie ponadlokalnym jest w tym przypadku niezwykle ważne i zasadne.

Jednocześnie może przyczynić się do trwałej poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej w całym regionie.

Należy również zaznaczyć, że w większości przypadków, okres obowiązywania strategii teoretycznie zakończył się w 2020 roku (zdarza się jednak, że zaplanowane działania trwają nadal). Taki stan rzeczy możemy odnotować w: Gminie Leżajsk, Mieście Leżajsk, Powiecie Leżajskim, Gminie Grodzisko Dolne oraz Gminie Trynca. Natomiast w przypadku gmin Kuryłówka i Nowa Sarzyna, strategie są jeszcze w trakcie realizacji (co nie stoi na przeszkodzie opracowania strategii ponadlokalnej). Okres ich obowiązywania to koniec roku 2022 (Kuryłówka) i 2025 (Nowa Sarzyna).

Podjęmowane w ramach powyższych strategii działania były zazwyczaj skuteczne, efektywne, użyteczne i trwałe. Należy jednak zaznaczyć, iż głównie z uwagi na ograniczenia finansowe, nie wszystkie cele zostały zrealizowane. Część z nich osiągnięto tylko częściowo, a część pozostaje w trakcie realizacji poprzez realizowane właśnie działania inwestycyjne. Taki stan rzeczy prowadzi do wniosku, iż znaczna większość celów założonych na poziomie lokalnym powinna zostać utrzymana i przeniesiona na poziom ponadlokalny. Oddolna wola współdziałania samorządów ma pozwolić na jeszcze skuteczniejsze i efektywniejsze działania, które swoim zasięgiem obejmować będą większą liczbę mieszkańców Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Wykorzystanie szans rozwojowych płynących ze współpracy i odpowiednie zagospodarowanie środków zewnętrznych przeznaczonych dla ponadlokalnych inicjatyw z pewnością doprowadzą do realizacji celów wyznaczonych w niniejszej strategii.

3. Zakres i metodyka opracowania strategii

Zakres strategii rozwoju gminy oraz strategii rozwoju ponadlokalnego określa art. 10e „Ustawy o samorządzie gminnym”. Jest to minimum warunków, jakie musi spełnić strategia ponadlokalna. Podmiot przygotowujący dokument może zamieścić w nim dodatkowe elementy, jeśli jest to zasadne ze względu na zakres tematyczny podejmowany w danej strategii. Strategia rozwoju ponadlokalnego powinna zawierać elementy wskazane na poniższym rysunku.

Rysunek 1 – Zakres Strategii Rozwoju Ponadlokalnego

Wnioski z diagnozy	<ul style="list-style-type: none"> • W strategii wskazujemy najważniejsze wnioski wynikające z diagnozy sporządzonej zgodnie z art. 10a ust 1 znowelizowanej ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (uzppr).
Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	<ul style="list-style-type: none"> • Cel to odpowiedź na problem/potencjał, który chcemy przy pomocy zaplanowanej interwencji rozwiązać/wzmocnić.
Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja kluczowych zmian niezbędnych do realizacji założonych celów pozwoli na określenie najważniejszych kierunków interwencji, a następnie instrumentów realizacyjnych.
Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	<ul style="list-style-type: none"> • Rezultaty wskazują jaki efekt planowanych działań należy osiągnąć. Jakie zmiany są potrzebne na danym terytorium, aby osiągnięcie założonych celów było możliwe.
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	<ul style="list-style-type: none"> • Model przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju wynikającą z uwarunkowań związanych z położeniem przestrzennym gmin, trendami rozwojowymi oraz kierunki zmian.
Obszary strategicznej interwencji (OSI) wraz z zakresem planowanych działań	<ul style="list-style-type: none"> • Należy wskazać OSI określone w strategii rozwoju województwa oraz dodatkowe OSI kluczowe dla gmin, jeżeli takie zidentyfikowano.
System realizacji strategii i wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Główne zadania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w realizację zaplanowanej interwencji oraz mechanizmy i najważniejsze instrumenty służące realizacji celów strategicznych.
Ramy finansowe i źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • Należy wskazać wielkości i źródła środków finansowych zaplanowanych na realizację strategii wraz z potencjalnymi źródłami finansowymi.

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z wymogami ustawy o samorządzie gminnym, strategia rozwoju ponadlokalnego sporządzona zostanie w formie tekstowej oraz graficznej. Forma graficzna obrazuje przede wszystkim model struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin oraz obszary strategicznej interwencji. W ramach prac nad dokumentem posłużono się również zobrazowaniem poszczególnych elementów diagnozy i innych elementów części strategicznej.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego zostanie poddana wszelkim procesom konsultacyjno-uzgodnieniowym przewidzianym w ustawach tj. uprzedniej ewaluacji trafności (art. 10a ust 2 uzppr), konsultacjom społecznym (art. 6 ust 3 uzppr), strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (art. 46 ust 1 pkt 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku (...)), opiniowaniu przez Zarząd Województwa (art. 10g ust 5 i 6 usg).

Metodyka zastosowana w procesie opracowania Strategii Ponadlokalnej zakłada podział prac na cztery zasadnicze etapy, które prowadzą do stworzenia dokumentu o wysokiej wartości merytorycznej i wdrożeniowej. W każdym z etapów wykorzystano zasady dotyczące sposobu przygotowania poszczególnych elementów z dbałością o najwyższą jakość.

Rysunek 2 – Etapy prac nad Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne.

Etap I – Diagnoza

W niniejszym etapie dokonano analizy danych w obszarach społecznych, gospodarczych i środowiskowych pod kątem problemów i potencjałów rozwojowych Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Zidentyfikowano kluczowe zjawiska i trendy wpływające na rozwój obszaru. Niniejszy etap składa się m.in. z następujących działań:

- warsztat diagnostyczny z przedstawicielami JST wchodzących w skład LOF,
- analiza dokumentów strategicznych poszczególnych JST,
- przeprowadzenie ankiety partycypacyjnej wśród mieszkańców,
- opracowanie diagnozy obszaru wsparcia.

Etap II – Planowanie

Etap ten polegał przede wszystkim na zdefiniowaniu misji, głównych obszarów działania oraz pożądanych zmian, do których powinny one doprowadzić. Na tym etapie określone więc zostały najważniejsze cele wynikające z diagnozy. Zidentyfikowano również główne cele strategiczne. Planowanie składało się m. in. z następujących działań:

- opracowanie przesłanek tworzenia, metodyki i zakresu strategii,
- określenie wymiaru terytorialnego wsparcia,
- analiza SWOT i określenie celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań,
- warsztat strategiczny dla przedstawicieli JST i lokalnych interesariuszy,

Etap III - Operacjonalizacja

Operacjonalizacja strategii to etap polegający na konkretyzacji wcześniejszych ustaleń poprzez nakreślenie konkretnych wyzwań, które należy podjąć. W jego ramach określono również realizatorów oraz ramy finansowe umożliwiające wykonanie zaplanowanych zadań. Działania zrealizowane w ramach niniejszego etapu to m. in.:

- opracowanie planu operacyjnego i finansowego wdrażania strategii,

- zaplanowanie systemu realizacji i monitoringu strategii oraz sposobu włączenia lokalnych interesariuszy w proces jej wdrażania,
- identyfikacja projektów partnerskich, wiązek projektów oraz projektów indywidualnych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego,

Etap IV - Konsultacje

Jest to ostatni etap przygotowania dokumentu strategicznego. Ma na celu weryfikację zasadności opracowanego zakresu dokumentu strategicznego oraz zgodności z dokumentami i przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Etap składa się m. in. z następujących działań:

- przeprowadzenie ewaluacji ex-ante,
- przeprowadzenie konsultacji społecznych dokumentu – w tym warsztatów konsultacyjnych,
- opiniowanie przez ZWP w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dot. kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie,
- opiniowanie przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w zakresie zasadności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W procesie opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego zastosowano model partycypacyjno-ekspertki. Zakłada on wiodącą rolę ekspertów zewnętrznych oraz udział przedstawicieli różnych grup interesariuszy w procesie opracowania i konsultowania dokumentu strategii. Wszelkie działania były realizowane zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej i partnerstwa. Położono nacisk na uspołecznienie kolejnych etapów prac nad strategią, przy wykorzystaniu doświadczeń lokalnej społeczności, podmiotów publicznych i prywatnych. Zasadę partnerstwa i współpracy z interesariuszami zastosowano również w proponowanym systemie wdrażania Strategii.

Należy również zaznaczyć, że w procesie opracowania strategii zachowano spójność z dokumentami nadrzędnymi na poziomie krajowym i regionalnym. Zwrócono szczególną uwagę na zgodność z założeniami polityki regionalnej Państwa i regionu. Dlatego też strategia jest spójna z kierunkami i obszarami interwencji oraz celami określonymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030. Dodatkowo, dostosowano rodzaj i zakres interwencji oraz system wdrażania strategii do wyzwań i uwarunkowań perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021 – 2027 opierając się na zasadach obowiązujących w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych i operacyjnych. Szczególnie jest to widoczne w zakresie wymiaru terytorialnego i zintegrowanego podejścia, które będą realizowane w ramach strategii ponadlokalnej.

4. Synteza diagnozy obszaru funkcjonalnego

Diagnoza stanu wyjściowego obszaru współpracy ponadlokalnej – Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego prezentuje dane dotyczące obszaru poddanego analizie w ujęciu obiektywnym w kluczowych dla jego rozwoju sektorach. Diagnoza została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych. Analiza została podzielona na sześć głównych rozdziałów. Zakres czasowy analizy w przypadku większości zagadnień obejmuje lata 2015–2019. Jeżeli możliwe było zaprezentowanie nowszych informacji i danych, które wnoszą wartość dodaną do części analitycznej, to również je przedstawiono. Niekiedy dane statystyczne obejmowały starsze lata, co wynika z określonej cykliczności przeprowadzania przez Główny Urząd Statystyczny w Warszawie badań tematycznych, np. Powszechnego Spisu Rolnego.

Diagnoza przedstawia LOF zarówno pod względem opisowym jak i przestrzennym z wykorzystaniem licznych tabel, wykresów i map. W procesie analitycznym wykorzystano szereg wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Źródłem informacji były przede wszystkim bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego wraz z danymi pochodzącymi od instytucji zewnętrznych. Całość diagnozy została podsumowana w niniejszym rozdziale jako syntetyczne wskazanie najważniejszych wniosków wynikających z części diagnostycznej. Zebrane zestawienie pozwoliło w dalszej części prac na przygotowanie analizy SWOT oraz określenie celów i kluczowych kierunków rozwoju dla Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Obszar I: Społeczeństwo

- Na koniec 2020 r. liczba ludności Obszaru Funkcjonalnego wyniosła 77 494 i była o -0,77 % niższa niż w 2016 r. Największy wzrost liczby mieszkańców na przestrzeni ostatnich pięciu lat miał miejsce w Gminie Tryńcza oraz Gminie Leżajsk (wzrost odpowiednio o 0,73 % oraz 0,23 % w porównaniu do roku 2016), natomiast największy spadek miał miejsce w Mieście Leżajsk (-1,35 % w porównaniu do 2016 r.).
- W roku 2020 OF zamieszkiwało 39 160 kobiet (50,53% populacji ogółem). W każdej z gmin wchodzących do OF liczba kobiet przewyższa liczbę mężczyzn w ogólnej populacji, co jest charakterystyczne dla struktury ludności całego województwa podkarpackiego i kraju.
- Średnia gęstość zaludnienia na terenie OF w latach 2016-2020 zmniejszyła się o -2,5 % i wynosiła w 2020 roku 195 osób na 1 km². Gęstość zaludnienia w Powiecie Leżajskim w roku 2020 wynosiła 118 osób na 1 km² i była niższa od poziomu wartości dla województwa podkarpackiego i dla kraju.
- Zarówno wartość wskaźnika urodzeń żywych, jak i zgonów na 1 000 ludności z obszaru OF w latach 2015–2019 podlegały wahaniom, jednak corocznie przyrost naturalny na 1 000 ludności w analizowanym okresie był dodatni. Przyrost naturalny na terenie Powiatu Leżajskiego w 2019 r. wyniósł 0,45 i jest wyższy od średniej wojewódzkiej i krajowej.
- Struktura ludności OF w ostatnich pięciu latach wskazuje, iż nastąpił dynamiczny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do pozostałych grup wiekowych. Mieszkańcy OF w wieku produkcyjnym stanowią 62% ogólnej liczby mieszkańców, ale ich liczba na przestrzeni lat 2015 – 2019 spadła o -2,09%. W odniesieniu do struktury ludności wg ekonomicznych grup wieku, najkorzystniejszą sytuację mają Gmina Leżajsk i Gmina Kuryłówka, gdzie występuje najwyższy udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym ze wszystkich gmin należących do OF i jednocześnie udział ten jest wyższy niż liczba osób w wieku poprodukcyjnym.
- W analizowanym okresie dynamicznie rośnie ogólny udział osób wieku poprodukcyjnym, od 13 680 osób w roku 2015 do 15 266 osób w roku 2019. W zakresie funkcjonalnych grup wieku na obszarze OF najwięcej mieszkańców w wieku 65 + zamieszkuje kolejno Gminę Nowa Sarzyna, Gminę Leżajsk oraz Miasto Leżajsk.
- Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w 2020 r. wynosił na OF 24,5 %, wartość ta wzrosła w stosunku do wartości z roku 2016, która wynosiła 21,6 % (na przestrzeni ostatnich pięciu lat o 13,88 % wartości wyjściowej).
- Na terenie OF nie odnotowano wystarczającej oferty skierowanej do seniorów. Zarówno pod względem opiekuńczym, jak i spędzania wolnego czasu.

- W całym analizowanym okresie na obszarze OF saldo migracji miało wartości ujemne, kolejno w -1,5 w 2016 r., - 2,4 w 2017 r., - 2,1 w 2018 r., -2,9 w 2019 r.
- W analizowanym okresie liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na obszarze OF zmniejszyła się w 2020 r. wyniosła 4 429 osób, co w porównaniu z 2015 r., kiedy zarejestrowane jako bezrobotne było 4 923 osoby, daje spadek o -10,03%. Pod względem płci w każdym z analizowanych lat wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych dominowały kobiety (w 2020 r. stanowiły 52,87% zarejestrowanych bezrobotnych ogółem).
- W latach 2015–2019 liczba pracujących ogółem na obszarze OF sukcesywnie rosła i w 2019 r. wyniosła ponad 22 tys. osób – o 1,7 tys. więcej niż w 2015 r. Analiza struktury pracujących według płci jednoznacznie wskazuje na przewagę kobiet wśród osób zatrudnionych.
- W analizowanym okresie w kraju liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych spadła o ponad 21%. Spadek odnotowano również na terenie województwa podkarpackiego (o 18,82%). Sytuacja Powiatu Leżajskiego również wpisuje się w ten trend, jednak wartość jest niższa od wojewódzkiej i wynosi -8,42%, jest również niższa od danych dla sąsiadującego Powiatu Przeworskiego (dla którego liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła o 22,27%).
- Na terenie OF działa wiele aktywnych organizacji, w tym 3 LGD, które podejmują inicjatywy w zakresie integracji społecznej oraz świadczą usługi społeczne dla mieszkańców w obszarze edukacji, wsparcia osób niepełnosprawnych, rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.
- Należy zwrócić większą uwagę na rozwój sektora ekonomii społecznej i solidarnej jako element polityki społecznej OF oraz występujące lokalnie problemy społeczne.

Obszar II: Szkolnictwo i wychowanie

- Na terenie OF działalność prowadzą placówki oświatowe zapewniające edukację na poziomie przedszkolnym, podstawowym i średnim.
- Na przestrzeni lat 2015-2019 łączna liczba uczniów w przedszkolach i szkołach na obszarze OF systematycznie wzrosła (poza rokiem 2016, w którym nastąpił nieznaczny spadek liczby uczniów szkół podstawowych).
- Największy wzrost ilości dzieci objętych różnymi formami wychowania przedszkolnego ze wszystkich gmin należących do OF występował w Gminie Kuryłówka (o 57,58%). Wysoki wzrost odnotowano również w Gminie Leżajsk (o 30,33%), Gminie Tryńcza (o 28,99%).
- Pomimo wzrostu liczby dzieci objętych opieką w żłobkach oraz różnymi formami wychowania przedszkolnego nadal występują potrzeby w niniejszym zakresie na terenie OF.
- W zakresie szkolnictwa średniego, liczba uczniów uczęszczających do szkół ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych i policealnych w Powiecie Leżajskim wzrosła. W roku 2015 do ww. szkół uczęszczało 3 119 uczniów, w roku 2019 już 3 665, co oznacza wzrost o 17,51%.
- Placówki edukacyjne na terenie OF posiadają bogatą ofertę edukacyjną.
- Poziom zdawalności matur w liceach ogólnokształcących i szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych na terenie Powiatu Leżajskiego jest zadawalający, zbliżony do wyników dla całego województwa Podkarpackiego. Świadczy to o odpowiednim poziomie kształcenia.

- W zakresie placówek edukacyjnych na poziomie podstawowym odnotowano zły stan bazy oświatowej oraz dość przeciętne wyniki egzaminów, świadczące o niskim poziomie edukacji w szkołach podstawowych.
- Niezbędne jest zastosowanie nowego podejścia do systemu edukacji zawodowej, upracticznienie kształcenia (edukacja dualna) oraz dowartościowanie segmentu edukacji przez całe życie. Należy zwrócić uwagę na stworzenie oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb zmieniającego się rynku pracy i pozwalającej osobom dorosłym na wszystkich etapach życia na podnoszenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

Obszar III: Infrastruktura

- Podstawowy układ komunikacji OF tworzą: droga krajowa nr 77 Lipnik- Przemyśl, drogi wojewódzkie: 875, 877, 835 oraz drogi powiatowe i gminne. Przez teren OF przebiega również pasażersko-towarowa linia kolejowa.
- Infrastruktura w zakresie dostępności komunikacyjnej nie jest rozłożona równomiernie wśród JST tworzących OF. Natomiast stan istniejącej infrastruktury drogowej wymaga nakładów finansowych.
- Dostępność komunikacyjna i braki w jej infrastrukturze są jedną z podstawowych barier przestrzennych osób o specjalnych potrzebach zamieszkujących obszary wiejskie.
- Głównym węzłem komunikacyjnych OF jest miasto Leżajsk – stanowiące centrum społeczno – gospodarcze i siedzibę powiatu leżajskiego. Drugie miasto - Nowa Sarzyna to kolejne centrum przesiadkowe OF.
- Przez teren OF przebiega jedna linia normalnotorowa: nr 68 Lublin –Leżajsk –Przeworsk. Jest to linia znaczenia pierwszorzędowego, częściowo dwutorowa, częściowo zelektryfikowana. Na obszarze powiatu leżajskiego dwutorowa od stacji Grodzisko Dolne w stronę Lublina, całkowicie zelektryfikowana. Na linii 68 prowadzony jest regionalny ruch pasażerski, nie jest prowadzony ruch pociągów pospiesznych. Linie obsługują: 3 stacje kolejowe oraz 3 przystanki kolejowe.
- Od 2015 r. liczba mieszkań na terenie OF systematycznie wzrastała. W 2019 r. na obszarze znajdowało się 22 514 mieszkań (o 2,68% więcej niż w 2015 r.).
- W obszarze funkcjonalnym odnotowano niewystarczającą liczbę mieszkań komunalnych w stosunku do istniejącego zapotrzebowania.
- Na terenie OF wszystkie jednostki samorządu terytorialnego mają dostęp do wodociągów i kanalizacji. Jednak nie w każdym przypadku spełnione są potrzeby mieszkańców w tym zakresie.
- Od 2015 r. średnia długość sieci rozdzielczej w przeliczeniu na 100 km² na terenie OF wzrastała. W 2019 r. sieć wodociągowa miała 855,6 km, sieć kanalizacyjna: 954,0 km, a sieć gazowa 856,7 km.
- Porównując liczbę użytkowników sieci kanalizacyjnej i wodociągowej należy zaznaczyć, że dużo słabiej rozwinięta jest sieć kanalizacyjna, która wymaga też większych nakładów finansowych.

Obszar IV: Aktywność gospodarcza

- Z PSR przeprowadzonego w 2010 r. wynika, że na terenie OF istniało 11 259 gospodarstw domowych, z czego 9 016, czyli ponad 80% utrzymywało się z działalności rolniczej.
- Uprawą roślin zajmowało się 4 662 gospodarstw rolnych. W każdej z gmin wchodzących w skład OF wśród upraw dominowały zboża (67,92% powierzchni gospodarstw).

- W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych, te o powierzchni powyżej 15 ha stanowiły 18% gospodarstw, na OF dominują małe gospodarstwa rolne o powierzchni 1-5 ha - 49 % wszystkich.
- Szansą na rozwój rolnictwa w OF jest jego modernizacja i specjalizacja, szczególnie pod kątem nowoczesnego rolnictwa ekologicznego i poprawy opłacalności produkcji.
- W latach 2016-2020 liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na terenie OF wzrosła z poziomu 4 752 do 5 415, wykazując tym samym tempo wzrostu na poziomie 13,9%. Biorąc pod uwagę strukturę własności zdecydowały przedsiębiorstwa z sektora prywatnego – w 2020 r. stanowiły ponad 95% ogółu przedsiębiorstw.
- Analiza struktury sektora przedsiębiorstw pod względem klas wielkości pokazuje, że dominującą grupą przedsiębiorstw w latach 2016-2020 były mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które w 2020 r. stanowiły 96,62% wszystkich przedsiębiorstw.
- Niekorzystne warunki na rynku pracy w OF są przyczyną względnie wysokiego poziomu bezrobocia na terenie poszczególnych gmin.
- Spośród 5 415 przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON na terenie OF w 2020 r. tylko 70 firm zajmowało się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem bądź rybactwem, a ich liczba w porównaniu z 2016 r. zmniejszyła się o 13 podmiotów. Najliczniej reprezentowaną branżą wśród wszystkich podmiotów gospodarczych była „pozostała działalność”, stanowiąca w 2020 r. ponad 64 % łącznej liczby przedsiębiorstw. 35% wszystkich podmiotów działających na obszarze OF to podmioty działające w przemyśle oraz budownictwie.
- Wskaźnik podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. ludności na terenie OF w latach 2016-2020 systematycznie wzrastał i w 2020 r. wyniósł 419. O 17,7 % (do poziomu 682,7) wzrosła również wartość wskaźnika podmiotów na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, a o 17 % (do poziomu 334) wzrosła wartość wskaźnika osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności.
- Na terenie LOF odnotowano występowanie wolnych terenów możliwych do przekształcenia w tereny inwestycyjne.

Obszar V: Kultura, wizerunek i czas wolny

- Omawiany Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się bogatym dziedzictwem historycznym i ofertą turystyczną o dużym potencjale rozwojowym.
- Ważnym elementem krajobrazu są obiekty zabytkowe. Pełne wykorzystanie zasobów kulturowych danego obszaru stanowi podstawową przesłankę rozwoju lokalnego OF.
- Życie kulturalne na terenie OF tworzą następujące domy i ośrodki kultury: Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Gminie Tryńcza, Miejskie Centrum Kultury w Leżajsku (w którego skład wchodzi: Biblioteka Publiczna w Leżajsku, Dom Kultury w Leżajsku, Pracownia Dokumentacji Dziejów Miasta, Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej, kino), Gminny Ośrodek Kultury w Gminie Leżajsk, Ośrodek Kultury w Nowej Sarzynie, Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym, Gminny Ośrodek Kultury w Kuryłówce.
- Na terenie OF działa również Muzeum Ziemi Leżajskiej, którego organizatorem jest Powiat Leżajski oraz biblioteki publiczne.
- Infrastruktura czasu wolnego w zakresie obiektów sportowych na terenie obszaru funkcjonalnego jest dość rozbudowana.

– Największą liczbą czytelników cechowały się biblioteki w Mieście Leżajsk oraz Gminie Nowa Sarzyna – w 2020 r. stanowiły ponad 76 % ogólnej liczby czytelników na terenie Obszaru Funkcjonalnego. Istotną rolę pełni również Biblioteka Publiczna w Kuryłówce oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzisku Dolnym.

– W analizowanym okresie wzrosła liczba dostępnych dla mieszkańców OF kół, klubów i sekcji oraz ich uczestników. Liczba kół, klubów i sekcji wynosiła w 2020 roku 84 i wzrosła w stosunku do 2016 roku o 19 dostępnych form. W zakresie zaangażowania mieszkańców i członkostwa w takich formach aktywności ogólna liczba członków kół, klubów i sekcji wzrosła w ostatnich pięciu latach o 45,16 %, łącznie o 439 osób.

– Mieszkańcy OF zwracają uwagę na brak wystarczającej liczby miejsc do spotkań oraz infrastruktury spędzania czasu wolnego.

– Istniejące tereny zielone (w tym doliny rzeczne) po odpowiednim zagospodarowaniu mogą stanowić bazę do rozwoju turystyki w OF oraz infrastruktury rekreacyjnej.

Obszar VI: Jakość życia

– Na terenie obszaru funkcjonalnego zlokalizowane są liczne obiekty rekreacyjne, tj. kryte baseny w Leżajsku i Nowej Sarzynie, otwarty basen w kompleksie sportowym UNIA w Nowej Sarzynie, stadiony sportowe, hale sportowe, kompleksy Orlik 2012, korty tenisowe, lodowisko w Grodzisku Górnym, place zabaw, które służą mieszkańcom w czasie wolnym oraz podnoszą atrakcyjność turystyczną OF.

– Obszar funkcjonalny posiada zasoby surowcowe: gazu ziemnego i kruszyw naturalnych.

– Głównymi rzekami i potokami OF są: San, Wisłok, Złota 1, Złota 2, Malinianka, Jagódka, Trzebośnica, Mleczka, Leszczyńska. Meliorację wód wspomagają zbiorniki retencyjne.

– OF zalicza się do dzielnicy klimatycznej sandomiersko - rzeszowskiej. Rejon należy do najcieplejszych obszarów w kraju. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 7,5°C.

– Na terenie obszaru funkcjonalnego występują różne formy ochrony przyrody: rezerwaty przyrody, Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000, użytki ekologiczne, ochrona gatunkowa i obszary chronionego krajobrazu.

– W zakresie jakości powietrza OF wykazuje się zróżnicowaniem. Najczęściej występującymi charakterystycznymi zanieczyszczeniami powietrza są: pyły, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla.

– Największym antropogenicznym źródłem emisji jest proces spalania paliw, w tym emisja ze środków transportu. Wpływ na zanieczyszczenie powietrza mają również lokalne przestarzałe kotłownie pracujące dla potrzeb centralnego ogrzewania, ogrzewania lokali mieszkalnych oraz małe przedsiębiorstwa spalające węgiel w celach grzewczych i technologicznych.

– Głównym paliwem w sektorze gospodarki komunalnej jest węgiel, a stare urządzenia grzewcze posiadają niską sprawność.

– OF charakteryzuje się dobrymi warunkami naturalnymi w zakresie możliwości wykorzystania ich do produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

– Na całym OF ilość odpadów komunalnych w analizowanym okresie wzrosła. Wyjątek w tym zakresie stanowi Gmina Trynca.

– Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich w Powiecie Leżajskim również utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Wzrost wskaźnika w okresie 2015 – 2019 odnotowały Gminy Tryńcza (7 920 os w 2015 r. 8 136) oraz Gmina Leżajsk (w 2015 r. – 10 438 os. a w roku 2019 – 11 570). W pozostałych Gminach OF wskaźnik ten jest niższy w roku 2019 niż w roku 2015. Taki stan rzeczy ma jednak głównie związek ze zmniejszającą się liczbą ludności. Liczba samych przyłączy w gminach OF stale się zwiększa.

– Na terenie obszaru funkcjonalnego w 2019 roku samorządy udostępniały mieszkańcom 2 parki spacerowo – wypoczynkowe w Gminach Nowa Sarzyna, Grodzisko Dolne oraz Mieście Leżajsk. W Gminach tych funkcjonowały również zieleńce publiczne. Zdecydowanym liderem w tej materii jest Gmina Nowa Sarzyna, na terenie której działało 14 zieleńców w 2019 roku.

– Zadania z zakresu opieki zdrowotnej na terenie Obszaru Funkcjonalnego wykonywane są za pośrednictwem ośrodków: Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Leżajsku oraz działających na terenie poszczególnych gmin niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej.

– Liczba porad lekarskich udzielanych w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na terenie OF wzrosła od 63 803 w 2015 r. do 73 198 w 2019 r.

– Na OF dostęp do aptek i punktów aptecznych nie jest równomierny. Wysokie nasycenie aptekami na tle innych gmin OF odnotowało Miasto Leżajsk.

– W zakresie instytucjonalnym w gminach należących do obszaru funkcjonalnego działają instytucje pomocy społecznej i pokrewne: ośrodki pomocy społecznej i jedno centrum usług społecznych.

Na terenie Powiatu Leżajskiego funkcjonują następujące instytucje społeczne: PCPR w Leżajsku, PUP w Leżajsku, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Leżajsku, Dom Dziecka w Nowej Sarzynie, Dom Pomocy Społecznej w Piskorowicach – Mołyniach, Dom Pomocy Społecznej w Brzozie Królewskiej, Środowiskowy Dom Samopomocy w Jelnej, Dzienny Dom Pomocy w Grodzisku Dolnym, Środowiskowy Dom Samopomocy w Laszczynach i Filia w Zmysłówce, Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy w Laszczynach, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Nowej Sarzynie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Sarzynie.

– W każdej z gmin należących do obszaru funkcjonalnego w latach 2015 – 2019 nastąpił wzrost dochodów budżetu. W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższy dochód ogółem w 2019 miały Gmina Grodzisko Dolne - 5 705,78 zł oraz Gmina Tryńcza – 5 189,24 zł.

Wnioski z ankiety mieszkańców i lokalnych interesariuszy

– Zdecydowanie największa ilość uczestników ankiety jako najważniejszą silną stronę obszaru funkcjonalnego wskazała walory przyrodnicze obszaru. Kolejne atuty wskazane w ramach odpowiedzi w ankiecie, wskazywały na dziedzictwo kulturowe i zabytki, i obiekty sportowo rekreacyjne oraz wolne tereny inwestycyjne.

– Wśród słabych stron, największa ilość respondentów wskazywała na niewykorzystany potencjał turystyczny oraz złą dostępność komunikacyjną. Kolejny wskazywany przez mieszkańców problem dotyczył wysokiego poziomu bezrobocia. Należy również zaznaczyć, że ankietowani mieli możliwość wskazywania własnych propozycji odpowiedzi.

– Jeżeli chodzi o szanse obszaru współpracy ponadlokalnej, to respondenci najczęściej wskazywali na nowe miejsca pracy i rozbudowę przestrzeni dla aktywnego wypoczynku. Kolejne odpowiedzi wskazywały na istotną rolę promocji turystycznej. Z punktu widzenia mieszkańców rozwój turystyki i odpowiednia promocja obszaru to bardzo istotne elementy mogące wpłynąć na jego rozwój. W

niniejszym zakresie ważne jest również wykorzystywanie potencjału przyrodniczego oraz rozwój infrastruktury drogowej.

- Wśród najważniejszych zagrożeń stojących przed jednostkami samorządu terytorialnego należy wymienić m. in. wzrost cen czy też starzenie się społeczeństwa. Następnie mieszkańcy wskazywali na problematykę rosnącej ilości odpadów oraz długotrwałego utrzymywania się pandemii COVID-19. Kolejne zagrożenia dotyczyły kategorii tematycznych, które mogą być do siebie bardzo zbliżone tj. niskiej aktywności społecznej i niekorzystnych warunków na rynku pracy. Pozostałe typy odpowiedzi rozkładały się raczej równomiernie, co możemy zaobserwować na powyższym wykresie.
- Do najbardziej oczekiwanych efektów realizacji strategii ponadlokalnej należą m.in.: przyciągnięcie nowych inwestorów oraz rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Kolejne elementy są związane z szeroko pojętą mobilnością i dotyczą m. in. budowy ścieżek rowerowych czy też budowy dróg i chodników. Bardzo istotne jest również przeciwdziałanie migracji ludności.
- Identyfikowane przez lokalnych interesariuszy silne i słabe strony obszaru, oraz szanse i zagrożenia, znajdują odzwierciedlenie w oczekiwanych efektach współpracy.
- Jako najistotniejszy dla rozwoju obszaru kategorie współpracy mieszkańcy wskazują na przedsiębiorczość, rynek pracy i tereny inwestycyjne. Kolejne w zestawieniu są usługi społeczne i zdrowotne, edukacja oraz turystyka.

5. Analiza SWOT

Jednym z narzędzi stosowanych do przeprowadzenia analizy strategicznej jest analiza SWOT – zestawienie silnych i słabych stron (odpowiednio: *strengths* oraz *weaknesses*) oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych (*opportunities* oraz *threats*). Metoda ta umożliwia zebranie oraz usystematyzowanie informacji o wewnętrznym potencjale Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego, jak również dostrzeganych barierach, zwracając jednocześnie uwagę na pojawiające się w otoczeniu szanse oraz zagrożenia mające wpływ na jego działalność oraz rozwój.

Analiza SWOT bazuje na wnioskach z przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz wynikach ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców i lokalnych interesariuszy. Na tej podstawie zidentyfikowano poszczególne elementy na które składa się poniższa analiza SWOT.

Kolejnym etapem analizy SWOT była ocena ważności poszczególnych czynników i wybór tych, które pełnią najistotniejszą rolę dla obszaru funkcjonalnego. Obydwa etapy zostały zrealizowane z udziałem kluczowych interesariuszy lokalnych. Wśród ogólnych zaleceń wynikających z analizy SWOT należy zwrócić uwagę na dwie podstawowe zasady tj. redukuj zagrożenia i wykorzystuj szanse oraz eliminuj słabe strony i wzmacniaj mocne strony. Należy również zwrócić uwagę na relacje zachodzące odpowiednio między poszczególnymi elementami analizy SWOT. Taką uporządkowaną analizę stopnia oddziaływania poszczególnych czynników na siebie wzajemnie i prognostycznych skutków takich relacji traktuje się jako punkt wyjścia do rozważań, a następnie sformułowania w strategii: wizji, wyzwań rozwojowych i celów dla całego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Tabela 2 – Analiza SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ walory przyrodnicze i krajobrazowe ▪ dziedzictwo kulturowe i zabytki ▪ obiekty sportowo-rekreacyjne ▪ rosnąca aktywność społeczna ▪ przyjazny klimat dobrosąsiedzki ▪ popyt na zdrową żywność ▪ wysoki poziom nasłonecznienia ▪ bogata oferta edukacyjna szkół średnich i duża ilość wykwalifikowanych absolwentów ▪ rozwijające się rolnictwo ▪ dostępność terenów możliwych do przekształcenia w tereny inwestycyjne ▪ sprawne organizacje pozarządowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewykorzystany potencjał turystyczny i słaba infrastruktura turystyczna ▪ niewystarczająca dostępność komunikacyjna ▪ wysoki poziom bezrobocia ▪ brak przestrzeni publicznej do spotkań ▪ brak mieszkań komunalnych ▪ brak współpracy pomiędzy instytucjami ▪ problemy społeczne ▪ zbyt mało przedszkoli i żłobków ▪ zanieczyszczone środowisko ▪ zły stan bazy oświatowej i niski poziom edukacji w szkołach podstawowych ▪ niewykorzystany potencjał OZE ▪ uboga oferta ośrodków wsparcia seniorów ▪ zaniedbane zabytki ▪ brak regulacji rzek i rowów melioracyjnych ▪ niska świadomość ekologiczna
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ nowe miejsca pracy ▪ rozbudowa przestrzeni dla aktywnego wypoczynku ▪ odpowiednia promocja obszaru ▪ rozwój infrastruktury drogowo-komunikacyjnej ▪ wykorzystanie walorów przyrodniczych ▪ podejmowanie wspólnych inicjatyw przez gminy ▪ rozwój turystyki ▪ popyt na produkty lokalne ▪ utworzenie miejsc opieki nad dziećmi ▪ rozwój energii ze źródeł odnawialnych ▪ poprawa jakości przestrzeni publicznej ▪ rozwój oferty kulturalnej ▪ cyfryzacja usług ▪ modernizacja i specjalizacja rolnictwa ▪ utworzenie ośrodków wsparcia seniorów ▪ możliwość zatrudnienia wykwalifikowanej kadry ▪ nowe programy pomocowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost cen ▪ „starzenie się” społeczeństwa ▪ rosnąca ilość odpadów komunalnych ▪ długotrwałe zagrożenia związane ze stanem zdrowia ludzi i zwierząt (pandemia COVID, ASF, ptasia grypa) ▪ niekorzystne warunki na rynku pracy ▪ zanieczyszczenie środowiska ▪ niska aktywność społeczna ▪ niszcząca infrastruktura drogowa ▪ niestabilność gospodarcza w skali całego kraju ▪ przestępczość, chuligaństwo, alkoholizm ▪ niska rentowność produkcji rolnej ▪ niestabilność przepisów prawa ▪ degradacja przestrzeni publicznej ▪ brak turystów ▪ zmiany klimatyczne ▪ migracja osób młodych ▪ niewystarczająca ilość dedykowanych środków zewnętrznych

Źródło: opracowanie własne

6. Terytorialny wymiar wsparcia

Nowe uregulowania w zakresie dokumentów strategicznych, w tym również strategii rozwoju ponadlokalnego mają na celu integrację wymiaru społecznego gospodarczego i przestrzennego. Określenie wymiaru przestrzennego dla celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań pozwala na lepsze ukierunkowanie wsparcia oraz koordynację i lepsze gospodarowanie zasobami na etapie wdrażania. Umieszczenie działań w przestrzeni wprowadza dodatkowy element wspierający przejrzystość interwencji i wspomaga w procesie partycypacji społecznej podczas opracowywania dokumentu strategicznego. Wymiar terytorialny w niniejszej strategii jest zatem narzędziem wzmacniania procesów rozwojowych na obszarze ziemi leżajskiej.

Podstawą określenia wymiaru terytorialnego w niniejszej strategii jest nowy paradygmat polityki rozwoju, zdefiniowany w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, m.in. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Model ten zakłada zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów oraz zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo - rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony. W podejściu terytorialnym należy również uwzględnić założenia i kierunki polityki regionalnej, określone w SRWP 2030.

Rysunek 3 – Herby i logotypy poszczególnych JST wchodzących w skład OF

Powiat Leżajski

Gmina Grodzisko Dolne

Gmina Leżajsk

Miasto Leżajsk

Gmina Nowa Sarzyna

Gmina Kuryłówka

Gmina Tryńcza

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych poszczególnych JST.

Obszar Funkcjonalny, dla którego opracowano Strategię, obejmuje teren 7 jednostek samorządu terytorialnego, w tym 5 z powiatu leżajskiego oraz sam powiat leżajski i 1 z powiatu przeworskiego. W jego skład wchodzi następujące JST:

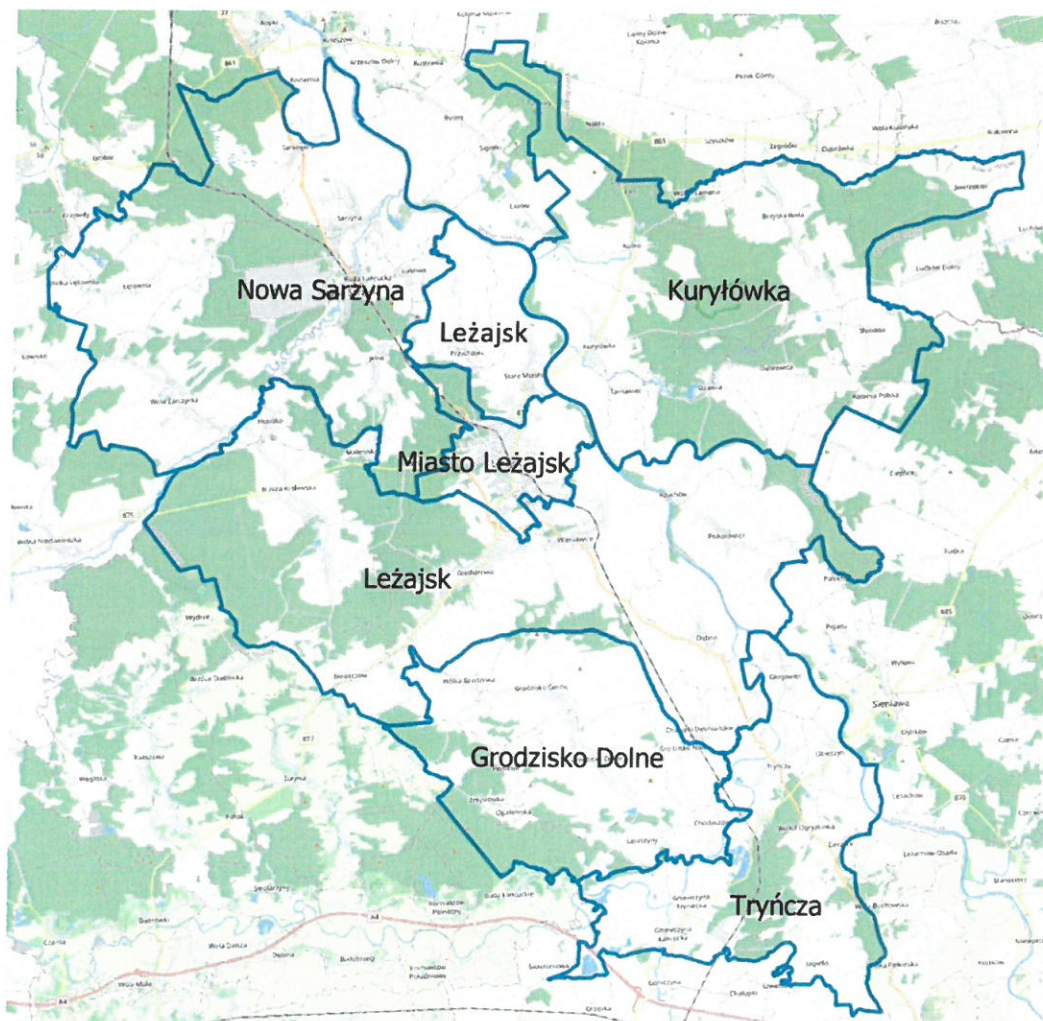
1. Gmina Grodzisko Dolne (wraz z 10 sołectwami, do których należą: Chodaczów, Grodzisko, Grodzisko Dolne, Grodzisko Górne, Grodzisko Nowe, Grodzisko Podlesie, Laszczyny, Opaleniska, Wólka Grodziska, Zmysłówka),

2. Gmina Kuryłówka (wraz z 10 sołectwami, do których należą: Brzyska Wola, Dąbrowica, Jastrzębiec, Kolonia Polska, Kulno, Kuryłówka, Ożanna, Słoboda, Tarnawiec, Wólka Łamana),
3. Gmina Leżajsk (wraz z 12 sołectwami, do których należą: Brzoza Królewska, Chałupki Dębniańskie, Dębno, Giedlarowa, Gwizdów-Biedaczów, Hucisko, Maleniska, Piskorowice, Przychojec, Rzuchów, Stare Miasto, Wierzawice),
4. Gmina Nowa Sarzyna (miasto Nowa Sarzyna wraz z 11 sołectwami, do których należą: Jelna, Judaszówka, Łętownia, Łętownia – Gościniec, Łukowa, Majdan Łętowski, Ruda Łańcucka, Sarzyna, Tarnogóra, Wola Zarczycka, Wólka Łętowska)
5. Gmina Tryńcza (wraz z 9 sołectwami, do których należą: Głogowiec, Gniewczyna Łańcucka, Gniewczyna Tryniecka, Gorzyce, Jagieła, Tryńcza, Ubieszyn, Wólka Małkowa, Wólka Ogryzkowa),
6. Miasto Leżajsk,
7. Powiat Leżajski obejmujący gminy Grodzisko Dolne, Kuryłówka, Nowa Sarzyna, Leżajsk, Miasto Leżajsk.

Partnerstwo zawiązane jako oddolna inicjatywa. Rdzeniem obszaru jest Miasto Leżajsk, a liczne powiązania funkcjonalne zidentyfikowano w szczególności w obszarach: rozwoju turystyki, adaptacji do zmian klimatu, poprawy dostępności komunikacyjnej, polityki senioralnej. Na potrzeby opracowania dokumentu strategicznego wskazano roboczą nazwę obszaru funkcjonalnego – Leżajski Obszar Funkcjonalny.

Mapa 1 – Leżajski Obszar Funkcjonalny

Źródło: opracowanie własne.

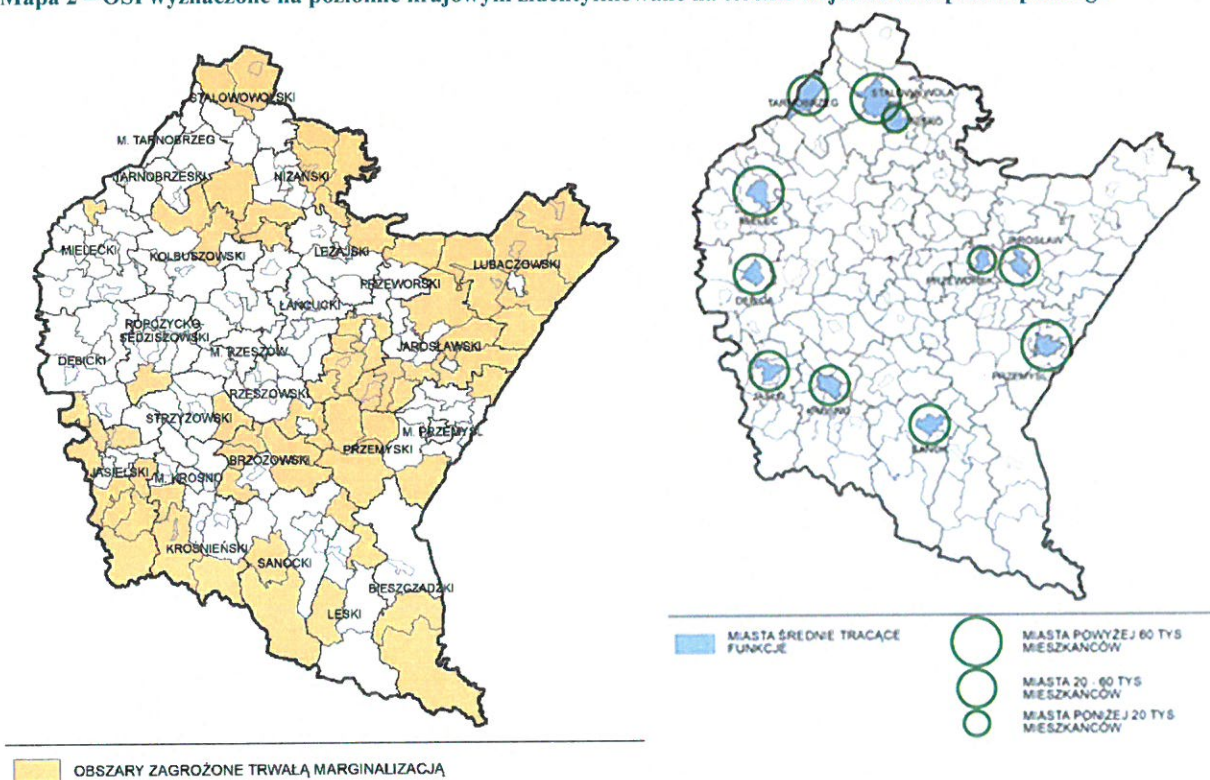

6.1 Obszary Strategicznej Interwencji – poziom krajowy

Warunkiem sprawnie funkcjonującej polityki rozwoju jest wyczerpująca diagnoza terytoriów wymagających wsparcia. Istotnym elementem jest tutaj rozpoznanie zasobów endogenicznych

i potencjałów, które można wykorzystać do rozwoju, jak również określenia barier rozwojowych i obszarów, które powinny być wsparte. Takie podejście powinno prowadzić do większego różnicowania i lepszego dopasowania interwencji w zależności od specyfiki danych terytoriów. W ten sposób możemy zidentyfikować obszary wsparcia, w tym takie o szczególnym charakterze, czyli obszary strategicznej interwencji. Aktem legislacyjnym, który umocował pojęcie OSI w polskim porządku prawnym jest znowelizowana ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zgodnie z jej postanowieniami obszar strategicznej interwencji to „określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne”.

Mapa 2 – OSI wyznaczone na poziomie krajowym zidentyfikowane na terenie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.

Jeżeli chodzi o OSI na poziomie krajowym należy wśród nich wskazać główne obszary wymagające wsparcia z poziomu krajowego które obejmują tereny o niekorzystnych uwarunkowaniach. Dlatego też, niezbędne jest wykształcenie zasobów służących eliminowaniu barier rozwojowych i pobudzeniu trwałego wzrostu. Na terenie województwa takimi obszarami są:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją – obejmujące 140 spośród 213 JST w regionie,

b) miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – 11 spośród 48 w regionie.

Spośród wszystkich gmin wchodzących w skład LOF, do grupy obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, wyznaczonych na poziomie krajowym zaliczono tylko Gminę Kuryłówka.

Wskazując na OSI wyznaczone na poziomie krajowym należy również zwrócić uwagę, że Leżajski Obszar Funkcjonalny położony jest również w OSI – Polska Wschodnia, któremu dedykowany będzie specjalny program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej, koncentrujący się na czterech głównych obszarach: przedsiębiorczość i inwestycje, energia i klimat, spójna sieć transportowa oraz kultura, turystyka i usługi uzdrowiskowe.

Mapa 3 – Zasięg OSI – Polska Wschodnia

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.

Należy zaznaczyć, że OSI stanowią wybór strategiczny, którego konsekwencją jest skierowanie interwencji publicznej na dany obszar. OSI wskazywane są w strategiach rozwoju zarówno na poziomie krajowym, regionalnym, jak i lokalnym. Co istotne, nie należy utożsamiać OSI z obszarami funkcjonalnymi. Przy określaniu OSI oraz zakresu kierowanej do nich interwencji należy jednak brać pod uwagę występujące na ich terenie powiązania funkcjonalne. Możliwe jest wskazywanie OSI z uwagi na potrzebę wykreowania powiązań funkcjonalnych, które będą stanowiły potencjał rozwojowy danego obszaru (np. stymulowanie procesów gospodarczych lub nadanie nowych funkcji).

6.2 Obszary Strategicznej Interwencji – poziom regionalny

Zgodnie ze Strategią rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, jej wymiar terytorialny ma charakter horyzontalny. Integruje zatem działania wskazane w poszczególnych obszarach tematycznych i ukierunkowuje je na obszary strategicznej interwencji.

Realizacja zasady rozwoju odpowiedzialnego, czyli rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zrównoważonego, wymaga od władz kierowania działań na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca zamieszkania w celu zmniejszenia dysproporcji między obszarami. Zadaniem niniejszych działań jest identyfikowanie

i wzmocnianie czynników rozwojowych obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Wśród celów stawianych przed takimi działaniami wymienić należy m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawę dostępu do podstawowych usług publicznych, czy też zniwelowanie wykluczenia transportowego.

Podejście terytorialne znalazło odzwierciedlenie w identyfikacji Obszarów Strategicznej Interwencji. SRWP 2030 definiuje OSI regionalne poprzez wskazanie czterech Priorytetów:

- Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego
- Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego
- Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju
- Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku

Niniejsze Priorytety zostały doprecyzowane i uzupełnione poprzez przypisane im Kierunki działań które zostały opisane poniżej.

Priorytet 7.1 - Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego. Kierunek działania - 7.1.4. Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych.

Do niniejszej grupy OSI zalicza się Miasto Leżajsk i Miasto Nowa Sarzyna. Jednak nie mają one wyznaczonego miejskiego obszaru funkcjonalnego. Zgodnie z postanowieniami strategii wojewódzkiej: miasta powiatowe i mniejsze, pełnią istotną rolę w kreowaniu uwarunkowań społeczno-gospodarczych poza strefami wpływu subregionalnych aglomeracji. Miasta te stanowią swego rodzaju lokalne centra i pełnią funkcje administracyjne oraz gospodarczo-usługowe z ograniczonym zasięgiem oddziaływania (zazwyczaj do granic powiatu). Działania w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji zostaną nakierowane na wzmocnianie potencjału tych miast i ich roli w strukturze osadniczej m.in.: poprzez wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy, wzrost zatrudnienia, stymulowanie aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw. System wsparcia powinien być zindywidualizowany i spójny z potrzebami i potencjałem danego terytorium.

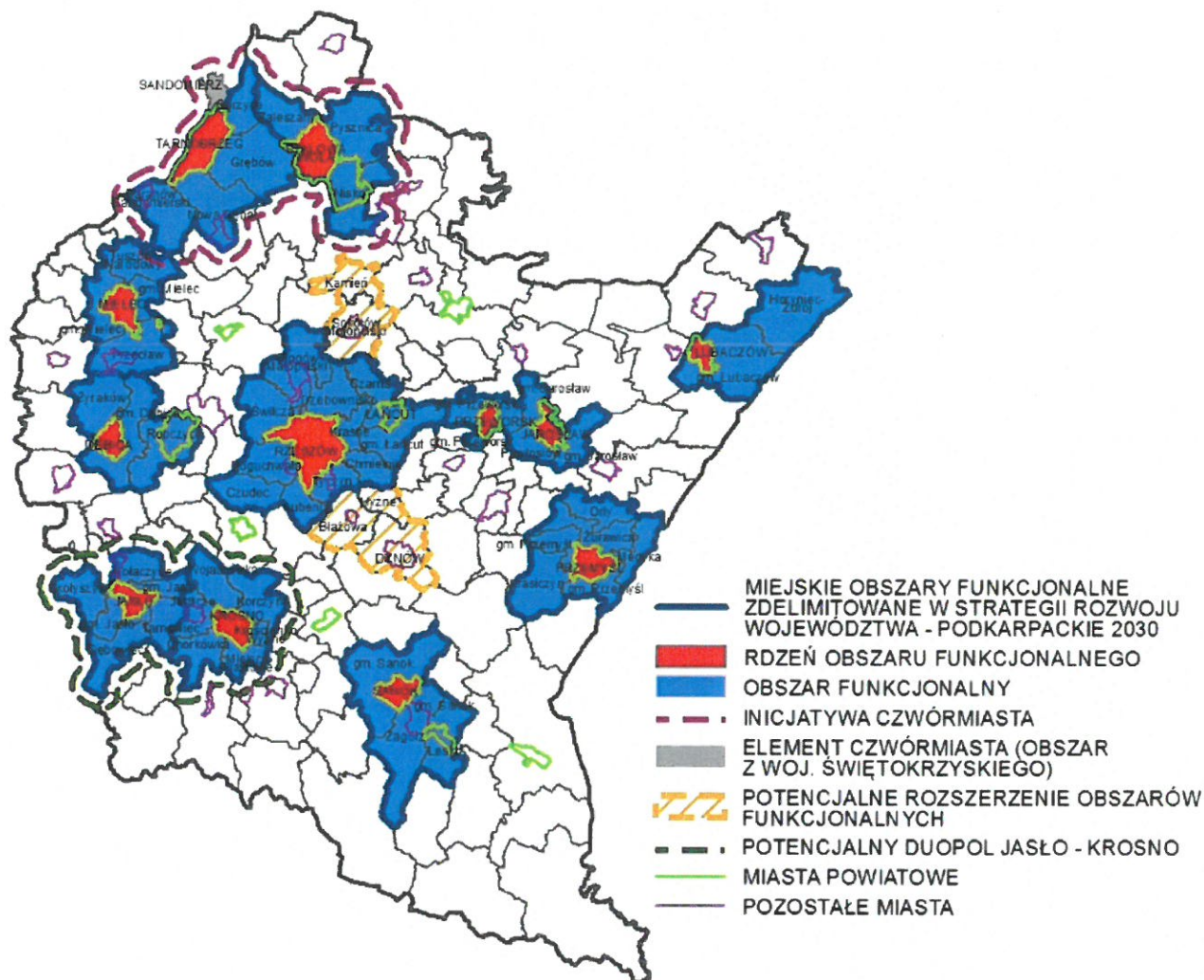
Wśród zakładanych działań wymienić należy m.in.: poprawę i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego, wzmocnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka

w układzie osadniczym, zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych, modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych, poprawę jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych, rozwój kapitału społecznego

i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe, poprawę jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi, podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska, poprawę jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu, kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych

i wykształconych, wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej, dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych, niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi, a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi, rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się.

Mapa 4 – OSI w Priorytecie 7.1 - Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego.

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

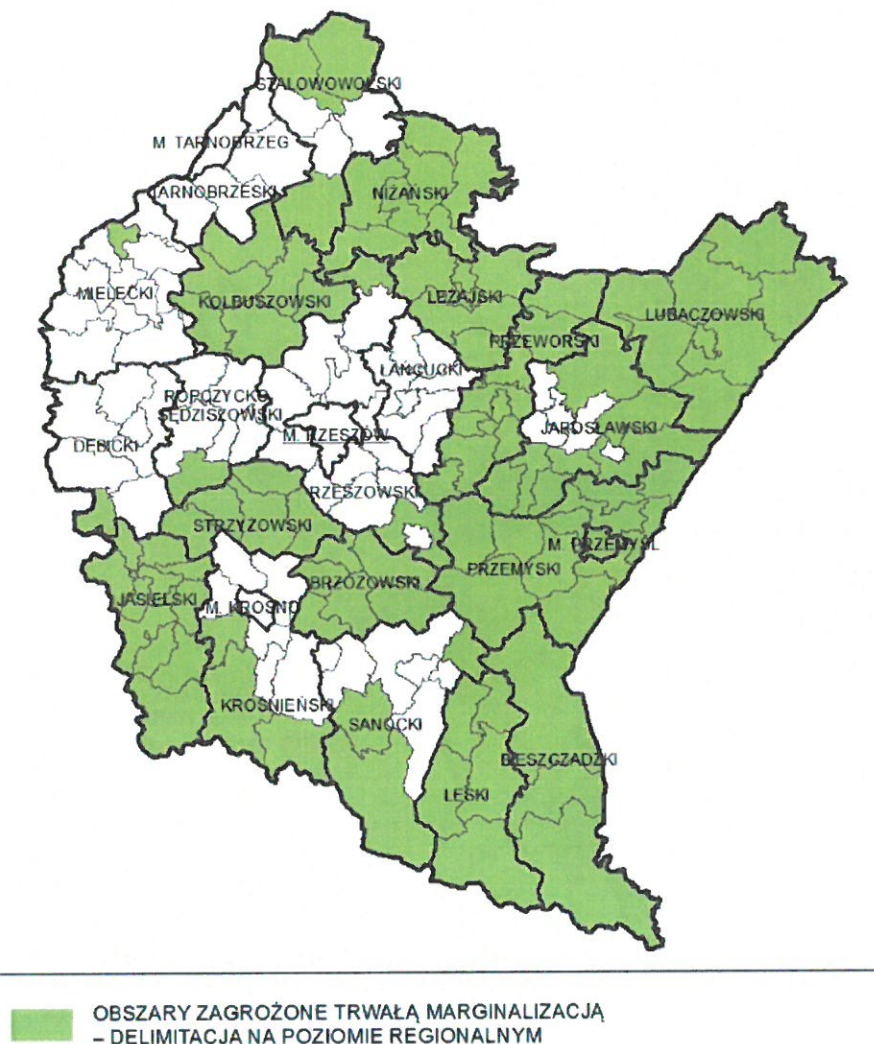
Priorytet 7.3 - Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju.

Kierunek działania - 7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie.

Województwo Podkarpackie dąży do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju. Takie podejście generuje również odpowiednie kierunkowanie działań w celu zapewnienia mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca zamieszkania. Pozwala to na działania mające na celu identyfikowanie i wzmacnianie czynników rozwojowych dla obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Obszary te w SRWP 2030 wyznaczone zostały na poziomie powiatów, w oparciu o syntetyczny wskaźnik uwzględniający ich

poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Zarówno cały Powiat Leżajski jak i Powiat Przeworski na terenie, którego leży Gmina Trynca spełniały warunki delimitacji, zatem wszystkie JST LOF zostały wskazane jako wchodzące w skład niniejszego OSI.

Mapa 5 – OSI w Kierunku działania 7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

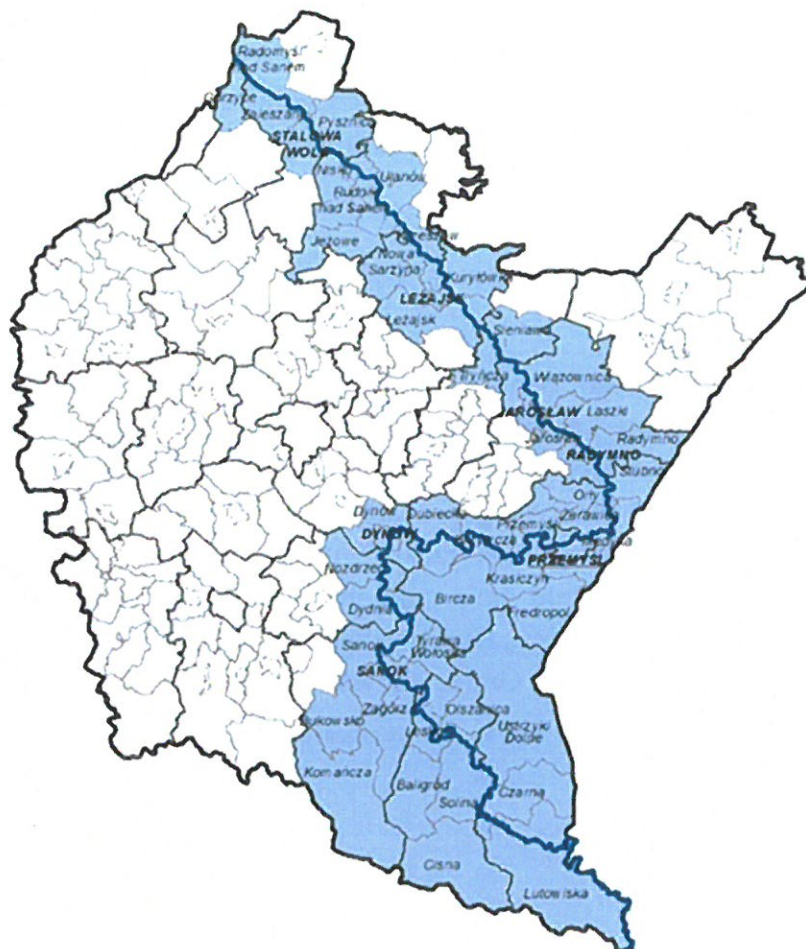
Wśród zakładanych działań możliwych do realizacji w ramach OSI można wskazać np.: rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby, aktywizację lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców, poprawę atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych, pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej, włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności, dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodnokanalizacyjnej) i społecznej warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców, wzmocnienie roli instytucji

publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu, ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej, intensyfikację działań dot. ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Kierunek działania - 7.3.3. Rozwój i wspieranie obszaru gmin „Błękitnego Sanu”.

Obszar gmin „Błękitnego Sanu” jest bardzo zróżnicowany pod względem walorów środowiska geograficznego oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Wspólną cechą obszaru jest położenie wzdłuż biegu rzeki San, stąd wyjątkowość obszaru polega na wspólnym koncentrowaniu uwagi na problematyce gospodarki wodno-kanalizacyjnej całej zlewni Sanu oraz możliwości turystycznego wykorzystania rzeki z uwzględnieniem zróżnicowanych warunków przyrodniczych i kulturowych. Wśród gmin należących do Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego zidentyfikowanych jako część obszaru „Błękitny San” wymienić należy: Gminę Miasto Leżajsk, Gminę Leżajsk, Gminę Nowa Sarzyna, Gminę Kuryłówka, oraz Gminę Tryńcza.

Mapa 6 – OSI w Kierunku działania 7.3.3. Rozwój i wspieranie obszaru gmin „Błękitnego Sanu”

OBZAR OBJEKTU PROGRAMEM STRATEGICZNYM BŁĘKITNY SAN

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Podejmowane działania będą miały na celu kompleksowe rozwiązanie problemów gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz wykorzystanie atutów dla pobudzenia rozwoju gospodarczego gmin poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, w celu poprawy jakości życia mieszkańców. Zakładane działania dotyczą np.: wykorzystania biegu rzeki San dla rozwoju przedsiębiorczości i atrakcyjności turystycznej poprzez wielofunkcyjne wykorzystanie i zagospodarowanie jego brzegów i obszarów nadbrzeżnych, utrzymania walorów środowiska przyrodniczego w zlewni rzeki San poprzez rozwiązanie w sposób skoordynowany problemu gospodarki wodno-ściekowej i składowania odpadów oraz zabezpieczenia obszaru gmin „Błękitnego Sanu” przed zagrożeniem powodziowym.

Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

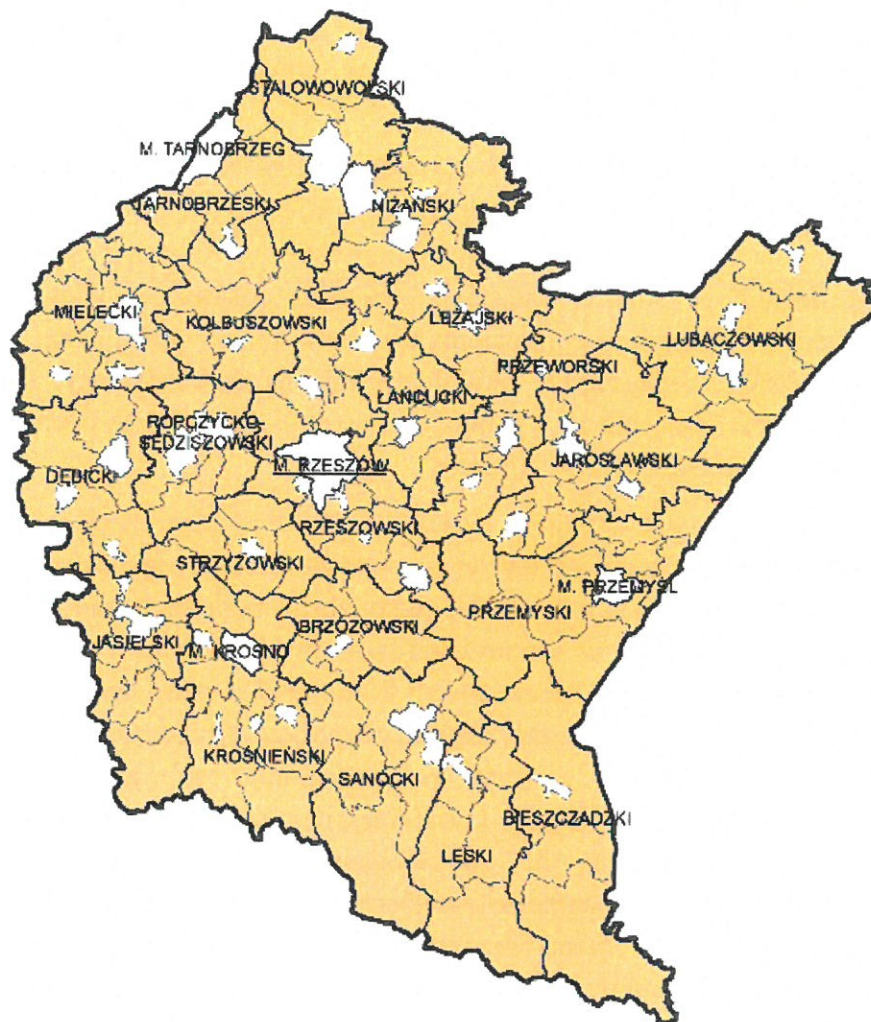
Kierunki działania - 7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej, 7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, 7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym, 7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.

Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia. Wszystkie obszary wiejskie w gminach LOF zaliczają się do niniejszego OSI. Kluczową kwestią przeciwdziałającą negatywnym trendom jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania powinny wpływać na rozwój gospodarki i przedsiębiorczości, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego.

Mapa 7 – OSI w Priorytecie 7.4 - Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

 OBSZAR WIEJSKI

Źródło: Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Należy odpowiednio wykorzystać endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności. Kluczowym czynnikiem rozwojowym może być także wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Istotne jest oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe. Należy również zaznaczyć, że gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych oraz zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Odpowiednia jakość

przeźreni obszarów wiejskich powinna dać możliwość realizacji działań prorozwojowych i wzmocnić ich efektywność.

Zakładane działania w ramach OSI dla Kierunku działania - 7.4.1. dotyczą m.in. następujących obszarów tematycznych: poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu, zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej, modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców, rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej, poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami, tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej prowadzącej do rozwoju przedsiębiorczości.

W przypadku Kierunku działania - 7.4.2. wskazuje się na: promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów, aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej, kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej, wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych, ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych, rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

Jeżeli chodzi o Kierunek działania - 7.4.3. przewiduje się realizację następujących działań: wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej, podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych, poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby, promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.), upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej, wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

Natomiast w zakresie Kierunku działania - 7.4.4. należy wskazać na działania związane z: dostosowaniem przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców, efektywnym wykorzystaniem przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów, wykorzystaniem potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej, poprawą funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku, budową oraz modernizacją infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich, racjonalnym wykorzystaniem przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

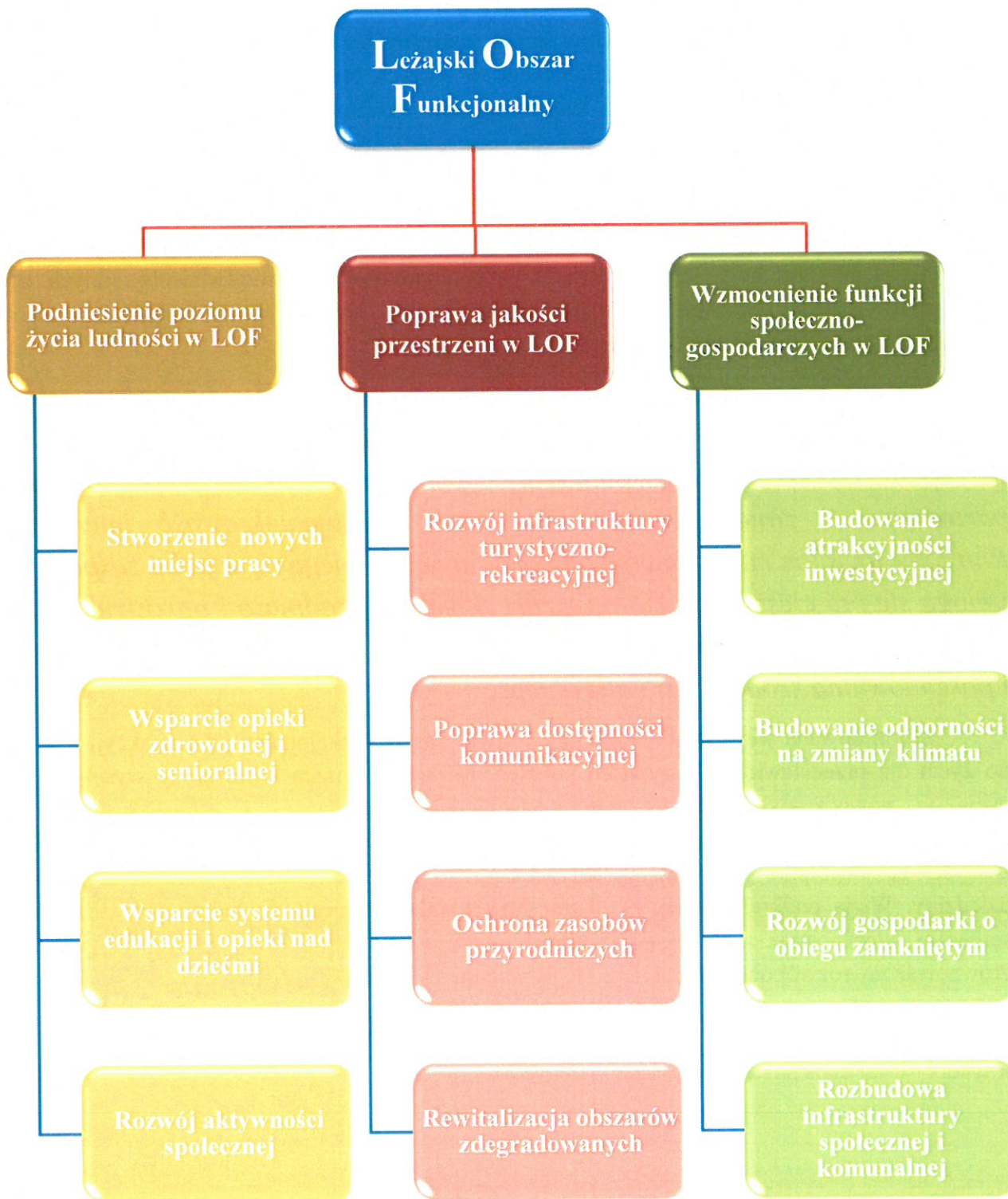
7. Wizja, cele operacyjne i kierunki działań

Wizja, cele strategiczne oraz cele operacyjne są wynikiem: prac diagnostycznych, partycypacji mieszkańców wyrażonej w ankietach i konsultacjach, współpracy z władzami poszczególnych jednostek oraz warsztatów przeprowadzonych z udziałem wszystkich JST leżących na terenie Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego w których brali udział przedstawiciele różnych sektorów oraz osoby zaangażowane i zainteresowane działaniami rozwojowymi. Na podstawie analizy danych statystycznych oraz danych otrzymanych od siedmiu jednostek samorządu terytorialnego, eksperci zewnętrzni opracowali diagnozę stanu obecnego. Wnioski z dokonanej analizy posłużyły do identyfikacji mocnych i słabych stron oraz czynników sukcesu i ewentualnej porażki realizacji strategii. Działania te, były poddane również ocenie mieszkańców obszaru. Zidentyfikowane problemy, szanse rozwojowe i zagrożenia po uwzględnieniu silnych stron i potencjałów obszaru doprowadziły do sformułowania wizji, która ma zostać osiągnięta w wyniku realizacji zapisów strategii ponadlokalnej:

Jednostki samorządu terytorialnego tworzące Leżajski Obszar Funkcjonalny aktywnie współdziałają na rzecz rozwoju obszaru, wzmacniania aktywności społecznej i gospodarczej, opierając swoją aktywność o zasady partnerstwa i zintegrowanego rozwoju oraz kompleksowość interwencji. Potrzeby socjalne mieszkańców obszaru funkcjonalnego są w pełni zaspokojone i mogą się oni cieszyć z życia na atrakcyjnych przyrodniczo i infrastrukturalnie terenach, zagospodarowanych zgodnie z myślą zrównoważonego rozwoju i poszanowania środowiska naturalnego.

Sformułowana wizja strategiczna przedstawia obszar funkcjonalny jako atrakcyjne miejsce do życia dla przedstawicieli wszystkich pokoleń. Mieszkańcy mają zapewniony wysoki poziom życia w nowoczesnym, bezpiecznym, rozwiniętym gospodarczo i infrastrukturalnie, ale jednocześnie czystym i ekologicznym środowisku. Przedstawiciele władz samorządowych widząc korzyści ze współpracy powinni ją aktywnie inicjować, udoskonalać i rozszerzać na nowe dziedziny. Wizja podkreśla więc, że obszar funkcjonalny zamieszkują ludzie aktywni, otwarci, serdeczni, którzy wraz z władzami lokalnych samorządów dbają o środowisko naturalne oraz zrównoważony rozwój obszaru dla osiągnięcia wspólnych korzyści.

Rysunek 4 – Układ Celów Strategicznych i Celów Operacyjnych

Źródło: opracowanie własne.

W nawiązaniu do sformułowanej wizji, zaproponowano trzy cele strategiczne oraz uszczegóławiające je cele operacyjne. Cele określone są w wymiarze społecznym, gospodarczym i

przestrzennym. Opisują przejście od sytuacji wyjściowej do sytuacji pożądanej. Odpowiadają one na potrzeby rozwojowe Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz mają stanowić odpowiedź na problemy i potencjały obszaru. Identyfikacja kluczowych zmian niezbędnych do realizacji założonych celów pozwoli na określenie najważniejszych kierunków interwencji, a następnie instrumentów realizacyjnych (w tym projektów). Instrumenty realizacyjne będą przypisane do poszczególnych celów i kierunków interwencji.

Struktura celów w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego tworzy logicznie powiązany, spójny system odpowiadający na poszczególne kategorie problemowe. Realizacja zaplanowanych kierunków działań powinna zapewniać osiągnięcie celów operacyjnych wskazanych w ramach trzech nadrzędnych celów strategicznych. Należy również zaznaczyć, że kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają. Niejednokrotnie będą mogły zostać zrealizowane dzięki zintegrowanym projektom wzmacniając tym samym możliwość uzyskania efektu synergii.

Rysunek 5 – Schemat wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne.

Kierunki działań oznaczają zakres niezbędnych interwencji, które powinny być podejmowane wspólnie przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie „co należy zrobić?”, aby w ramach wybranych celów strategicznych osiągnąć założone cele operacyjne. Kierunki działań (zwane też zadaniami, działaniami, kierunkami interwencji – w zależności od stopnia ich szczegółowości) są podstawą wdrażania strategii. Wskazanie w strategii kierunków działań lub tam, gdzie to jest możliwe, konkretnych działań jest zatem bardzo istotnym elementem prac nad wspólnym dokumentem. W kolejnych rozdziałach zostaną określone również oczekiwane instrumenty realizacyjne, projekty ponadlokalne, rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki monitoringowe prowadzące do ich osiągnięcia.

Powyższy schemat przedstawia w jaki sposób planuje się osiągnąć zakładaną wizję rozwojową dla OF. Podkreślając jednocześnie wzajemne powiązania występujące pomiędzy poszczególnymi elementami strategii ponadlokalnej.

Tabela 3 – Układ Celów Operacyjnych i Kierunków działań

Cel Operacyjny	Kierunki działań
1.1. Stworzenie nowych miejsc pracy	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wprowadzenie udogodnień dla rozwoju małych i średnich firm. ✓ Stworzenie Akademii Rozwoju - będącej cyklem szkoleń/seminariów, wizyt studyjnych, debat związanych z trendami i współczesną wiedzą w zakresie zrównoważonego rozwoju i rozwoju przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich. ✓ Wzmocnienie ośrodka wsparcia przedsiębiorczości - zapewnienie dostępu osobom zamierzającym podjąć działalność gospodarczą i mikro firmom do informacji, doradztwa, szkoleń i preferencyjnych środków przeznaczonych na rozwój. ✓ Wzmocnienie Funduszu dla Przedsiębiorczych - lokalnego funduszu udzielającego preferencyjnych pożyczek na rozwój działalności. ✓ Lepsze powiązanie przedsiębiorców poszukujących pracowników ze społecznością, szkołami, GOPS'ami i PUP. ✓ Opracowanie programu wsparcia rolnictwa. ✓ Stworzenie Inkubatora przedsiębiorczości - "wylęgarni" inicjatyw gospodarczych i miejsce zdobywania doświadczeń w działalności gospodarczej - w sferze usług i drobnej wytwórczości. ✓ Uzbrojenie terenów inwestycyjnych. ✓ Tworzenie wspólnej marki regionu. ✓ Utworzenie „Centrum Obsługi Przedsiębiorców” i skupienie kwestii rozwoju przedsiębiorczości w jednej instytucji.
1.2. Wsparcie opieki zdrowotnej i senioralnej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Promocja zdrowego żywienia opartego na zasadach zbilansowanego odżywiania z wykorzystaniem produktów lokalnych. ✓ Stworzenie nowych i rozwój istniejących klubów seniora. ✓ Stworzenie punktów medycznych dla poprawienia sytuacji dostępności do służby zdrowia. ✓ Wsparcie zakładu aktywności zawodowej niepełnosprawnych. ✓ Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych z pełnym spektrum usług rehabilitacji. ✓ Otwarcie nowych i rozwój obecnych domów dziennego pobytu i opieki dla seniorów. ✓ Przeprowadzenie kursów dla seniorów w ramach obsługi komputerów oraz e-urzędów. ✓ Opracowanie zasad profilaktyki i skutecznego reagowania na problemy społeczne. ✓ Budowa specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami. ✓ Rozwój usług służby zdrowia w zakresie psychologii i psychiatrii.
1.3. Wsparcie systemu edukacji i opieki nad dziećmi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizowanie dla dzieci zajęć dodatkowych dostosowanych do wieku (rozwijanie zainteresowań, poprawa sprawności fizycznej, doświadczenia naukowe, matematyka, zajęcia na basenie itp.) ✓ Rozwój szeroko pojętej opieki nad dziećmi, głównie żłobków i przedszkoli - przynajmniej jeden w każdej z gmin. ✓ Rozwój szkolnictwa na poziomie ponadpodstawowym – zapewniając

	<p>naukę zawodów poszukiwanych na rynku pracy.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wsparcie cyfryzacji szkół. ✓ Rozbudowa i modernizacja infrastruktury szkolnej z doposażeniem i dostosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. ✓ Rozwój wyspecjalizowanego szkolnictwa zawodowego i technicznego oraz placówek nauczania dorosłych.
<p>1.4. Rozwój aktywności społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kultywowanie tradycji i kultury, która jest dziedzictwem i szansą OF. ✓ Tworzenie międzygminnych cyklicznych wydarzeń kulturalnych. ✓ Tworzenie miejsc spotkań publicznych. ✓ Budowa wspólnych miejsc rekreacji i wypoczynku jako nowy sposób spędzania wspólnego czasu ✓ Stworzenie wspólnych wydarzeń kulturalnych ✓ Tworzenie nowych form spędzania wolnego czasu dla młodzieży ✓ Ogólna integracja mieszkańców danej gminy każdej grupy wiekowej z mieszkańcami samorządów partnerskich, poprzez wspólne spotkania seniorów, KGW, OSP, grup artystycznych, wspólne turnieje piłkarskie dla dzieci, młodzieży i innych drużyn np. oldbojów.
<p>2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Opracowanie i wykonanie szlaków rowerowych z uwzględnieniem zbiorników wodnych na terenie LOF. ✓ Zorganizowanie dodatkowej oferty kulturalnej w okresie letnim dostosowanej do warunków atmosferycznych. ✓ Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej. ✓ Budowa tras rowerowych i ścieżek/szlaków pieszych przez Leżajski Obszar Funkcjonalny. ✓ Rozwój bazy turystycznej w oparciu o własne zasoby naturalne i środowiskowe. ✓ Wykorzystanie terenów zielonych w celach turystycznych i promocji wolnego czasu w sposób aktywny. ✓ Tworzenie i rozwój infrastruktury do spływów kajakowych pontonowych itp. Sanem i Wisłokiem. ✓ Przywrócenie świetności zapomnianym i zaniedbanym obiektom kultury turystyki i rekreacji oraz wspólna promocja takich obiektów ze wszystkich gmin, umożliwiającą kompleksowe odwiedzanie znajdujących się w nich atrakcji. ✓ Pozyskanie inwestora na stworzenie parku rozrywki typu Energylandia, Bałtów itp. ✓ Budowa lub modernizacja istniejących kąpielisk po jednym na terenie współpracujących gmin oraz budowa ścieżek rowerowych łączących je. ✓ Budowa atrakcji jako inwestycji przyciągających turystów. ✓ Stworzenie aplikacji mobilnej w zakresie turystyki - baza noclegowa, atrakcje, ścieżki rowerowe, propozycje jednodniowych wypadów. ✓ Budowa zbiornika wodnego: na rzece Malinianka we wsi Jelna, na rzece Lubinka we wsi Piskorowice oraz budowa zbiorników wodnych

	<p>na rzece Błotnia we wsi Giedlarowa.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Otwarcie wypożyczalni rowerów lub innych pojazdów napędzanych siłą mięśni na terenie całego LOF co umożliwiłoby zwiedzanie szlaków. ✓ Zagospodarowanie otoczenia zalewu FLORYDA. ✓ Zagospodarowanie przestrzeni brzegów Sanu na potrzeby turystyki. ✓ Budowa wioski tematycznej/skansenu- stworzenie kompleksowej oferty dla turystów. ✓ Stworzenie infrastruktury do turystyki camperowej. ✓ Współpraca z gminami poza terytorium LOF np.: Krzeszów, Biszczka. ✓ Budowa i przebudowa zbiorników retencyjnych na rzece Leszczyńka w Wólce Grodziskiej, Grodzisku Górnym i Grodzisku Dolnym
<p>2.2. Poprawa dostępności komunikacyjnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inwestycje drogowe poprawiające dostępność komunikacyjną. ✓ Rozwój transportu publicznego w obrębie obszaru - połączenia pomiędzy gminami i do Leżajska. ✓ Zwiększenie liczby połączeń kolejowych i autobusowych w obrębie Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. ✓ Budowa ścieżek rowerowych wraz z chodnikami dla pieszych łączących gminy. ✓ Wspólne starania wszystkich organów o połączenie komunikacyjne z przyszłym węzłem dróg S19 i S74 „Zapacz”. ✓ Dążenie do budowy łącznika przyszłej linii kolejowej 58 w Łętownii nie tylko dla kierunku Stalowowolskiego, ale także LOF w celu stworzenia nowej siatki połączeń regionalnych. ✓ Projekt polegający na poprawie infrastruktury drogowej całego LOF poprzez poprawę jakości dróg lokalnych i budowę chodników, szczególnie na obszarach wiejskich. ✓ Zabieganie o przedłużenie drogi ekspresowej S74 do Jarosławia. ✓ Budowa i modernizacja obiektów mostowych. ✓ Budowa, rozbudowa i modernizacja parkingów w tym parkingi typu P+R (park & ride). ✓ Ekologiczna (elektryczna), a jednocześnie rentowna komunikacja. ✓ Stworzenie powiatowego komunikacyjnego węzła postojowo-przesiadkowego. ✓ Budowa i modernizacja dróg na terenach rolniczych (polnych) jako poprawa infrastruktury drogowej i turystycznej. ✓ Rozwój infrastruktury kolejowej: połączenia do Lublina, Rzeszowa, trasa Rozwadów – Przeworsk.
<p>2.3. Ochrona zasobów przyrodniczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prowadzenie kampanii na rzecz ochrony środowiska. ✓ Podejmowanie inicjatyw na rzecz poprawy jakości powietrza w miejscowościach, w których działają przedsiębiorstwa przemysłowe oraz zmniejszających niską emisję na terenie LOF. ✓ Rewitalizacja istniejących zbiorników wodnych - wskazanie i eliminacja źródła zanieczyszczenia zbiornika oraz wykorzystanie potencjału turystycznego miejsc. ✓ Budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców.

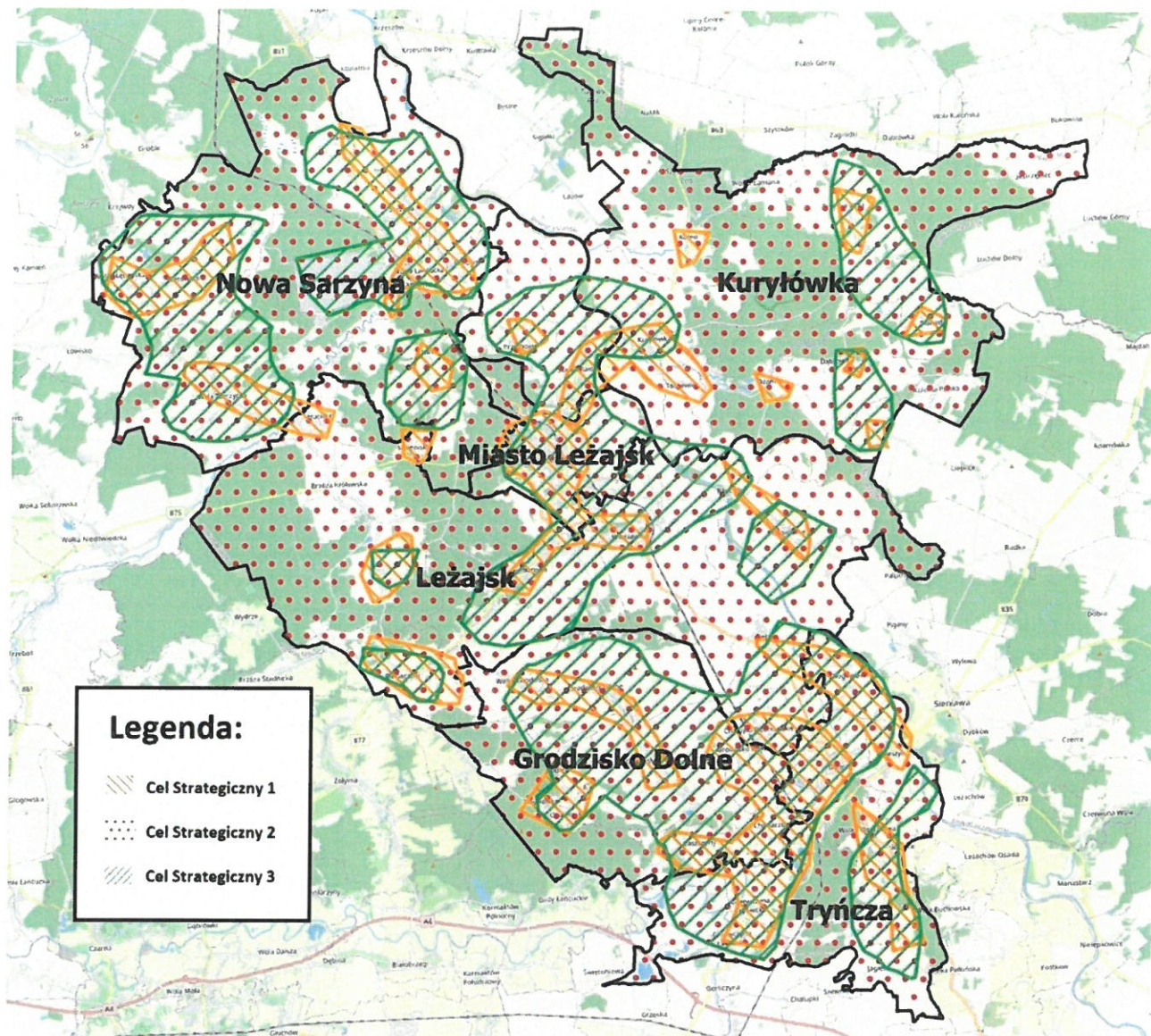
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uregulowanie koryt rzek na terenie LOF. ✓ Ochrona różnorodności biologicznej obszarów kluczowych. ✓ Wsparcie obszarów chronionych, parków krajobrazowych itp. ✓ Inwestycje w miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody. ✓ Inwestycje w zielen miejską i przestrzenie publiczne. ✓ Wykorzystanie potencjału Zmysłowskiego Obszaru Krajobrazu Chronionego z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska. ✓ Budowa ścieżek dydaktycznych w LOF.
<p>2.4 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wsparcie dziedzictwa kulturowego i historycznego regionu. ✓ Rewitalizacja zabytków i wykorzystanie w celach turystycznych. ✓ Remont budynków użyteczności publicznej i udostępnianie ich na różne projekty i spotkania społeczne. ✓ Wsparcie społeczności zamieszkałej na obszarach zdegradowanych. ✓ Rewitalizacja i modernizacja budynków użyteczności publicznej z wykorzystaniem na cele publiczne zdegradowanych obiektów. ✓ Rozwiązanie kwestii związanych ze strukturą agrarną obszaru, przekształcenia i scalenia działek.
<p>3.1. Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aktualizacja Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego i wyznaczenie miejsc dla zabudowy wielomieszkaniowej, jednorodzinnej oraz terenów inwestycyjnych i rekreacyjnych. ✓ Wyznaczenie i uzbrojenie strefy inwestycyjnej wraz z zaproszeniem do współpracy dużych firm produkcyjnych z zachowaniem bezpiecznych odległości od istniejącej zabudowy mieszkalnej oraz przepisów o ochronie środowiska. ✓ Promocja regionu i wspólne pozyskiwanie inwestorów dla obszaru. ✓ Promocja i rozszerzenie strefy ekonomicznej. ✓ Realizacja wspólnego projektu promowania regionu na targach turystycznych i inwestycyjnych. ✓ Wspólne pozyskiwanie sponsorów. ✓ Stworzenie marki wody mineralnej regionu.
<p>3.2. Budowanie odporności na zmiany klimatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wsparcie inwestycji w OZE dla obszarów i budynków użyteczności publicznej, oraz budynków jednorodzinnych. ✓ Stworzenie wspólnej farmy fotowoltaicznej. ✓ Budowa farmy wiatrowej na wzgórzu ciągnącym się przy dolinie Sanu od Rzuchowa do Tarnawca. ✓ Budowa wałów przeciwpowodziowych i zbiorników retencyjnych oraz regulacja rzek. ✓ Promocja rozwiązań w zakresie odnawialnych źródeł energii. ✓ Budowa nowych urządzeń melioracyjnych i modernizacja obecnych. ✓ Inwestycje w zielono-niebieską infrastrukturę. ✓ Wsparcie działań z zakresu małej retencji i zagospodarowania wód opadowych na terenie LOF. ✓ Wsparcie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo mieszkańców. ✓ Budowa stacji ładowania pojazdów.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dopuszczenie jednostek OSP.
3.3. Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa sieci kanalizacyjnej. ✓ Współdziałanie na rzecz poprawy zagospodarowania odpadów w LOF: wspólna gospodarka odpadami i budowa/rozbudowa PSZOK. ✓ Wspólne budowanie świadomości ekologicznej oraz edukacja w celu zapobiegania wyrzucaniu śmieci do lasów, rowów. ✓ Edukacja mieszkańców w zakresie skutecznej segregacji odpadów. ✓ Likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci. ✓ Budowa sieci monitoringu miejsc najbardziej zagrożonych zanieczyszczeniem środowiska.
3.4. Rozbudowa infrastruktury społecznej i komunalnej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój budownictwa wielorodzinnego. ✓ Rozwój infrastruktury sportowej. ✓ Rozwój infrastruktury sieci szerokopasmowego Internetu. ✓ Odremontowanie i budowa placów zabaw. ✓ Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, gazowej. ✓ Budowa wielofunkcyjnego lekkoatletyczno-piłkarskiego kompleksu sportowego w Leżajsku. ✓ Przekształcenie terenów rolnych o niskiej jakości na budowlane. ✓ Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury komunalnej, w tym mieszkań komunalnych. ✓ Budowa i rozbudowa zintegrowanego systemu monitoringu. ✓ Rozbudowa i modernizacja sieci oświetlenia ulicznego. ✓ Cyfryzacja administracji.

Źródło: opracowanie własne.

Cele strategiczne, a tym samym cele operacyjne i kierunki działań można również przedstawić w ujęciu terytorialnym. Poniższa mapa przedstawia symboliczny zasięg planowanych do realizacji przedsięwzięć w poszczególnych obszarach. Cel Strategiczny 1 – Podniesienie poziomu życia ludności w LOF, zawierający Cele Operacyjne: Stworzenie nowych miejsc pracy, Wsparcie opieki zdrowotnej i senioralnej, Wsparcie systemu edukacji i opieki nad dziećmi, Rozwój aktywności społecznej, będzie realizowany w szczególności na obszarach zamieszkałych o różnej gęstości zaludnienia. Obejmuje on przede wszystkim poszczególne miejscowości gmin Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Natomiast terytorium realizacji Celu Strategicznego 2 – Poprawa jakości przestrzeni w LOF, zawierającego Cele Operacyjne: Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, Poprawa dostępności komunikacyjnej, Ochrona zasobów przyrodniczych, Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, jest całym obszarem funkcjonalnym. W przypadku Celu Strategicznego 3 – Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych w LOF, na który składają się Cele Operacyjne: Budowanie atrakcyjności inwestycyjnej, Budowanie odporności na zmiany klimatu, Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym, Rozbudowa infrastruktury społecznej i komunalnej, z uwagi na specyfikę niniejszego celu obszarem wsparcia będą w szczególności tereny atrakcyjne inwestycyjnie oraz tereny zurbanizowane. Należy jednak zaznaczyć, że w związku z przenikaniem się zakresu rzeczowego poszczególnych CS i CO możliwe jest również przenikanie się zakresu terytorialnego wsparcia, co obrazuje poniższa mapa.

Mapa 8 – Cele strategiczne i operacyjne w ujęciu terytorialnym

Źródło: opracowanie własne.

8. Kluczowe przedsięwzięcia, oczekiwane rezultaty i wskaźniki dla planowanych działań

Kolejnym poziomem uszczegółowienia dla systemu wdrażania strategii są planowane projekty ponadlokalne. Należy zaznaczyć, że na etapie przygotowania dokumentu są one jedynie propozycjami. Poniższe zestawienie wyszczególnia przedsięwzięcia o charakterze partnerskim i zintegrowanym. Co bardzo istotne, zostały one przypisane do poszczególnych Celów Strategicznych i Celów Operacyjnych. Warto również wspomnieć, iż indywidualne projekty poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego znajdują się w Programach Rozwoju JST – będących dokumentami o charakterze wykonawczym dla Strategii Rozwoju Ponadlokalnego. W dalszej części rozdziału określono również wskaźniki monitoringowe wskazane dla zaplanowanych przedsięwzięć.

Rysunek 6 – Propozycje kluczowych projektów ponadlokalnych realizujących cele strategii

Podniesienie poziomu życia ludności w LOF	Poprawa jakości przestrzeni w LOF	Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych w LOF
<ul style="list-style-type: none"> • Inkubator przedsiębiorczości (1 mln zł) - CO 1.1. • Utworzenie klastra technologicznego w oparciu o Centra Informatyki i Robotyki Szkolnej oraz przedsiębiorców zajmujących się działalnością innowacyjną – technologiczną (0,2 mln zł) - CO 1.1. • Doposażenie pracowni komputerowych w szkołach, zakup tablic interaktywnych, wymiana starego sprzętu dydaktycznego na nowy (0,5 mln zł) - CO 1.3. • Modernizacja obiektów oświatowych i dostosowanie ich do obowiązujących wymogów w zakresie architektury, dostępności i użyteczności (5 mln zł) - CO 1.3. • Organizacja tematycznych turniejów międzygminnych (0,2 mln zł) - CO 1.4. • Doposażenie Ośrodków Kultury w nowy sprzęt, instrumenty i wyposażenie służące realizacji celów statutowych (1 mln zł) - CO 1.4. • Zwiększenie wolumenu Gminnych Bibliotek Publicznych i bibliotek szkolnych (0,1 mln zł) - CO 1.4. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury do spływów kajakowych (0,5 mln zł) - CO 2.1. • Wyznaczenie na terenie powiatu szlaków rowerowych wraz z oznakowaniem (0,2 mln zł) - CO 2.1. • Budowa infrastruktury camperowej na terenie LOF (1 mln zł) - CO 2.1. • Budowa dróg rowerowych i chodników z przejściami dla pieszych wzdłuż istniejących dróg publicznych na terenie LOF (50 mln zł) - CO 2.1. • Utworzenie Centrum promocji turystyki wraz z opracowaniem i wydaniem folderu promocyjnego LOF i aplikacji mobilnej oraz modernizacją i rozbudową punktów informacji turystycznej (2 mln zł) - CO 2.1. • Poprawa infrastruktury drogowej poprzez przebudowę i rozbudowę dróg powiatowych (150 mln zł) - CO 2.2. • Organizacja ponadlokalnego transportu zbiorowego z udziałem ekologicznego taboru (50 mln zł) - CO 2.2. • Budowa systemów monitoringu jakości powietrza na terenie LOF (5 mln zł) - CO 2.3. • Zachowanie miejsc pamięci historycznej, narodowej i patriotycznej: kapliczek, pomników, zabytków, obiektów sakralnych (2 mln zł) - CO 2.4. 	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum obsługi inwestora i stworzenie wspólnej oferty inwestycyjnej LOF (1 mln zł) - CO 3.1. • Wspólne działania adaptacyjne i formalno-prawne związane z utworzeniem podstref SSE (1 mln zł) - CO 3.1. • Rozbudowa powiatowego systemu ostrzegania i alarmowania ludności (0,5 mln zł) - CO 3.2. • Budowa wałów powodziowych i zbiorników retencyjnych oraz regulacja i konserwacja rzek - CO 3.2. (5 mln zł) • Modernizacja i zagospodarowanie rzeki San m.in. poprzez budowę polderów przeciwpowodziowych i budowę stanowisk poboru wody wraz z dojazdem dla straży pożarnej (15,5 mln zł) - CO 3.2. • Zalesianie nieużytków rolnych na terenie powiatu leżajskiego i gminy Trynca (6 mln. zł) - CO 3.2. • Budowa farmy wiatrowej na terenie LOF (20 mln zł) - CO 3.2. • Budowa stacji ładowania pojazdów (5 mln zł) - CO 3.2. • Montaż instalacji wykorzystujących OZE w LOF (projekt parasolowe) (20 mln zł) - CO 3.2. • Budowa nowoczesnego schroniska dla zwierząt (10 mln zł) - CO 3.3. • Budowa sieci monitoringu miejsc najbardziej zagrożonych zanieczyszczeniem środowiska na terenie LOF (5 mln zł) - CO 3.3. • Budowa systemu przetwarzania odpadów komunalnych i stworzenie wspólnych w programów edukacyjnych dot. segregacji śmieci w LOF (20 mln zł) - CO 3.3. • Wymiana serwerów oraz sprzętu teleinformatycznego w urzędach gmin (0,5 mln zł) - CO 3.4. • Zakup oprogramowania i urządzeń do obsługi elektronicznej interesantów urzędów, spełniających wymogi dostępności (0,5 mln zł) - CO 3.4.

Źródło: opracowanie własne.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego koncentruje się na wyzwaniach stojących przed obszarem funkcjonalnym. Cele Strategiczne wyznaczone zostały w wymiarze społecznym, gospodarczym

i przestrzennym. Oczekiwane rezultaty wskazują jaki efekt planowanych działań zostanie osiągnięty w ramach wymienionych celów. Strategia określa jakie zmiany są potrzebne, aby osiągnięcie założonych celów było możliwe. Należy wśród nich wskazać zmiany o charakterze organizacyjnym (zmiany instytucjonalne, zmiany sposobu i zakresu funkcjonowania), zmiany o charakterze regulacyjnym (określenie norm, procedur, zasad itp.), zmiany w zakresie zasobów materialnych

i niematerialnych (infrastruktura, kadry, umiejętności itp.). Rezultaty zaplanowanej interwencji będą mierzone za pomocą wskaźników związanych bezpośrednio z opracowaną diagnozą obszaru wsparcia oraz określonych na poziomie każdego z Celów Strategicznych. Tak jak cele strategiczne i operacyjne, rezultaty muszą być konieczne weryfikowalne i mierzalne.

JST Obszaru Funkcjonalnego będą aktywnie współpracować, aby zadbać o poczucie zadowolenia mieszkańców, atrakcyjność otaczającej ich przestrzeni i czyste środowisko przyrodnicze. Kwestie szczęśliwego społeczeństwa zostaną rozwiązane poprzez poprawę sytuacji w zakresie: ochrony zdrowia i opieki senioralnej, edukacji, rynku pracy oraz szeroko pojętej aktywności społecznej. Jeżeli chodzi o atrakcyjność przestrzeni to oczekiwanym rezultatem jest tutaj zwiększenie liczby przedsiębiorstw, poprawa sytuacji na obszarach wymagających rewitalizacji, rozwój zintegrowanej oferty turystycznej oraz lepsza sytuacja w zakresie dostępności komunikacyjnej (szczególnie z wykorzystaniem niskoemisyjnego transportu). Czyste środowisko to cel, którego rezultatem będzie zminimalizowanie zagrożeń dla środowiska powodowanych przez człowieka, lepsza adaptacja obszaru do zmian klimatycznych i lepsze wykorzystanie odpadów komunalnych. Oczekiwane zmiany i rezultaty zaplanowanych działań można przedstawić w postaci poniższej tabeli obrazującej wskaźniki monitoringowe dla postanowień Strategii Rozwoju Ponadlokalnego, ich wartość bazową, oczekiwany trend i źródło danych.

Tabela 4 – Wskaźniki monitoringowe

Cel	Wskaźnik rozwojowy	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok bazowy	Oczekiwany trend	Źródło danych
Cel Strategiczny 1 - Podniesienie poziomu życia ludności w LOF	Liczba bezrobotnych ogółem w LOF	os.	4 429	2020	↘	BDL GUS
	Liczba placówek wsparcia seniorów	szt.	11	2020	↗	Dane JST
	Liczba dzieci w przedszkolach, w tym specjalnych, oddziałach przedszkolnych i punktach przedszkolnych na terenie LOF	os.	2 537	2020	↗	BDL GUS
	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na terenie LOF	szt.	4	2020	↗↗	BDL GUS
Cel Strategiczny 2 - Poprawa jakości przestrzeni w LOF	Łączna liczba turystów w powiecie leżajskim	os.	5 123	2020	↗	BDL GUS
	Długość ścieżek rowerowych w LOF	km	23,2	2020	↗	BDL GUS
	Inwestycje w przyjazne miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody	szt.	0	2020	↗	Dane JST
	Powierzchnia zrewitalizowanych terenów w LOF	km ²	0	2020	↗	Dane JST
Cel Strategiczny 3 - Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych w LOF	Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON	szt.	4 752	2020	↗	BDL GUS
	Liczba instalacji do produkcji energii z wykorzystaniem OZE	szt.	0	2020	↗	Dane JST
	Liczba punktów PSZOK	szt.	6	2020	↗↗	Dane JST
	Długość sieci rozdzielczej na 100 km ²	km	954	2020	↗	BDL GUS

Źródło: opracowanie własne.

9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej LOF

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru funkcjonalnego to element strategii rozwoju ponadlokalnego, który składa się z dwóch powiązanych ze sobą elementów tj. modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminach tworzących obszar funkcjonalny. Podczas prac nad niniejszym elementem wykorzystano informacje zawarte w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin i województwa podkarpackiego.

Mapa 9 – Struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa podkarpackiego

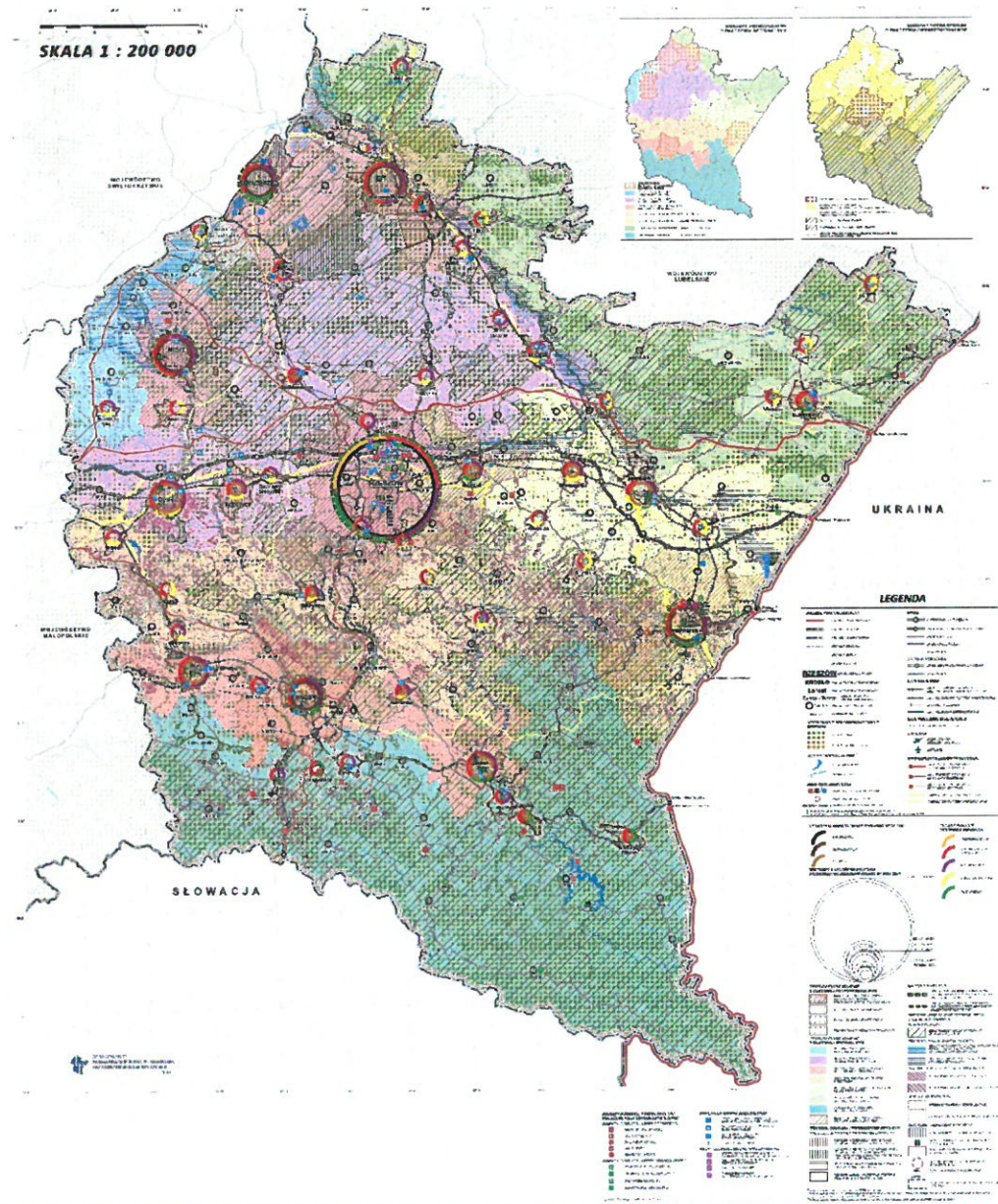

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO - PERSPEKTYWA 2030

KIERUNKI ROZWOJU I POLITYKA PRZESTRZENNA

MAPA 1: STRUKTURA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNA

ZACZĄTKOWE NR 2 DO UCHWAŁY NR LXI/330/18
SEJMU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO
Z DNIA 27 STYCZNIA 2018 R.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030.

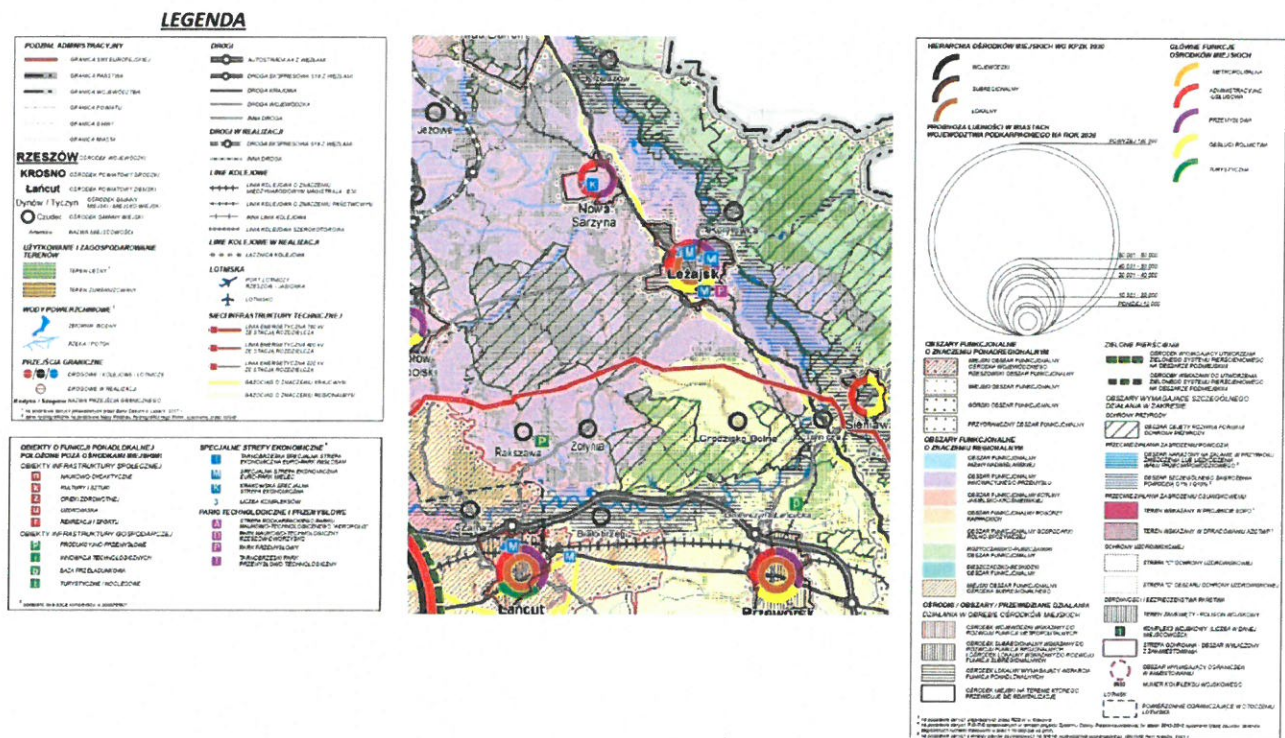
Strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa tworzą obszary zurbanizowane, leśne, rolne i wody otwarte wraz z elementami infrastruktury technicznej. Zróżnicowana struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa, daje możliwość jego wszechstronnego rozwoju, ze względu na uwarunkowania historyczne, kulturowe, społeczne i gospodarcze. Rolnicza przestrzeń produkcyjna o najwyższym wskaźniku waloryzacji, występująca głównie w środkowej, północno-wschodniej i północno-zachodniej części województwa, stwarza na tych terenach korzystne warunki do rozwoju intensywnej produkcji rolnej. Atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe występujące na południu i wschodzie województwa oraz unikalne w skali europejskiej wielokulturowe dziedzictwo materialne i niematerialne tworzą warunki dla rozwoju

turystyki, wypoczynku i lecznictwa uzdrowiskowego. Najcenniejsze pod względem przyrodniczym obszary są objęte systemem obszarów chronionych. Obszary aktywności pozarolniczej obejmują tereny

o funkcjach produkcyjno-usługowych, występujących głównie w Rzeszowie i w gminach z nim sąsiadujących, w miastach: Krosno, Przemysł, Tarnobrzeg oraz w powiatach: dębickim, krośnieńskim, łańcuckim, mieleckim, przeworskim, rzeszowskim, stalowowolskim i tarnobrzeskim. Obszary aktywności gospodarczej i duże miasta – ośrodki o funkcji przemysłowej aktywizują tereny położone w ich sąsiedztwie. Lokalizacja tych obszarów związana jest w większości z układami komunikacyjnymi o znaczeniu krajowym i europejskim. Na rozwój województwa podkarpackiego z pewnością wpływa również jego położenie przy granicy z Ukrainą i Słowacją, umożliwiające współpracę transgraniczną.

Mapa 10 – Fragment struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa podkarpackiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030.

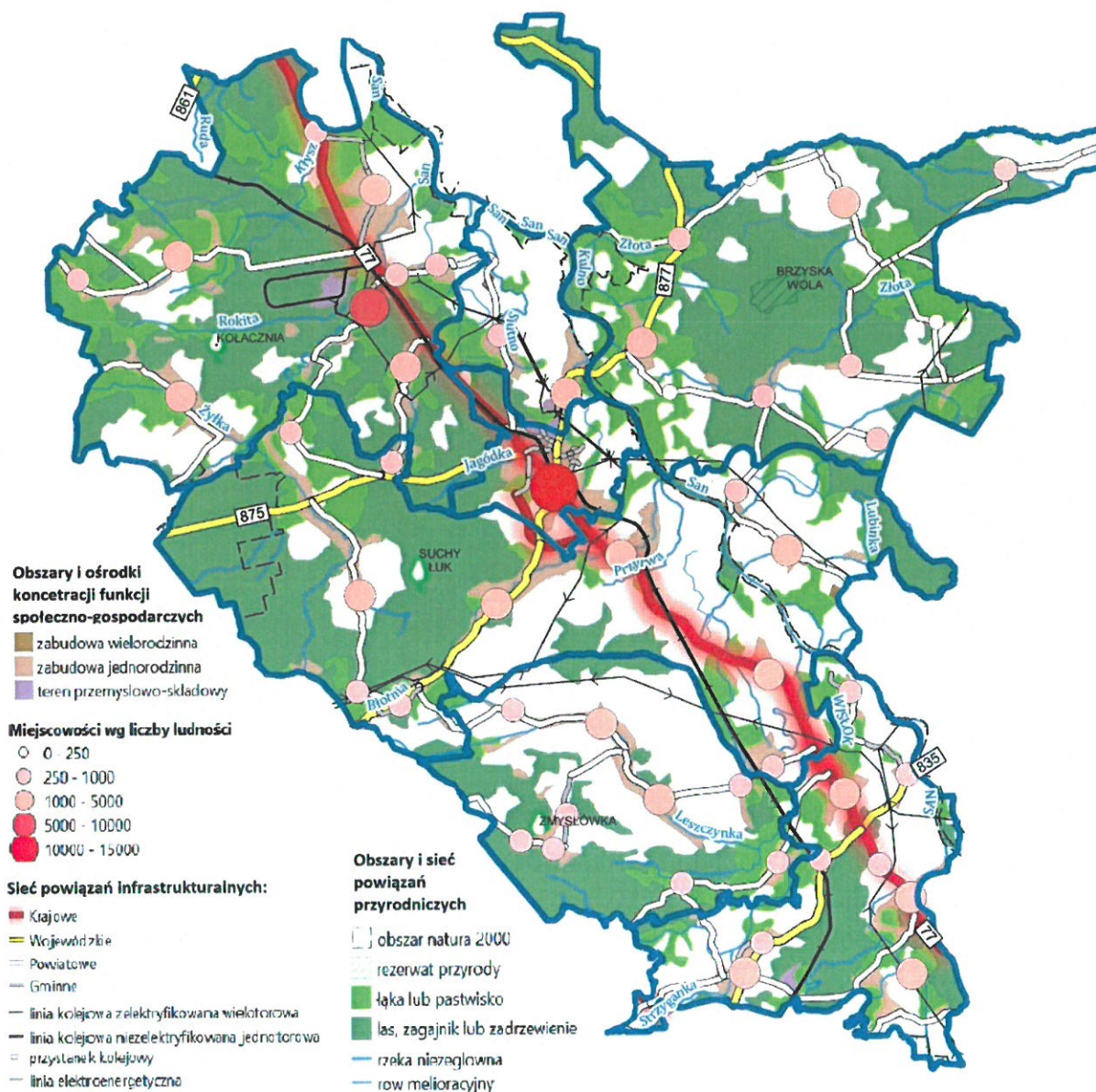
Zgodnie z opisem struktury funkcjonalno-przestrzennej i systemu osadniczego zawartego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030, ze względu na sytuację społeczno-ekonomiczną miasta na obszarze województwa podkarpackiego można podzielić na:

- miasta o dobrych podstawach rozwoju tj.: ośrodek wojewódzki Rzeszów, ośrodki subregionalne: Przemysł, Stalowa Wola, Mielec, Tarnobrzeg i Krosno, ośrodki powiatowe: Brzozów, Dębica, Jasło, Jarosław, Kolbuszowa, Lesko, Lubaczów, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Ropczyce, Sanok i Strzyżów oraz inne miasta: Baranów Sandomierski, Boguchwała, Dukla, Głogów Małopolski, Iwonicz-Zdrój, Kołaczyce, Przecław, Sieniawa, Tyczyn;
- miasta o zagrożonych podstawach rozwoju tj. – miasta powiatowe: Leżajsk i Ustrzyki Dolne oraz inne miasta: Błażowa, Brzostek, Cieszanów, Dynów, Jedlicze, Kańczuga, Narol, Nowa Dęba, Nowa Sarzyna, Oleszyce, Pilzno, Radomyśl Wielki, Radymno, Rudnik nad Sanem, Rymanów, Sędziszów Małopolski, Sokołów Małopolski, Ulanów i Zagórz).

Miasta o dobrej sytuacji ekonomicznej położone są w centralnej części województwa, w obrębie oddziaływania Rzeszowa oraz w pasie od Krosna przez Dębicę po Mielec i Tarnobrzeg. Najwięcej miast o słabym potencjale rozwojowym znajduje się na północnym-wschodzie województwa (Cieszanów, Leżajsk, Narol, Nowa Sarzyna, Oleszyce, Radymno, Rudnik nad Sanem).

Poniższa mapa prezentuje model struktury funkcjonalno-przestrzennej Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. W dalszej części rozdziału zaprezentowano również mapy tematyczne składające się na niniejszy model.

Mapa 11 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne.

Model przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju obszaru wynikającą z uwarunkowań związanych z położeniem przestrzennym, zasobami naturalnymi, uwarunkowaniami i trendami rozwojowymi. Należy również zaznaczyć, że struktura funkcjonalno-przestrzenna jest zwartym systemem zróżnicowanych i powiązanych ze sobą elementów zagospodarowania przestrzennego, które w konsekwencji tworzą spójny obraz obszaru funkcjonalnego. Składają się na niego takie elementy jak:

- Warunki do efektywnego działania podmiotów gospodarczych, głównie przez rozbudowę systemów infrastruktury technicznej i społecznej.

Głównymi ośrodkami działalności gospodarczej na terenie LOF są gminy: Miasto Leżajsk, Gmina Leżajsk, Gmina Nowa Sarzyna. Dlatego też, to właśnie na ich terenie należy zwrócić szczególną uwagę na odpowiednią rozbudowę systemów infrastruktury technicznej i społecznej. Rozwój urbanizacji jest tutaj ściśle podporządkowany zasadzie kształtowania zwartych przestrzennie, wielofunkcyjnych jednostek osadniczych, z zachowaniem funkcji społeczno-gospodarczych. Należy również zaznaczyć, że potencjał rozwojowy wskazanych gmin związany jest w szczególności

z przebiegiem tras komunikacyjnych drogowych i kolejowych

- Prawidłowa struktura użytkowania terenów, tj. zachowanie właściwych proporcji między różnymi terenami i rodzajami tego użytkowania, zarówno w skali lokalnej, jak i ponadlokalnej obszaru.

Leżajski Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się zachowaniem odpowiednich proporcji pomiędzy poszczególnymi rodzajami terenów i form ich użytkowania. Tereny zurbanizowane i bogatsze w infrastrukturę są równoważone poprzez występowanie rozległych obszarowo terenów przyrodniczych, w tym również chronionych (jak np. obszary Natura 2000, rezerваты przyrody).

- Zapewnienie najważniejszych funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji z uwzględnieniem z interesów podmiotów gospodarczych oraz nadrzędnych interesów społecznych.

Zaplanowane w ramach SRP działania w sposób szczególny przewidują rozwój funkcji społeczno-gospodarczych LOF. Inwestycje, które zostaną zrealizowane w ramach Celu Strategicznego 3 mają prowadzić do poprawy sytuacji w zakresie: atrakcyjności inwestycyjnej, odporności na zmiany klimatu, gospodarki o obiegu zamkniętym oraz infrastruktury społecznej i komunalnej.

- Wykorzystanie otaczającej przestrzeni z zachowaniem zasady racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi i antropogenicznymi oraz zachowania walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Niezwykle istotnym przedsięwzięciem podejmowanym w ramach SRP LOF będzie również realizacja działań związanych z rozwojem turystyki opartej o racjonalne wykorzystanie bogatych zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska naturalnego. Przykładami takich inicjatyw mogą być m. in. tworzenie pieszych i rowerowych szlaków ekologicznych, oraz tworzenie infrastruktury spływów kajakowych na rzece San.

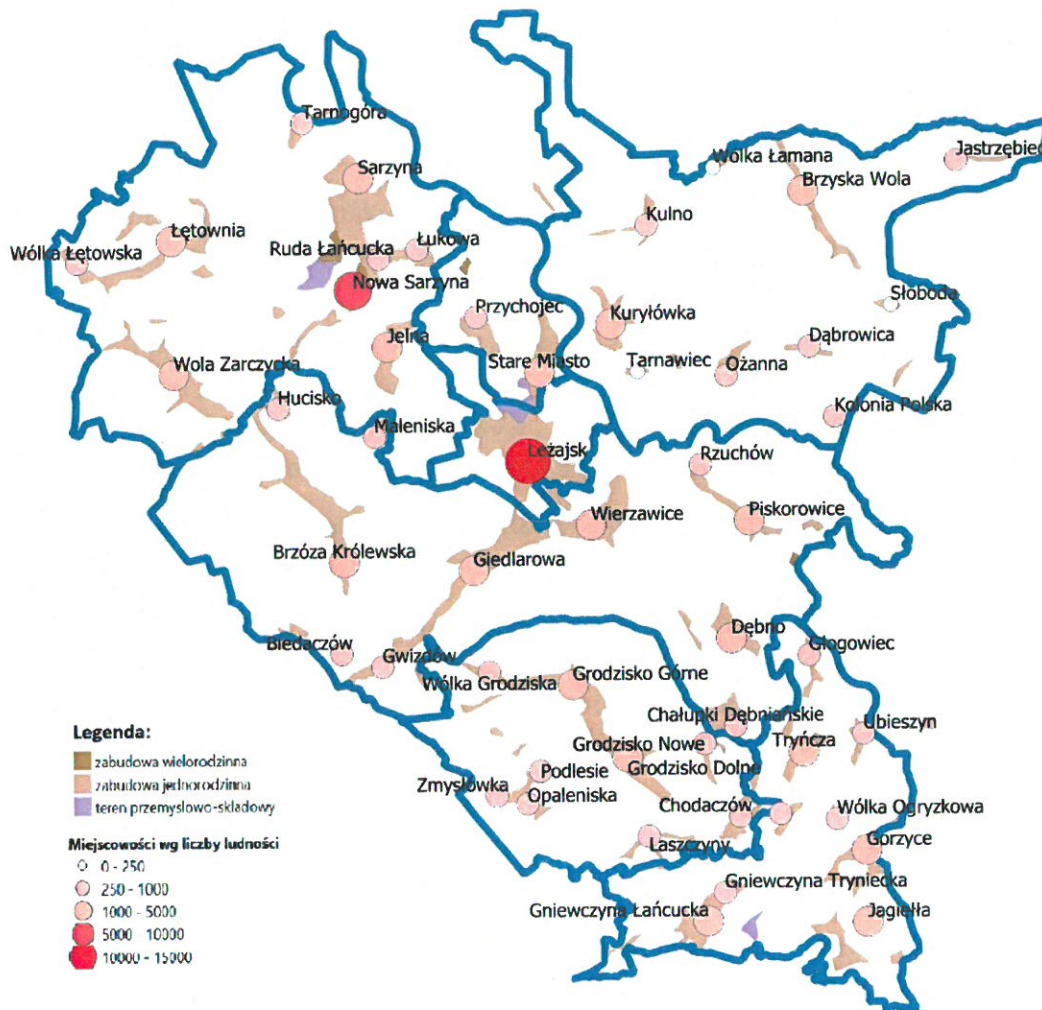
- Eliminacja lub minimalizacja potencjalnych konfliktów przestrzennych powstających między funkcjami społeczno-gospodarczymi, a przyrodniczo-ekologicznymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

Podczas planowania przedsięwzięć strategicznych możliwe jest występowanie konfliktów przestrzennych. Szczególnie w zakresie inwestycji infrastrukturalnych mogących negatywnie wpływać na środowisko. W przypadku LOF nie identyfikuje się działań o charakterze konfliktogennym. Zaplanowane działania będą realizowane zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i obowiązującym prawem (w tym także w zakresie ochrony środowiska naturalnego).

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszaru funkcjonalnego wyróżnia się elementy krajobrazu obszaru funkcjonalnego oraz kierunki planowanych działań w nawiązaniu do założonych Celów Strategicznych, a także uszczegóławiających je Celów Operacyjnych. Podkreślając jednocześnie ich wymiar społeczny, gospodarczy i przede wszystkim przestrzenny. Poniższe mapy obrazują wszystkie elementy kluczowe, które związane są z polityką rozwoju

obszaru funkcjonalnego oraz w największym stopniu wpływają na otoczenie i przestrzeń w poszczególnych kategoriach tematycznych. Należą do nich: elementy sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych, elementy sieci infrastrukturalnej (w tym transportowej i energetycznej) oraz elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej.

Mapa 12 – Elementy sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych w obszarze funkcjonalnym

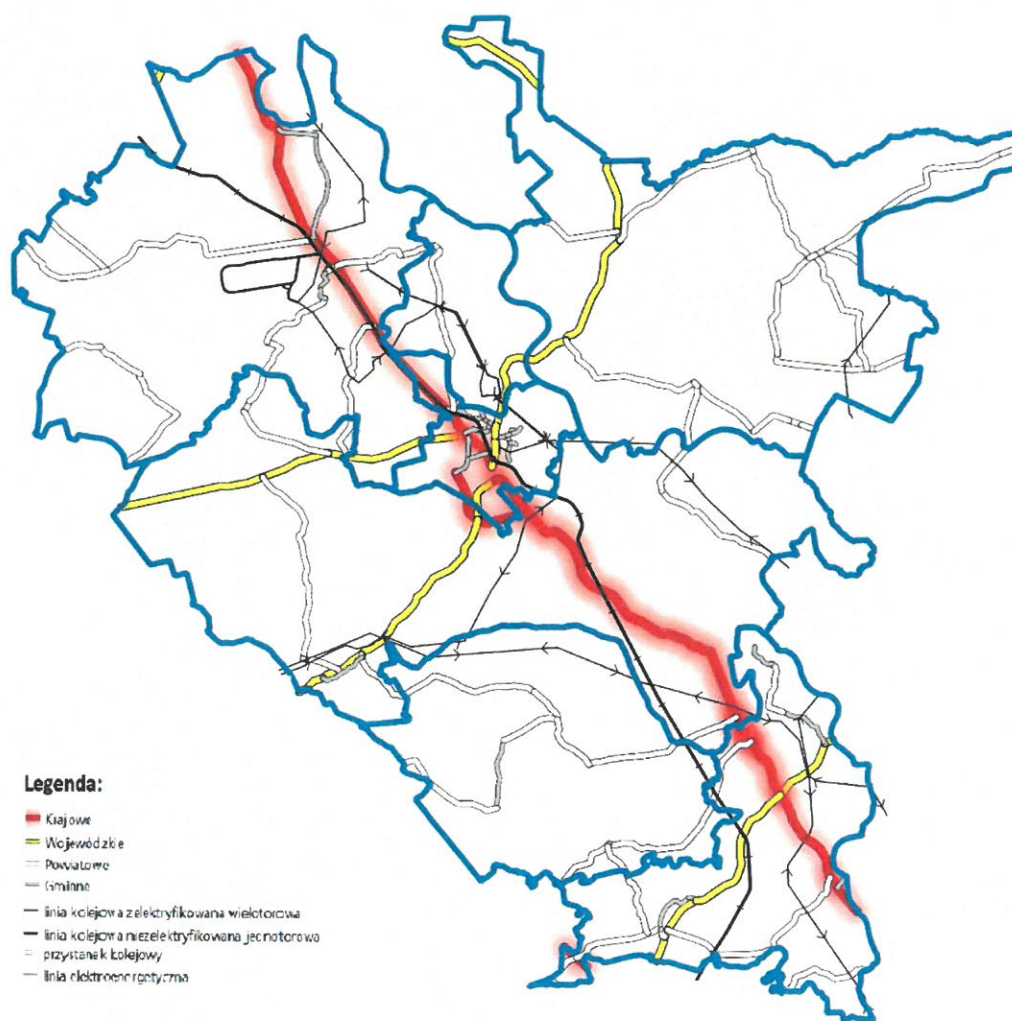

Źródło: opracowanie własne.

Elementy sieci osadniczej, aktywności społecznej oraz rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych kształtowane są przez podstawowe obszary koncentracji. Należy wśród nich wskazać tereny zwartej zabudowy mieszkaniowej, składające się na zabudowę wielorodzinną i zabudowę jednorodzinną (zlokalizowane głównie wzdłuż infrastruktury drogowej: droga krajowa nr 77, drogi wojewódzkie 875, 877, 835). Istotne są również strefy gospodarcze i strefy przedsiębiorczości określone jako tereny przemysłowo-składowe (zlokalizowane na terenie gmin: Miasto Leżajsk, Gmina Leżajsk, Gmina Nowa Sarzyna). Strefy wzmocnienia i rozwoju niniejszych funkcji związane z podstawowymi elementami sieci osadniczej, w których zlokalizowane są ośrodki administracji, edukacji, zdrowia oraz przedsiębiorczości stanowią istotne ogniwa obsługi transportu. Posiadają również zorganizowane ośrodki dla rozwoju wskazanych funkcji społeczno-gospodarczych. Możemy wśród nich wyróżnić:

- miejscowości powiatowe – ponadlokalne ośrodki wskazane do koncentracji usług administracyjnych, urbanizacji (w tym rozwoju gospodarczego) w zorganizowanych układach przestrzennych (Leżajsk),
- miejscowości gminne – lokalne ośrodki wskazane do koncentracji usług administracyjnych, urbanizacji (w tym rozwoju gospodarczego) w zorganizowanych układach przestrzennych (Nowa Sarzyna, Kuryłówka, Grodzisko Dolne, Tryńcza),
- miejscowości sołeckie – ośrodki o charakterze pomocniczym w kształtowaniu funkcji społeczno-gospodarczych (Chodaczów, Grodzisko, Grodzisko Dolne, Grodzisko Górne, Grodzisko Nowe, Grodzisko Podlesie, Laszczyny, Opaleniska, Wólka Grodziska, Zmysłówka, Brzyska Wola, Dąbrowica, Jastrzębiec, Kolonia Polska, Kulno, Kuryłówka, Ozanna, Słoboda, Tarnawiec, Wólka Łamana, Brzoza Królewska, Chałupki Dębniańskie, Dębno, Giedlarowa, Gwizdów-Biedaczów, Hucisko, Maleniska, Piskorowice, Przychojec, Rzuchów, Stare Miasto, Wierzawice, Jelna, Judaszówka, Łętownia, Łętownia – Gościniec, Łukowa, Majdan Łętowski, Ruda Łańcucka, Sarzyna, Tarnogóra, Wola Zarczycka, Wólka Łętowska, Głogowiec, Gniewczyna Łańcucka, Gniewczyna Tryniecka, Gorzyce, Jagiełła, Tryńcza, Ubieszyn, Wólka Małkowa, Wólka Ogryzkowa),
- pozostałe miejscowości.

Mapa 13 – Elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej w obszarze funkcjonalnym

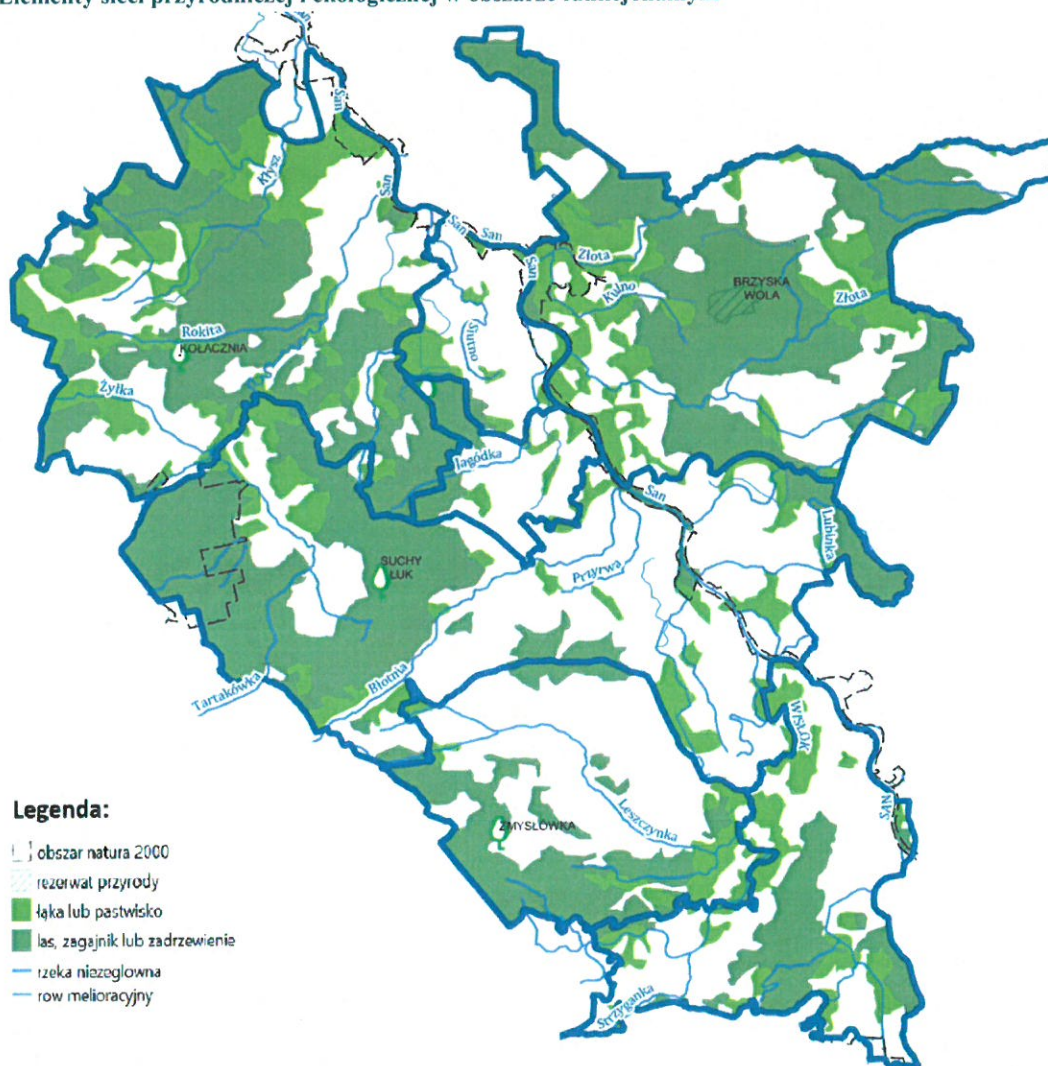
Źródło: opracowanie własne.

Elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej w obszarze funkcjonalnym kształtują sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych. Powiązania w odniesieniu

do których zakłada się przede wszystkim rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych, minimalizującej zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizje z elementami regionalnej sieci ekologicznej mają charakter zarówno lokalny jak i ponadlokalny. Możemy wśród nich wyróżnić elementy:

- budujące połączenia o charakterze ponadlokalnym, realizujące zewnętrzne powiązania transportowe obszaru i stanowiące główny szkielet sieci transportowej:
  - drogi krajowe (nr 77),
  - drogi wojewódzkie (nr: 875, 877, 835),
  - linie kolejowe (nr 68),
- budujące połączenia o charakterze lokalnym, realizujące wewnętrzne powiązania transportowe we wszystkich gminach Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego, stanowiące uzupełniający szkielet sieci transportowej:
  - drogi powiatowe,
  - drogi gminne,
- system elektroenergetyczny – linie elektroenergetyczne oraz stacje transformatorowe, decydujące o bezpieczeństwie energetycznym LOF.

Mapa 14 – Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym

Źródło: opracowanie własne.

Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym tworzą strefy o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej, w ramach, których obowiązuje podporządkowanie

wszelkiej działalności utrzymania wartości przyrodniczych obszaru oraz ciągłości powiązań ekologicznych. Obszary te mogą stanowić znaczące zaplecze dla rozwoju usług turystycznych w regionie. Pozostałe elementy przyrodnicze mają charakter sieciowy lub obszarowy. Możemy wśród nich wymienić między innymi:

- zielone korytarze ekologiczne zapewniające łączność pomiędzy węzłami układu naturalnego (w szczególności występują one na terenie gmin: Kuryłówka, Nowa Sarzyna, Leżajsk),
- węzły ekologiczne stanowiące obszary regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej – miejsca o odpowiednich warunkach naturalnych, sprzyjających egzystencji gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem (np. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 - „Dolina Dolnego Sanu”, Kuryłowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Rezerwat „Brzyska Wola”, Brzozniański Obszar Chronionego Krajobrazu, Rezerwat florystyczny „Kołacznia”, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Kołacznia, Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu, Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Rezerwat torfowiskowy „Suchy Łuk”)
- obszary parkowe leśne cechujące się dużym stopniem naturalności (to m.in. rezerwat przyrody - Las Klasztorny, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Lasy Leżajskie”, Rezerwat leśny „Zmysłówka”),
- sieć wodna: rzeki, kanały, jeziora, stawy i inne zbiorniki stanowiące uzupełnienie sieci przyrodniczej i korytarzy ekologicznych (głównymi rzekami i potokami LOF są: San, Wisłok, Malinianka, Jagódka, Trzebośnica, Mleczka, Leszczynka, najważniejsze zbiorniki to: zbiornik retencyjno-rekreacyjny w Ożannie, w Brzyskiej Woli, Kolonii Polskiej, Jastrzębcu, Kulnie, Zbiornik „Czyste”, Stare Miasto, Brzoza Królewska, Giedlarowa)

Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej poprzez występującą na terenie obszaru funkcjonalnego sieć wodną są również związane z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Na podstawie art. 171 ust. 8 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego zostały podane do publicznej wiadomości i są dostępne na Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Mapy zagrożenia powodziowego sporządza się dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, tj. obszarów na których stwierdza się istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub jego wystąpienie jest prawdopodobne.

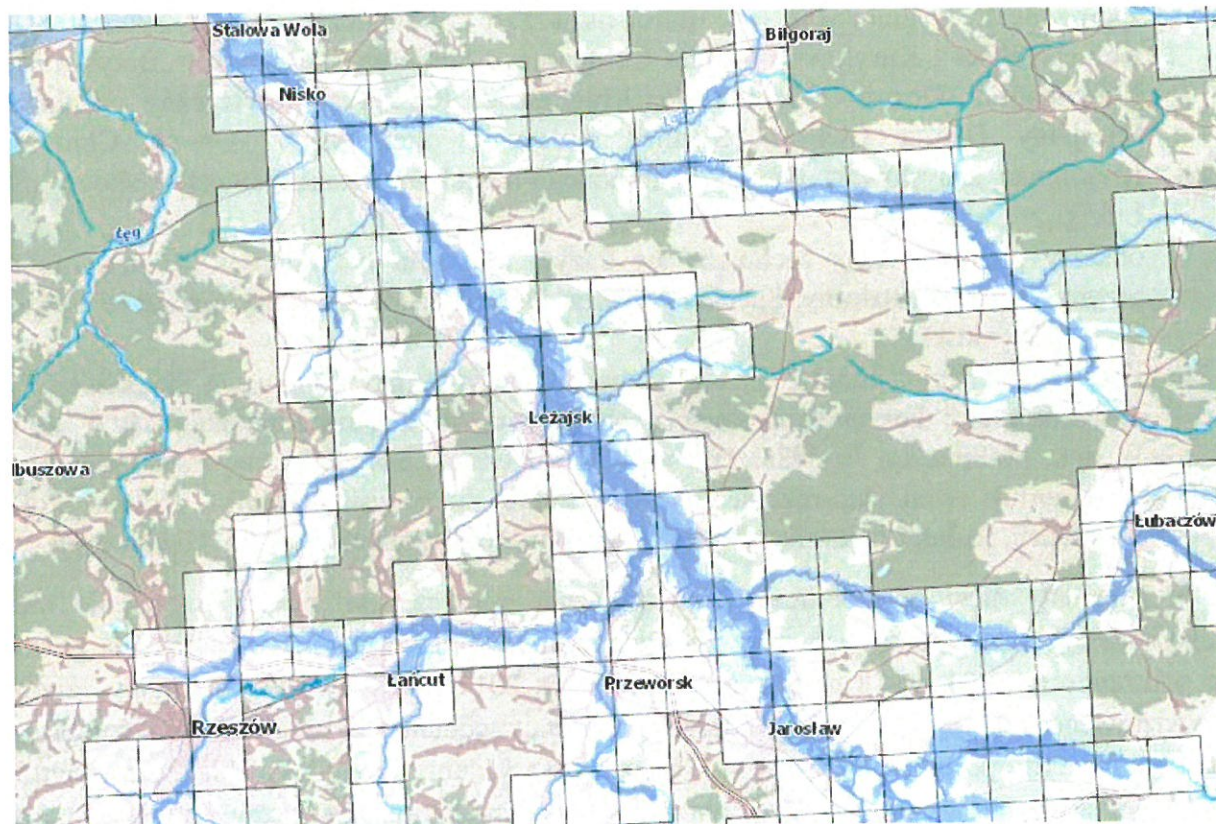
Powiat Leżajski znajduje się w regionie wodnym Górnej-Wschodniej Wisły. Leży jednocześnie w obszarze działania Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie z siedzibą w Rzeszowie.

Główną osią zagrożenia powodziowego w Leżajskim Obszarze Funkcjonalnym jest rzeka San oraz jej dopływy. W celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią, na powyższej mapie przedstawiono obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Niniejsze informacje, wraz

z określeniem poziomu tego zagrożenia, jak również wskazaniem jakie ryzyko wiąże się z wystąpieniem powodzi na danym obszarze, z pewnością przyczynią się do podejmowania przez mieszkańców, jak również władze lokalne, świadomych i racjonalnych decyzji odnośnie lokalizacji inwestycji. Każdy obywatel może zweryfikować, czy zamieszkuje obszar zagrożony powodzią, a jeśli tak, to jak bardzo jest zagrożony. Dotyczy to również przedsięwzięć strategicznych zaplanowanych w ramach niniejszego dokumentu.

Dlatego też, zgodnie z art. 315 ustawy prawo wodne podczas opracowywania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego uwzględniono zapisy dokumentów planistycznych takich jak np.: Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, Plany zarządzania ryzykiem powodziowym, Plan przeciwdziałania skutkom suszy. Ich wskazania zostały wykorzystane w szczególności w ramach prac nad modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej LOF oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania polityki przestrzennej, opisanych w niniejszym rozdziale.

Mapa 15 – Zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w LOF

Źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

Zakres gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych wiąże się również z pojęciami jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) oraz jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), implementowaną ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, jednolite części wód podziemnych są jednostkami wydzielonymi dla potrzeb zarządzania wodami, w tym planowania w gospodarowaniu wodami. Dla tych jednostek w kolejnych cyklach planistycznych sporządzane są programy działań, służące osiągnięciu ustalonych dla nich celów środowiskowych. W odniesieniu do wód podziemnych (art. 59 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne) celem środowiskowym jest: zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń, zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu, ich ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan.

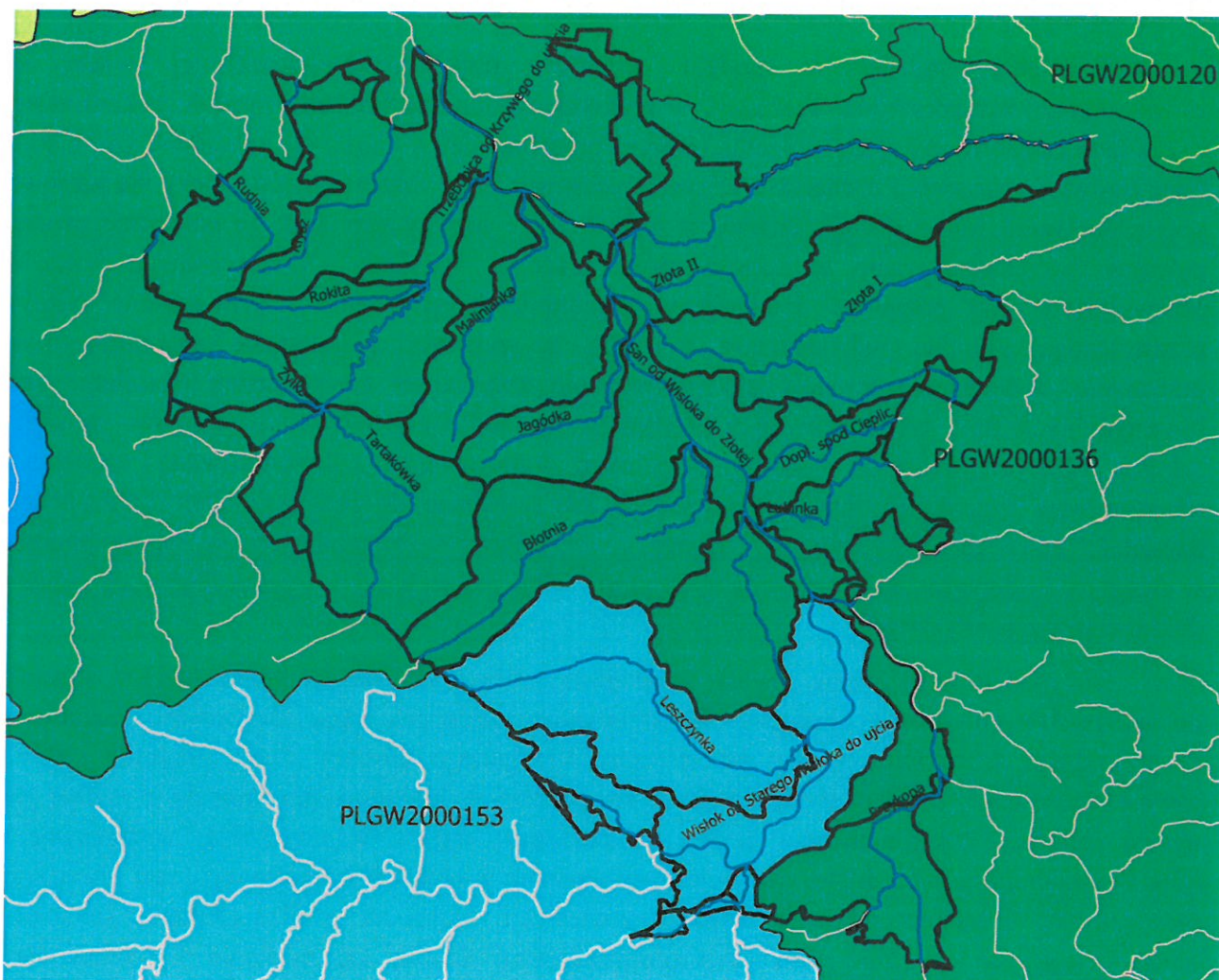
Pojęcie jednolitej części wód powierzchniowych również wprowadzone zostało w związku z implementacją Ramowej Dyrektywy Wodnej, stosowane jest w kontekście zarządzania wodami, w tym ich monitoringu środowiskowego. JCWP oznacza oddzielny element wód powierzchniowych, taki jak jezioro lub inny naturalny lub sztuczny zbiornik wodny, struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części, morskie wody przejściowe lub wody przybrzeżne.

Dla jednolitych części wód powierzchniowych celem jest osiągnięcie i utrzymanie co najmniej dobrego stanu lub potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego. Dla niektórych JCWP rzecznych został wskazany uszczegółowiony cel środowiskowy, jakim jest dobry stan lub potencjał ekologiczny oraz możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieku istotnego. Dla obszarów chronionych występujących na terenie JCWP celem jest osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów szczególnych, na podstawie których zostały utworzone.

Zgodnie obowiązującym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, na terenie Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego zidentyfikowano następujące JCWPd: PLGW2000120 obejmujący swoim zasięgiem fragment gminy Kuryłówka, PLGW2000153 który przebiega przez gminy: Grodzisko Dolne, Leżajsk i Tryncza oraz PLGW2000136 obejmujący całą powierzchnię gmin: Nowa Sarzyna, Miasto Leżajsk i Kuryłówka, znaczną część Gminy Leżajsk oraz fragmenty gmin Grodzisko Dolne i Tryncza.

Mapa 16 – JCWP, zlewnie JCWP oraz JCWPd występujące na terenie LOF

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://dane.gov.pl>.

Na terenie Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowane jest 31 zlewni JCWP rzecznych. Są one oznaczone symbolami: RW200016226898, RW20001622692, RW200017225729, RW200017225749, RW20001722576, W20001722589, RW200017226792, RW2000172267992, RW200017227129, RW20001722714, RW20001722716, RW200017227189,

RW20001722729, RW20001722732, RW200017227349, RW20001722736, RW200017227449, RW200017227452, RW200017227469, RW20001722748, RW200017227492, RW20001722752, RW2000172276, RW200017227899, RW200017228769, RW2000192259, RW200019226899, RW20001922699, RW200019227499, RW20002122733, RW20002122779.

Natomiast jeśli chodzi o JCWP rzeczne to przez teren LOF przepływa ich 25: Leszczyńska-RW20001622692, Strzyganka-RW200016226898, Rudnia-RW200017227899, Kłysz-RW2000172276, Kanał S-2-RW20001722754, Rokita-RW200017227492, Żyłka-RW20001722748, Tartakówka-RW200017227469, Malinianka-RW20001722736, Złota II-RW200017227349, Jagódka-RW20001722732, Złota I-RW20001722729, Błotnia-RW200017227189, Dopł. spod Cieplic-RW20001722716, Dopł. spod Chałupek Dębniańskich-RW20001722714, Lubinka-RW200017227129, Dopł. w Budach Łańcuckich-RW2000172267992, Lubienia-RW20001722589, Przykopa-RW200017225749, Trzebońnica od Krzywego do ujścia-RW200019227499, Wisłok od Starego Wisłoka do ujścia-RW20001922699, Mleczka od Łopuszki do ujścia z Mleczką Wschodnią od Węgierki-RW200019226899, San od Huczek do Wisłoka, bez Wisłoka-RW2000192259, San od Złotej do Rudni-RW20002122779, San od Wisłoka do Złotej-RW20002122733.

Określenie docelowego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wiąże się ze wskazaniem warunków jego realizacji. W praktyce oznacza to określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w obszarze funkcjonalnym. Chodzi tutaj zarówno o ustalenia o charakterze inwestycyjnym, jak i zasady, jakimi należy się kierować przy planowaniu lub realizacji działań na terenie LOF. Należy pamiętać, że wskazane procesy powinny być kształtowane w sposób zrównoważony. Ustalenia i rekomendacje wskazują przewidywane lub pożądane działania w dziedzinie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, ujmując najważniejsze potrzeby w zakresie: planowania wielofunkcyjnych przestrzeni, zapewnienia terenów dla prowadzenia aktywności gospodarczej, określenia stref inwestycyjnych oraz wykluczonych z aktywności gospodarczej, utrzymania terenów rolnych i leśnych objętych ochroną, ochrony krajobrazu kulturowego. Zidentyfikowane ustalenia i rekomendacje sygnalizują działania niezbędne lub pożądane do realizacji SRP LOF. Należy pamiętać, że ich zakres będzie ustalany indywidualnie, w zależności od charakteru poszczególnych gmin, wizji rozwoju czy też poszczególnych zapisów dokumentów planistycznych.

Dla modelu opracowane zostały wynikające z niego ustalenia i rekomendacje w stosunku do wyznaczonych stref i obszarów. Sformułowane wskazania mają za zadanie kształtować w przyszłości zrównoważony ład przestrzenny Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Należy również zaznaczyć, iż jako uwarunkowanie zewnętrzne w kształtowaniu wniosków wzięto pod uwagę ustalenia i rekomendacje modeli na poziomie kraju i województwa, wyznaczone w odpowiednich dokumentach strategicznych, wyznaczone w nich Obszary Strategicznej Interwencji oraz rezerwy terenu potrzebne na realizację inwestycji. Mając na uwadze elementy sieciowe i obszary tworzące strukturę funkcjonalno-przestrzenną określa się ustalenia i rekomendacje dotyczące lokalnych polityk przestrzennych.

Tabela 5 – Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

W zakresie kształtowania elementów sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych:

1. Dla zachowania terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych sugeruje się ich ochronę przed postępującą degradacją oraz minimalizowania negatywnych skutków ekonomicznych związanych z postępującymi procesami suburbanizacji m.in. poprzez:
  - ograniczanie nowych terenów zabudowy poza istniejącymi lub w ich najbliższym sąsiedztwie, tak aby tworzyć zabudowę zwartą w całym obszarze funkcjonalnym,
  - zachowanie dotychczasowych terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych,
  - eliminację potencjalnych konfliktów przestrzennych poprzez kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy terenami zabudowanymi a niezabudowanymi.
2. Należy wzmacniać ośrodki powiatowe i gminne jako obszary koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych w regionie.
3. Za główne elementy składowe dla wzmożonego rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych w przestrzeni uznaje się wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny przeznaczone na ten cel.
4. Należy zadbać, o planowanie lokalizacji terenów aktywności gospodarczej w obszarach z istniejącym lub zaplanowanym pełnym uzbrojeniem terenów inwestycyjnych umożliwiającym osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania
5. Najistotniejsze strefy rozwoju gospodarczego wskazane jako atrakcyjne inwestycyjnie dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej zidentyfikowano na terenach podmiejskich i w ośrodkach gminnych posiadających dostęp do głównych powiązań transportowych;
6. Podczas planowania terenów mieszkaniowych, usługowych i innych należy zapewnić ochronę przestrzeni otwartych, dając jednocześnie możliwość tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, pasaży handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych.
7. Podczas planowania struktury sieci osadniczej należy zadbać o uwzględnienie historycznego znaczenia funkcjonalnego poszczególnych terytoriów.
8. Podczas planowania stref aktywności uciążliwych dla społeczeństwa lub środowiska należy zwrócić szczególną uwagę na odpowiednie oddalenie planowanych inwestycji od stref sieci osadniczej oraz przyrodniczej.

W zakresie kształtowania elementów sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej:

1. Najważniejsze zamierzenia inwestycyjne wpływające na poprawę funkcjonowania układu sieci energetycznej związane są z poprawą dostępności i stabilności zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem źródeł odnawialnych.
2. Lokalizacja inwestycji w zakresie rozwoju zielonej energii powinna być uzależniona od warunków naturalnych dających możliwość efektywnej realizacji tego typu inwestycji.
3. W celu poprawy jakości powiązań transportowych oraz poprawy sprawności i bezpieczeństwa ruchu wskazuje się wyznaczenie terenów niezbędnych do realizacji kluczowych w tym zakresie zamierzeń inwestycyjnych.
4. Inwestycje w zakresie kształtowania elementów sieci transportowej powinny być realizowane zgodnie z zasadami zrównoważonej mobilności i poszanowaniem terenów cennych ekologicznie.
5. Realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych nie powinna naruszać równowagi w systemie sieci osadniczej ani powodować znaczących uciążliwości dla mieszkańców obszaru.
6. Dla zapewnienia dostępności dla mieszkańców, ośrodków obsługi skupiających funkcje społeczno-gospodarcze, usługowe, edukacyjne i zdrowotne oraz w celu zwiększenia mobilności mieszkańców lokalne polityki przestrzenne powinny uwzględniać przywrócenie i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości wiejskich z ośrodkami gminnymi i powiatowymi.

W zakresie kształtowania elementów sieci przyrodniczej i ekologicznej:

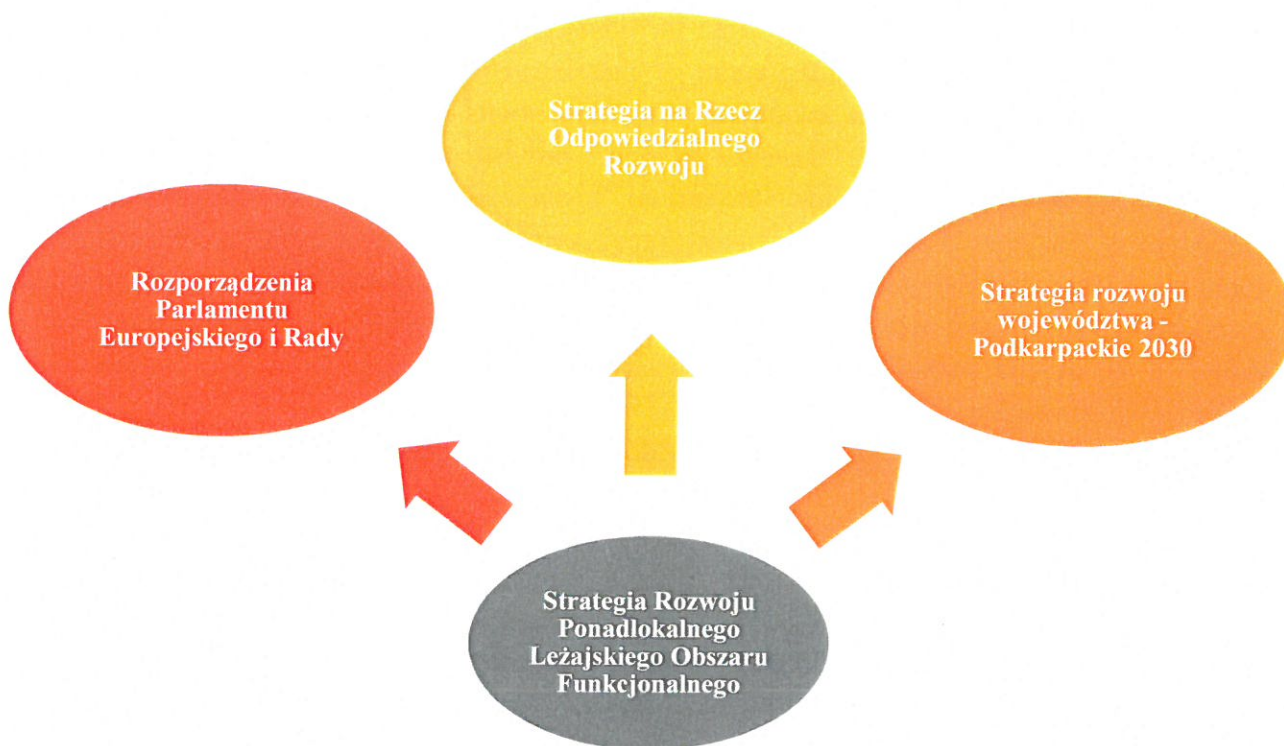
1. Ograniczenie presji inwestycyjnej na obszarach o szczególnym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrodniczych.
2. W celu ochrony walorów sieci przyrodniczej i ekologicznej wskazane jest minimalizowanie negatywnego oddziaływania na krajobraz obiektów kubaturowych poprzez ograniczenie zajmowanej przez nie powierzchni oraz wysokości obiektów.
3. Walory przyrodnicze obszaru powinny mieć znaczenie nadrzędne w procesie planowania inwestycji i rozwoju obszaru funkcjonalnego.
4. Należy wykorzystać sieć przyrodniczą i ekologiczną jako podstawę rozbudowy oferty turystycznej.
5. Systemy Przyrodnicze Gmin powinny być ze sobą spójne i uwzględniać najważniejsze elementy regionalnej sieci ekologicznej.
6. W procesie zagospodarowania obszarów cennych przyrodniczo należy: utrzymywać przestrzeń wolne od zabudowy, zapewnić odpowiednie rozwiązania przestrzenne umożliwiające migrację zwierząt oraz kształtować spójne, połączone obszary przyrodnicze.
7. Należy uwzględnić zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia jednocześnie zapewniając możliwość przeznaczania lasów na cele rekreacyjne, z uwzględnieniem utrzymania funkcji ekologicznej.
8. Bezwzględna ochronę uregulowanych obszarów cennych przyrodniczo (np. Natura 2000)
9. W procesie planowania inwestycji, należy zwrócić szczególną uwagę na obszary szczególnego zagrożenia powodziowego.

Źródło: opracowanie własne.

10. Spójność z celami polityki europejskiej, krajowej i regionalnej

Wskazane w niniejszym rozdziale dokumenty strategiczne i wykonawcze stanowią warunki brzegowe dla Strategii Rozwoju Ponadlokalnego OF, która została przygotowana w pełnej zgodności z tymi dokumentami. Działania określone w Strategii odpowiadają równocześnie na wyzwania europejskie i krajowe zidentyfikowane w obszarach wsparcia współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych. Mając na uwadze rozpoczynającą się nową perspektywę finansową UE na lata 2021 – 2027 dołożono wszelkich starań, aby strategia spełniała również wszystkie wymagania stawiane przez akty prawne wyższego szczebla.

Źródło: opracowanie własne.

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

Komisja Europejska w ramach Rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady przedstawiła zakres nowej Polityki Spójności na lata 2021-2027. Pakiet rozporządzeń obejmuje przede wszystkim: Rozporządzenie ogólne, Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego. Jednym

z elementów ww. dokumentów jest przedstawienie podstawowych założeń i Celów Tematycznych dla Polityki Spójności oraz proponowanych zasad funkcjonowania programów operacyjnych w perspektywie 2021–2027. Jednym z istotniejszych dla obszaru funkcjonalnego jest Cel Tematyczny nr 5 – Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych w całej UE, który jest podstawą ustanowienia Instrumentów Terytorialnych w perspektywie 2021 – 2027. Należy jednak zaznaczyć, że zaplanowane w ramach strategii działania wpisują się również w pozostałe Cele Polityki Spójności.

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jako najważniejszy dokument krajowy wskazuje, że zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to rozwój skierowany na terytorialną różnorodność oraz jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. SOR przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Niniejszy dokument został opracowany w pełnej zgodności z powyższymi zasadami. W szczególności jest to widoczne w obszarze Rozwój Zrównoważony Terytorialnie. Oznaczający rozwój wszystkich terytoriów przez wzmacnianie ich potencjałów

endogenicznych i czynników rozwoju oraz likwidację barier i włączenie w procesy rozwojowe regionów zmagających się z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym i adaptacyjnym obszarów wiejskich wraz z ich lokalnymi ośrodkami miejskimi oraz średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Oznacza to m.in. prowadzenie skutecznej polityki regionalnej dostosowanej do specyfiki danego terytorium i obejmującej działania służące aktywizacji gospodarczej, rozwojowi lokalnych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców, czy poprawie dostępu do usług publicznych z wykorzystaniem potencjałów lokalnych i subregionalnych gospodarek, jak również własnych zasobów. Inicjatywa opracowania wspólnej strategii rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, które zostały zidentyfikowane w SOR jako tracące funkcje społeczno-gospodarcze i zagrożone trwałą marginalizacją wpisuje się zatem w krajową politykę rozwoju regionalnego.

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą Nr XXVII/458/20 z dnia 28.09.2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030. Strategia jest dokumentem kluczowym dla samorządu województwa na poziomie regionalnym. Określa trendy rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do ich osiągnięcia w określonym horyzoncie czasowym. Wpisuje się w ideę zrównoważonego rozwoju, kładzie nacisk na wzmocnienie funkcji gospodarczej regionalnych biegunów wzrostu oraz integrację ich obszarów oddziaływania, angażuje w procesy rozwoju wszystkie obszary regionu, otwiera politykę rozwoju na różne instrumenty finansowe, a także wyposaża politykę rozwoju w nowe narzędzia współpracy. Ma ona również bezpośredni wpływ na zapisy Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Zgodność dokumentów w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dot. kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa jest wymaganiem ustawowym. Warto jednak zaznaczyć, że niniejszy dokument wpisuje się także w poszczególne obszary tematyczne, priorytety i kierunki działań strategii wojewódzkiej. W szczególności należy tutaj wskazać występujące pomiędzy dokumentami zależności pośrednie lub bezpośrednie:

- Obszar tematyczny 1 - Gospodarka i nauka
  - Priorytet 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie
W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 2.1 oraz 3.1 SRP
- Obszar tematyczny 2 - Kapitał ludzki i społeczny
  - Priorytet 2.1. Edukacja
W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 1.2 oraz 1.3 SRP
  - Priorytet 2.2. Regionalna polityka zdrowotna
W priorytet wpisuje się cel operacyjny: 1.2 SRP
  - Priorytet 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.4, 2.1 oraz 2.4 SRP
  - Priorytet 2.4. Rynek pracy
W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 1.2 SRP
  - Priorytet 2.6. Włączenie społeczne
W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 1.2, 2.4 oraz 3.4 SRP
  - Priorytet 2.7. Aktywny styl życia i sport
W priorytet wpisują się cele operacyjne: 2.1, 3.4 SRP

- Obszar tematyczny 3 - Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska
  - Priorytet 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 2.1, 2.4, 3.2 oraz 3.4 SRP
  - Priorytet 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 2.1, 2.2 SRP
  - Priorytet 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie
  - W priorytet wpisuje się cel operacyjny: 3.4 SRP
  - Priorytet 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 2.1, 2.2 i 3.1 SRP
  - Priorytet 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 2.1, 2.3, 3.2 SRP
  - Priorytet 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 2.2, 2.3 oraz 3.3 SRP
  - Priorytet 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu
  - W priorytet wpisuje się cel operacyjny: 2.3 SRP
- Obszar tematyczny 4 - Dostępność usług
  - Priorytet 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.2, 1.3 oraz 3.4 SRP
  - Priorytet 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 2.3, 2.4, 3.1 SRP
  - Priorytet 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 3.2, 3.3, 3.4 SRP
  - Priorytet 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 1.4 oraz 2.1 SRP
- Obszar horyzontalny – terytorialny wymiar Strategii
  - Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 SRP
  - Priorytet 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3 oraz 3.4 SRP
  - Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku
  - W priorytet wpisują się cele operacyjne: 1.1, 1.4, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3 oraz 3.4 SRP.

11. System realizacji strategii i dokumenty wykonawcze

Realizacja postanowień Strategii Rozwoju Ponadlokalnego będzie procesem ciągłym, wymagającym monitoringu postępujących w otoczeniu zmian o charakterze prawnym, gospodarczym i politycznym. Niezbędne będzie również dostosowywanie się członków niniejszego partnerstwa do konkretnych uwarunkowań, sytuacji oraz problemów mogących pojawić się na etapie wdrażania. Proces ten wymaga zaangażowania i współpracy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego oraz lokalnych interesariuszy zaangażowanych w realizację strategii. Gwarantem sukcesu jest tutaj współpraca oparta na partnerskich relacjach, zgodnych z wypracowanymi zasadami. Samorządy, mieszkańcy, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe są jednocześnie adresatami celów strategicznych i przypisanych im priorytetów działania, jak również istotnym partnerem

w ich realizacji. Dlatego też niezbędne jest wskazanie najważniejszych elementów składających się na system realizacji strategii, w tym również dokumentów wykonawczych.

Porozumienie w sprawie opracowania i wdrażania Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru funkcjonalnego obejmującego: Powiat Leżajski, Gminę Miasto Leżajsk, Gminę Leżajsk, Gminę Nowa Sarzyna, Gminę Kuryłówka, Gminę Grodzisko Dolne, Gminę Tryńcza na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku jest wyrazem woli współpracy gmin i powiatu podjętym w ramach oddolnej inicjatywy samorządów. Wszystkie jednostki samorządu terytorialnego są zatem solidarnie odpowiedzialne za realizację postanowień niniejszego dokumentu. Na Lidera w zakresie opracowania i wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla obszaru funkcjonalnego wyznaczono Powiat Leżajski. Dlatego też, to właśnie po stronie tej jednostki znajdują się szczególne uprawnienia i obowiązki w zakresie kształtowania partnerstwa i jego działań związanych

z wdrażaniem wspólnego dokumentu strategicznego. Należy wśród nich wymienić:

- powołanie i organizacja prac Komitetu Sterującego Strategii OF, w tym przygotowanie protokołów z posiedzeń,
- prowadzenie monitoringu postanowień strategii, w tym opracowanie corocznych raportów monitoringowych z udziałem wszystkich Partnerów,
- reprezentacji partnerstwa w kontaktach z zewnętrznymi instytucjami w zakresie realizacji Strategii ponadlokalnej.

Komitet Sterujący Strategii OF będzie organem składającym się z wóldarzy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład partnerstwa. Podczas cyklicznych spotkań (minimum 2 razy w roku) omawiane będą wszelkie kwestie związane z wdrażaniem strategii. Głównym zadaniem komitetu będzie monitoring realizacji jej postanowień oraz wyznaczanie kierunków rozwoju Obszaru Funkcjonalnego. Kompetencją Komitetu Sterującego będzie także powoływanie grup roboczych ds. realizacji przedsięwzięć wynikających ze Strategii Ponadlokalnej.

Grupy robocze będą wprost odpowiedzialne za realizację wszelkich działań związanych z realizacją projektów wynikających ze Strategii Ponadlokalnej. W celu zapewnienia sprawnej współpracy pomiędzy partnerami będą one powoływane już na etapie przygotowania projektów. Grupy robocze powinny być złożone z pracowników bezpośrednio zaangażowanych w przygotowanie wniosku aplikacyjnego danego przedsięwzięcia oraz następnie jego realizację. Spośród pracowników jednostek samorządu terytorialnego zaangażowanych w realizację poszczególnych projektów, każdorazowo wyznaczony będzie Kierownik Projektu. Członkowie grup roboczych będą mieli za zadanie przede wszystkim:

- sprawne przygotowanie i realizację projektów strategicznych,
- monitorowanie postępu wskaźników realizacji przedsięwzięć,
- informowanie Komitetu Sterującego o postępach prac, zidentyfikowanych ryzykach oraz napotkanych problemach we wdrażaniu Strategii.

Rysunek 8 – Podmioty zaangażowane we wdrażanie strategii ponadlokalnej

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo, sugerowane jest powołanie tzw. Koordynatorów JST. Będą to osoby do stałych, roboczych kontaktów w sprawach związanych z realizacją zadań związanych z obszarem funkcjonalnym. Koordynatorzy JST mogą również brać udział w posiedzeniach Komitetu Sterującego i Grupach roboczych do spraw projektów. Dozwolone jest również łączenie funkcji Koordynatora JST z funkcją Kierownika projektu.

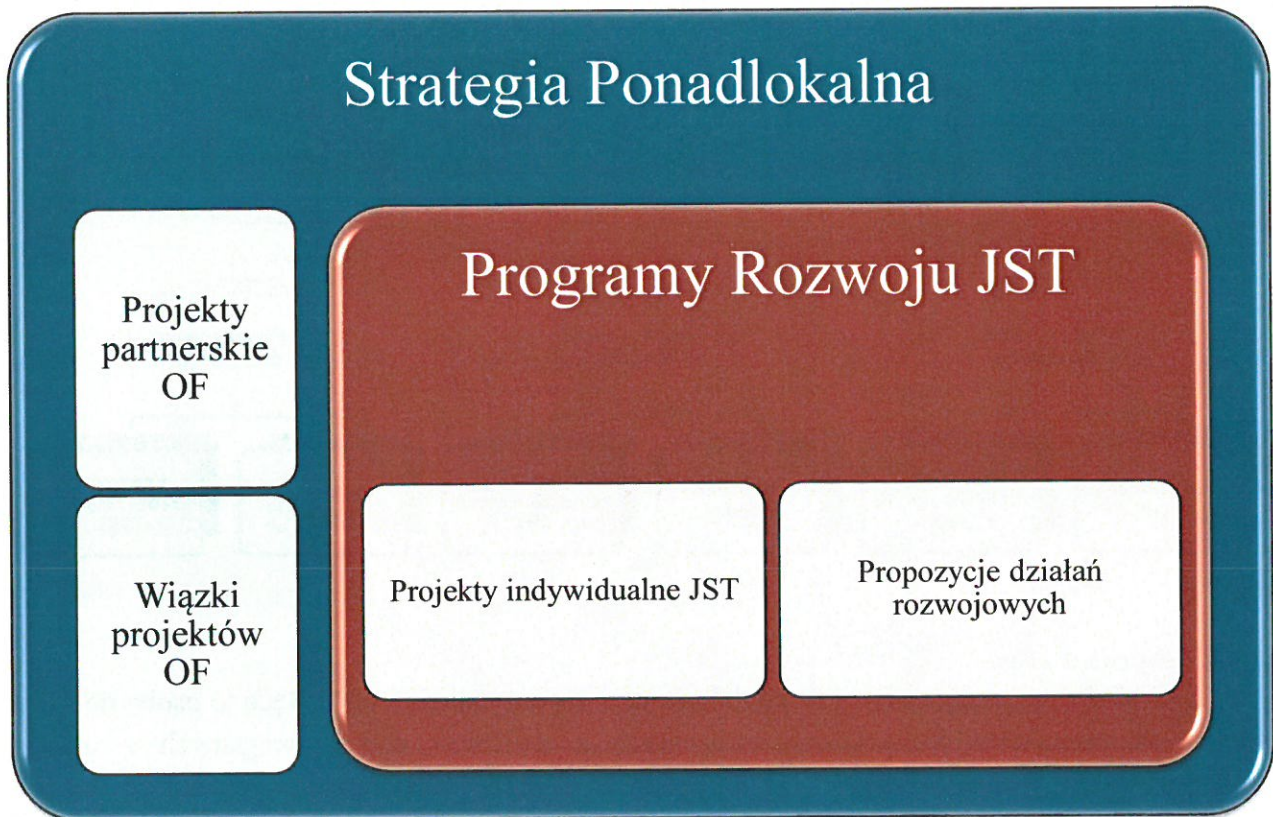
Ponadto w proces wdrażania Strategii Ponadlokalnej w sposób pośredni lub bezpośredni zaangażowani będą lokalni interesariusze. Mieszkańcy obszaru funkcjonalnego, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe byli zaangażowani w proces tworzenia strategii, ale mogą być zarówno realizatorami jak i odbiorcami działań wdrożeniowych zaplanowanych w dokumencie strategicznym.

Dobór instrumentów realizacyjnych opiera się na ocenie potrzeb i problemów - dokonanej na podstawie diagnozy stanu wyjściowego oraz oceny efektywności i skuteczności dotychczasowych działań podejmowanych przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego. Zaplanowane przedsięwzięcia realizacyjne są ukierunkowane na usuwanie zidentyfikowanych na etapie diagnostycznym niedoborów lub barier hamujących zrównoważony rozwój terytorialny. Wskazanie konkretnych mechanizmów wdrażania strategii jest ważne. To właśnie dzięki nim realizacja zaplanowanej interwencji przez wszystkie podmioty może przebiegać spójnie, tworząc efekt synergii i wzmacniając oddziaływanie interwencji.

Dlatego też, wyznaczono dwa poziomy w systemie realizacji przedsięwzięć, odpowiadające założeniom wizji oraz zaprojektowanych celów strategicznych i operacyjnych. Poziom pierwszy ma charakter ponadlokalny, planistyczny i strategiczny. Odnosi się wprost do postanowień niniejszego dokumentu. Jednocześnie zawiera zbiór przedsięwzięć wspólnych dla kilku Partnerów. Na poziomie ponadlokalnym będą to m.in. projekty partnerskie, czy też wiązki projektów finansowane z różnych źródeł, w tym szczególnie z wykorzystaniem środków UE. Poprzez projekt partnerski rozumie się przedsięwzięcia podejmowane przez kilka JST, realizowane na rzecz

mieszkańców obszaru funkcjonalnego, wykraczające zasięgiem oddziaływania poza teren jednej gminy. Wiązki projektów to zbiór działań realizowanych jednocześnie przez różne JST, w tym samym obszarze tematycznym, prowadzący do osiągnięcia wspólnych celów.

Rysunek 9 – Schemat wdrażania strategii ponadlokalnej

Źródło: opracowanie własne.

Drugi poziom realizacji postanowień porozumienia ma charakter wdrożeniowy. Dotyczy zatem opracowania dokumentów wykonawczych do Strategii Ponadlokalnej. Będą to Programy Rozwoju poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa. Zawierają one krótką charakterystykę poszczególnych gmin, z uwzględnieniem ich przewag konkurencyjnych oraz listę przedsięwzięć o charakterze indywidualnym, które wpisują się w cele i priorytety rozwojowe strategii ponadlokalnej. Dokumenty wdrożeniowe powstały równoległe do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego i są z nią w pełni zgodne, uszczegóławiając jednocześnie założone cele strategiczne i operacyjne. Tak opracowany system dokumentów o charakterze strategicznym, stanowił będzie podstawę do ubiegania się o środki zewnętrzne przy realizacji projektów zarówno partnerskich jak i indywidualnych prowadzących do zrównoważonego rozwoju całego obszaru objętego strategią.

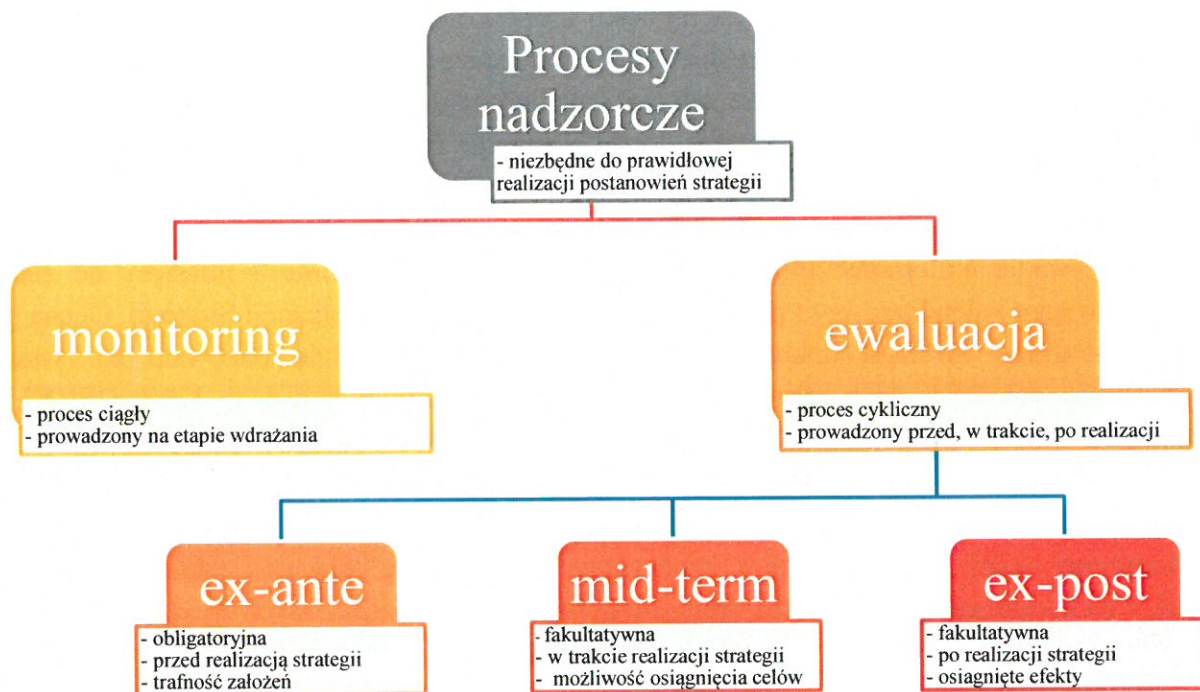
Możliwe jest także opracowywanie przez poszczególne JST dokumentów o charakterze sektorowym. Wymienić wśród nich należy m. in. Gminne Programy Rewitalizacji, Plany Gospodarki Niskoemisyjnej, Strategie Rozwoju Elektromobilności. Należy pamiętać, że dokumenty o charakterze wdrożeniowym powinny: zostać opracowane zgodnie z wytycznymi/przepisami zawartymi w dokumentach i aktach prawnych szczebla regionalnego i krajowego oraz być w pełni zgodne z postanowieniami Strategii Ponadlokalnej OF.

Monitoring i ewaluacja strategii to procesy nadzorcze, które są niezbędne do prawidłowej i skutecznej realizacji postanowień dokumentu strategicznego. Monitorowanie strategii powinno następować poprzez ocenę realizacji wskazanych w niej instrumentów i działań. Podmiotem

odpowiedzialnym za koordynację procesu monitorowania jest Powiat Leżajski jako Lider Porozumienia Gmin OF. Jednocześnie należy wskazać pełną współodpowiedzialność pozostałych JST za niniejszy proces. Wszystkie jednostki realizujące działania wynikające ze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego zobowiązane są do gromadzenia danych dotyczących wskaźników monitoringu strategii oraz wskaźników produktu i rezultatu określonych dla poszczególnych projektów. Partnerzy mają również obowiązek sprawnego i regularnego przekazywania niniejszych informacji do Lidera, który w terminie 3 miesięcy od zakończenia każdego roku kalendarzowego przygotowuje raport z postępów realizacji Strategii. Ocena postępów we wdrażaniu Strategii dokonywana w cyklu rocznym będzie bazowała na: wskaźnikach statystycznych BDL GUS, danych dostępnych w bazach publicznych tj. KRS, CEIDG, CEPIK, danych pozyskanych od realizatorów projektów strategicznych. Raport będzie również przekazywany do wiadomości wszystkich Partnerów Porozumienia OF.

Nieskomplikowany proces ciągłego monitoringu postanowień strategii będzie gwarantem skutecznej oceny realizowanych działań zarówno pod kątem osiągnięcia zakładanych wskaźników jak i efektywnego wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na działania strategiczne. Należy również zaznaczyć, że projekty realizowane w ramach niniejszej strategii z udziałem środków zewnętrznych, będą podlegać monitoringowi instytucji nadrzędnych zgodnie z umową o dofinansowanie i wytycznymi w ramach poszczególnych programów operacyjnych.

Jeżeli chodzi o procesy ewaluacyjne dedykowane strategiom ponadlokalnym, ustawodawca określił obowiązek realizacji uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji (ewaluacja ex-ante). Ewaluację taką należy przygotować przed formalnym przyjęciem dokumentu. Bardzo dobrym rozwiązaniem jest włączenie ewaluatorów w prace nad strategią, wówczas ewaluacja jest bardziej skuteczna. Zaproponowane na tym etapie wnioski ewaluacyjne należy przewidzieć do rozpatrzenia jako cenne spostrzeżenia ekspertów mogące znacząco poprawić jakość zaplanowanej interwencji.

Źródło: opracowanie własne.

Ewaluacja ex ante jest próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy działania planowane w ramach strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta ma posłużyć poprawie jakości planowanej do uruchomienia interwencji. Przedmiotem oceny ex ante jest kilka elementów strategii. Po pierwsze, weryfikuje się: kompletność, poprawność, adekwatność, trafność i ewentualnie aktualność wniosków wynikających z diagnozy. Po drugie, ewaluacja ex ante ocenia, czy cele są dobrze wyznaczone i możliwe do osiągnięcia wskutek realizacji zaplanowanych działań oraz czy te działania są możliwe do zrealizowania przy wykorzystaniu dostępnych zasobów. Innymi słowy, na tym etapie zostają ocenione powiązania między diagnozą (obserwacje dotyczące deficytów lub potencjałów) a działaniami, w tym alokowanymi zasobami i celami. Tej części ewaluacji ex ante powinno towarzyszyć oszacowanie przewidywanego wpływu realizacji celów na sferę rozwoju lokalnego, której one dotyczą. Trzecim przedmiotem oceny ewaluacji ex ante jest weryfikacja jej założeń wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu.

Przeprowadzona po przygotowaniu projektu niniejszej strategii ewaluacja ex-ante, została zrealizowana z uwzględnieniem najważniejszych zasad i dobrych praktyk związanych z opracowaniem tego typu procesów. Raport ewaluacyjny stanowi odrębny dokument, będący załącznikiem do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego.

W procesie realizacji postanowień Strategii Ponadlokalnej zasadne jest również zaplanowanie ewaluacji strategii w połowie (mid-term) oraz na koniec okresu realizacji (ex-post). Proces ewaluacji pozwoli na określenie stopnia realizacji postanowień strategii. Badania te mają charakter fakultatywny i mogą zostać przeprowadzone przez podmiot zewnętrzny.

Ewaluacja mid-term jest prowadzona w celu diagnozy stopnia, w jakim udało się osiągnąć zakładane wskaźniki rezultatu w połowie realizacji Strategii (tj. po roku 2024). Badanie ewaluacyjne ma za zadanie dostarczyć cenne wnioski, pozwalające na określenie prawdopodobieństwa osiągnięcia wskaźników strategicznych, mając na uwadze dotychczas podjęte działania i zrealizowane projekty. Dzięki przeprowadzonym analizom można zidentyfikować obszary wymagające usprawnień, po czym podjąć aktywność w celu ich wdrożenia. Badanie ewaluacyjne mid-term pozwala więc zwiększyć skuteczność i efektywność interwencji,

uwzględniając zmieniający się kontekst społeczny oraz instytucjonalny. Może być również wykorzystane jako przesłanka do aktualizacji poszczególnych zapisów Strategii.

Ewaluacja ex-post jest społeczno-ekonomicznym badaniem oceniającym znaczenie przeprowadzonej interwencji w zakresie realizacji potrzeb, na które miała odpowiadać, jak również oceniającym jej niezamierzone efekty. W ramach tego typu badania, należy dokonać całościowej oceny interwencji, dlatego też ewaluację ex-post często określa się mianem ewaluacji podsumowującej. Specyfika ewaluacji ex-post polega na tym, że w badaniu uwzględnione zostają realne efekty wprowadzonych interwencji. Poprzez porównanie tego, co powinno zostać osiągnięte dzięki określonym działaniom z tym, co faktycznie osiągnięto, możliwa jest odpowiedź na pytanie: czy cele interwencji zostały zrealizowane, a jeżeli tak, to w jakim stopniu. Weryfikowana jest tym samym przyjęta na etapie programowania wizja OF.

12. Ramy finansowe i źródła finansowania

Działania określone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego są poparte możliwościami i chęcią ich realizacji przez poszczególne JST również w kontekście zapewnienia ich finansowania. Szczególnie istotna jest różnorodność potencjalnych źródeł finansowania. Do realizacji zaplanowanych działań zostaną wykorzystane środki własne JST, środki krajowe w formie dedykowanych funduszy i programów, fundusze unijne i inne zagraniczne oraz środki prywatne, kredyty bankowe i pożyczki.

Przedstawiając ramy finansowe dla ujętych w dokumencie propozycji kluczowych projektów ponadlokalnych w podziale na poszczególne cele strategiczne należy wskazać następujące zapotrzebowanie na środki finansowe:

- Cel Strategiczny 1 - Podniesienie poziomu życia ludności w LOF: ok. 8 000 000 PLN
- Cel Strategiczny 2 - Poprawa jakości przestrzeni w LOF: ok. 260 700 000 PLN
- Cel Strategiczny 3 - Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych w LOF: ok. 110 000 000 PLN.

Należy również zaznaczyć, iż realizacja przedsięwzięć strategicznych może mieć także różnorodne formy finansowania przedsięwzięć. Perspektywa finansowa UE 2021-2027 daje możliwość wykorzystania zarówno instrumentów finansowych jak i dotacji oraz subwencji bezzwrotnych. Istnieje również możliwość wykorzystania finansowania w formie partnerstwa publiczno-prywatnego.

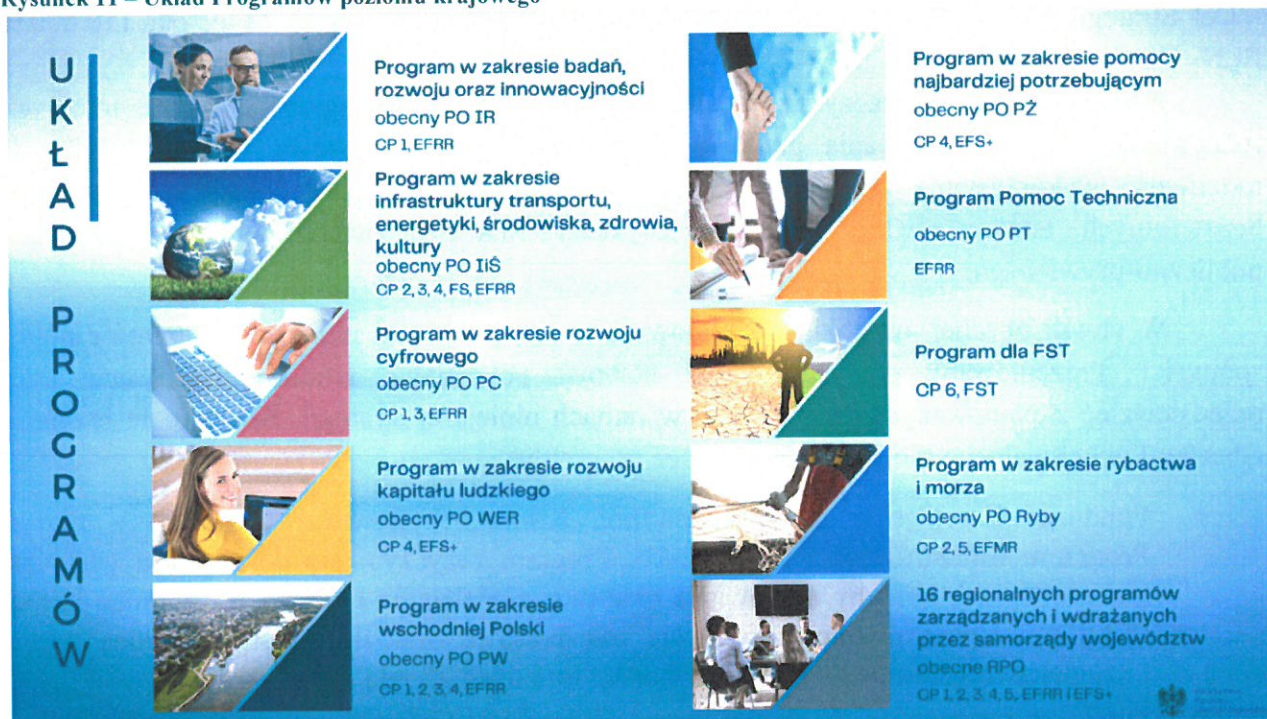
W chwili obecnej, na poziomie krajowym trwają prace nad układem programów polityki spójności. Prezentowany powyżej wykaz stanowi potencjalne źródła finansowania części przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej strategii. Szczególnie istotne dla Obszaru Funkcjonalnego mogą być następujące programy:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – następca Programu Infrastruktura i Środowisko. Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet to: ponad 25 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz zwiększających konkurencyjność polskiej

gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, ośrodki innowacji. Planowany budżet to ok 7,9 mld euro.

- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) - następcą Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych, ekonomii społecznej i ochrony zdrowia.
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) - jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców. Planowany budżet FERC to ok. 2 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – nowy program dla makroregionu Polski Wschodniej będzie koncentrował się na czterech głównych obszarach: wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, energia i ochrona klimatu, spójna sieć transportowa i zwiększenie dostępności transportowej oraz aktywizacja kapitału społecznego, rozwój turystyki i usługi uzdrowiskowe. Województwa objęte wsparciem: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie, województwo mazowieckie (w części). W puli FEPW jest ok. 2,5 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Podkarpackiego (FEP) – główne źródło finansowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego.

Rysunek 11 – Układ Programów poziomu krajowego

Źródło: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>, Ministerstwo Funduszy i Polityki Rozwoju.

Nie należy zapominać również o innych zewnętrznych źródłach finansowania. Na podstawie ogłoszonego w maju 2020 r. Europejskiego Planu Odbudowy i jego filaru pn. Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności w Polsce został przygotowany Krajowy Plan Odbudowy (KPO), który będzie uzupełniał interwencje polityki spójności w okresie 2021-2027. Celem interwencji w ramach KPO będzie przede wszystkim odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii COVID-19. Przewiduje się, że w ramach KPO będą m.in. inwestycje związane z zieloną gospodarką, cyfryzacją, innowacyjnością gospodarki, zatrudnieniem, działalnością badawczo-rozwojową, sektorem ochrony zdrowia oraz projekty w obszarze transportu i energetyki. Ważnym źródłem finansowania dla OF mogą być również programy bezpośrednio zarządzane przez Komisję Europejską np. LIFE, Horyzont, Programy Współpracy Transgranicznej oraz międzynarodowe programy sieciowe (np. Interreg), Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy.

Tabela 6 – Potencjalne źródła finansowania poszczególnych celów strategii OF

Cel strategiczny	Podniesienie poziomu życia ludności w LOF				Poprawa jakości przestrzeni w LOF				Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych w LOF			
	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4
Cel operacyjny												
FEP	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
FEnIKS					+		+	+		+	+	
FENG	+								+			+
FERS	+	+	+	+								+
FERC			+	+								+
FEPW					+	+	+	+	+	+		
KPO	+	+	+	+								+
KE i sieciowe	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Źródło: opracowanie własne.

13. Partycypacja społeczna w procesie przygotowania strategii

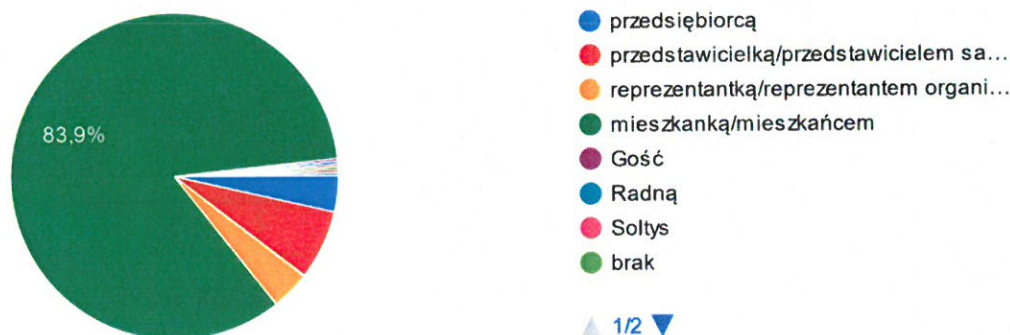
Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla OF obejmującego: Powiat Leżajski, Gminę Miasto Leżajsk, Gminę Leżajsk, Gminę Nowa Sarzyna, Gminę Kuryłówka, Gminę Grodzisko Dolne, Gminę Tryńcza została opracowana w pełnej zgodności z zasadą partycypacji społecznej. Na każdym etapie prac zagwarantowano udział partnerów społeczno-gospodarczych. Lokalne grupy interesariuszy składające się m.in. z przedstawicieli podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji zostały włączone w prace nad przygotowaniem i będą włączone również w działania związane z wdrażaniem Strategii Ponadlokalnej. Takie podejście pozwala na wykorzystanie potencjału wszystkich zaangażowanych stron i jednocześnie buduje poczucie wspólnej odpowiedzialności władz samorządowych i mieszkańców za przygotowanie dokumentu, a następnie jego realizację.

Pierwszym etapem prac nad dokumentem były prekonsultacje społeczne przeprowadzone w formie ankiety mieszkańców wszystkich jednostek samorządu terytorialnego zaangażowanych w proces opracowania Strategii Ponadlokalnej. W procesie tym, wszyscy zainteresowani mogli się wypowiedzieć na temat stanu, problemów i kierunków rozwoju obszaru realizacji Strategii Ponadlokalnej. Wskazując silne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia rozwojowe w realny sposób przedstawili swoje opinie, które na kolejnym etapie prac zostały wykorzystane w procesie przygotowania analizy SWOT. W ramach niniejszej ankiety, mieszkańcy mieli również możliwość wskazywania potrzeb i oczekiwań w zakresie kierunków rozwoju obszaru i realizacji projektów ponadlokalnych i komplementarnych. Prekonsultacje odbyły się w lipcu 2021 r. i realizowane były w formie przyjmowania opinii w formie ankiety on-line i na piśmie. Informacja o prekonsultacjach i formularz on-line ankiety zostały rozpowszechnione przez wszystkich Partnerów LOF, między innymi poprzez umieszczenie na stronach internetowych i profilach facebook poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.

Rysunek 12 – Zestawienie uczestników ankiety wg grup interesariuszy

2. Czy jest Pani/Pan?

361 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem narzędzia Formularze Google.

Do wypełnienia ankiety podeszło 361 osób. Zdecydowanie największa liczba wypełniających ankietę zidentyfikowała się jako mieszkańcy obszaru funkcjonalnego. Była to grupa licząca 83,9% wszystkich wypełniających ankietę. Jednak wśród respondentów możemy odnotować również przedstawicieli: samorządu terytorialnego (6,9 %) oraz przedsiębiorców (3,6 %) i organizacji pozarządowych (3,9 %).

Największa liczba osób, które wypełniły ankietę zamieszkuje na terenie Gminy Kuryłówka (86 ankiet) oraz Miasta Leżajsk (74 ankiety). Najmniej respondentów możemy odnotować wśród mieszkańców gminy Trynca (17 ankiet).

Respondenci mieli możliwość wskazania pięciu najbardziej oczekiwanych efektów realizacji strategii ponadlokalnej. Na podstawie rozkładu poszczególnych odpowiedzi wyraźnie widać, że mieszkańcy oczekują przede wszystkim przyciągnięcia nowych inwestorów oraz rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. Kolejne elementy związane są z szeroko pojętą mobilnością i dotyczą m. in. budowy ścieżek rowerowych czy też budowy dróg i chodników. Z punktu widzenia respondentów istotne jest również przeciwdziałanie migracji ludności.

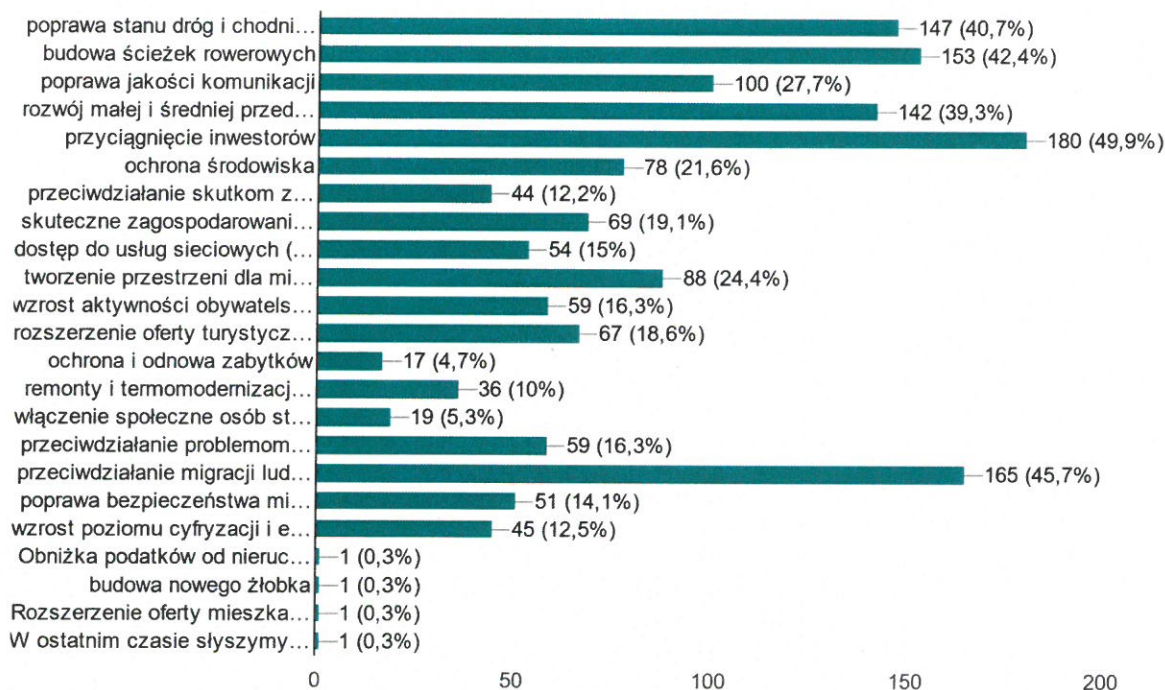

Rysunek 13 – Oczekiwane efekty współpracy ponadlokalnej

7. Proszę wskazać maksymalnie 5 najbardziej oczekiwanych efektów realizacji Strategii

Ponadlokalnej

361 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem narzędzia Formularze Google.

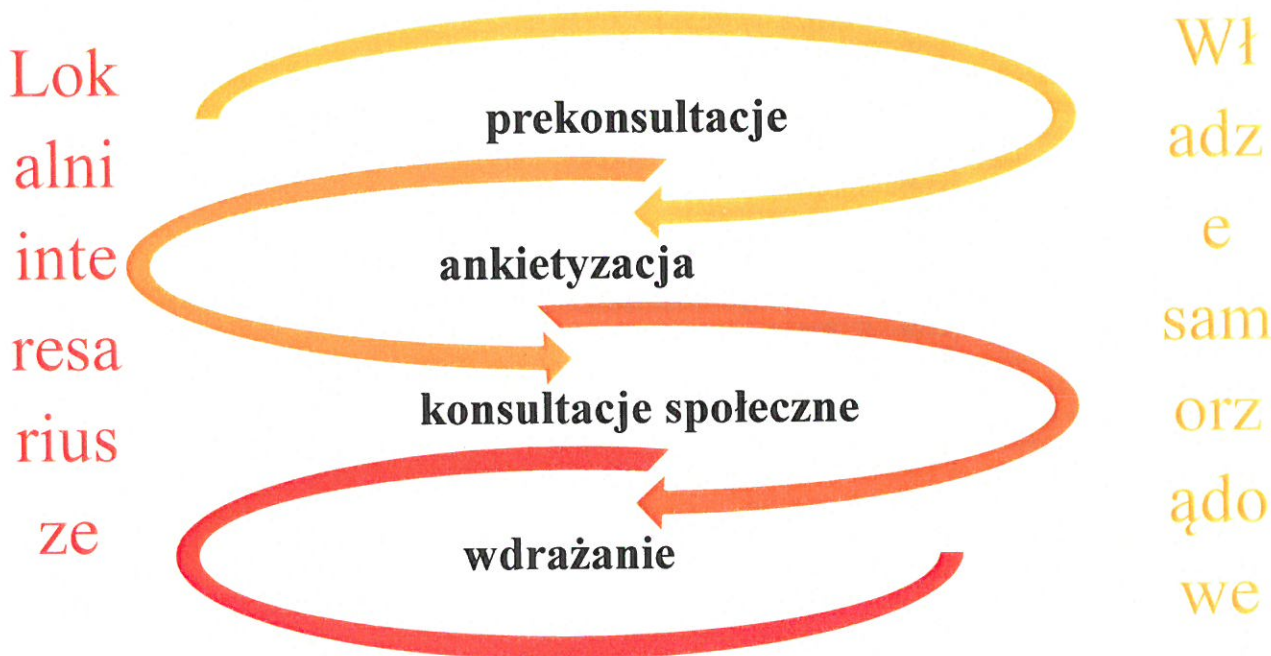
Kolejnym elementem udziału lokalnych interesariuszy w procesie przygotowania dokumentu strategicznego były dwa spotkania partycypacyjne na które zaproszono przedstawicieli urzędów gmin, jednostek organizacyjnych podległych gminom oraz zainteresowanych przedstawicieli rad gmin, sołtysów, organizacji pozarządowych. Podczas pierwszego spotkania o charakterze informacyjnym omówiono zasady opracowania strategii ponadlokalnych oraz pakiet rozporządzeń Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027 wraz z uwarunkowaniami i planami Komisji Europejskiej

w zakresie wdrażania polityki spójności w przyszłej perspektywie finansowej, ze szczególnym uwzględnieniem terytorialnego wymiaru wsparcia. Dokonano także analizy dokumentów na poziomie krajowym i regionalnym. Interesariusze mieli również możliwość przedstawienia swoich planów, oczekiwań i potrzeb w zakresie rozwoju obszaru funkcjonalnego. Drugi warsztat miał charakter roboczy i odnosił się do wypracowania ostatecznej wersji analizy SWOT, wypracowanie najważniejszych problemów obszaru, a także celów strategicznych i operacyjnych. Zwrócono również uwagę na kwestię kierunków działań oraz identyfikacji projektów pilotażowych odpowiadających zidentyfikowanym problemom.

Po opracowaniu ostatecznej wersji projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego rozpoczął się proces konsultacji społecznych prowadzonych w trybie art. 6 ust. 3 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Konsultacje prowadzono w szczególności z sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gmin oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Konsultacje stanowiły otwarty proces dialogu władz samorządowych z mieszkańcami

i innymi interesariuszami, mający na celu podjęcie optymalnych decyzji w zakresie rozwoju obszaru funkcjonalnego. Zakres, termin i sposób organizacji procesu konsultacji został ogłoszony na stronach internetowych gmin przygotowujących projekt strategii rozwoju ponadlokalnego zgodnie z wewnętrznymi procedurami konsultacyjnymi. Projekt Strategii Ponadlokalnej był również przekazany drogą elektroniczną podmiotom, które ze względu na zakres tematyczny lub terytorialny mogły być zainteresowane jego treścią.

Rysunek 14 – Udział lokalnych interesariuszy w procesach przygotowania i realizacji strategii

Źródło: opracowanie własne.

W dniu 22.12.2021 r. o godzinie 11.00 w Powiatowej Sali Koncertowej przy Zespole Szkół Licealnych w Leżajsku (ul. M.C. Skłodowskiej 6) zorganizowano otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców i wszystkich interesariuszy Obszaru Funkcjonalnego. W ten sposób mieli oni możliwość nie tylko zapoznania się z koncepcją rozwoju LOF, ale również zgłoszenia swoich propozycji w formie dyskusji.

Zgodnie z wymogami ustawowymi proces konsultacji trwał 35 dni od dnia ogłoszenia na stronie internetowej informacji o rozpoczęciu konsultacji. Konsultacje odbywały się w terminie od dnia 22 października 2021 r. do dnia 26 listopada 2021 r. w formie pisemnej. W tym czasie każdy mieszkaniec mógł przesłać (za pośrednictwem formularza do zgłaszania uwag dostępnego na stronach internetowych lub w formie papierowej) swoje uwagi do dokumentu. Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji, zawierające w szczególności ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag wraz z uzasadnieniem, zostało przygotowywane w terminie 30 dni od zakończenia procesui zamieszczone na stronach internetowych poszczególnych gmin.

Cały proces pozwolił na zaangażowanie różnych grup społecznych w przygotowanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku, co jest również zapowiedzią pełnej współpracy z mieszkańcami na etapie wdrażania strategii i realizacji poszczególnych inwestycji.

Spis rysunków

Rysunek 1 – Zakres Strategii Rozwoju Ponadlokalnego	9
Rysunek 2 – Etapy prac nad Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego.....	11
Rysunek 3 – Herby i logotypy poszczególnych JST wchodzących w skład OF	21
Rysunek 4 – Układ Celów Strategicznych i Celów Operacyjnych.....	32
Rysunek 5 – Schemat wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego.....	34
Rysunek 6 – Propozycje kluczowych projektów ponadlokalnych realizujących cele strategii	41
Rysunek 7 – Zgodność Strategii Ponadlokalnej OF z dokumentami nadrzędnymi.....	57
Rysunek 8 – Podmioty zaangażowane we wdrażanie strategii ponadlokalnej	62
Rysunek 9 – Schemat wdrażania strategii ponadlokalnej	63
Rysunek 10 – Schemat procesów monitoringu i ewaluacji strategii	64
Rysunek 11 – Układ Programów poziomu krajowego	67
Rysunek 12 – Zestawienie uczestników ankiety wg grup interesariuszy	69
Rysunek 13 – Oczekiwane efekty współpracy ponadlokalnej.....	70
Rysunek 14 – Udział lokalnych interesariuszy w procesach przygotowania i realizacji strategii.....	71

Spis map

Mapa 1 – Leżajski Obszar Funkcjonalny	22
Mapa 2 – OSI wyznaczone na poziomie krajowym zidentyfikowane na terenie województwa podkarpackiego.....	23
Mapa 3 – Zasięg OSI – Polska Wschodnia.....	24
Mapa 4 – OSI w Priorytecie 7.1 - Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego.	26
Mapa 5 – OSI w Kierunku działania 7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie	27
Mapa 6 – OSI w Kierunku działania 7.3.3. Rozwój i wspieranie obszaru gmin „Błękitnego Sanu”	28
Mapa 7 – OSI w Priorytecie 7.4 - Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.....	30
Mapa 8 – Cele strategiczne i operacyjne w ujęciu terytorialnym	40
Mapa 9 – Struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa podkarpackiego	44
Mapa 10 – Fragment struktury funkcjonalno-przestrzenna województwa podkarpackiego	46
Mapa 11 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego	47
Mapa 12 – Elementy sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych w obszarze funkcjonalnym	49
Mapa 13 – Elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej w obszarze funkcjonalnym	50
Mapa 14 – Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym	51
Mapa 15 – Zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w LOF.....	53
Mapa 16 – JCWP oraz JCWPd występujące na terenie LOF	54

Spis tabel

Tabela 1 – Ewaluacja ex-post celów rozwojowych w strategiach JST LOF	7
Tabela 2 – Analiza SWOT	20
Tabela 3 – Układ Celów Operacyjnych i Kierunków działań	34
Tabela 4 – Wskaźniki monitoringowe	42
Tabela 5 – Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej	56
Tabela 6 – Potencjalne źródła finansowania poszczególnych celów strategii OF	68

Źródła:

1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030.
2. Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.
3. <https://wody.isok.gov.pl>
4. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
5. <https://dane.gov.pl>